

Nr 47**Finansutskottets betänkande angående konjunkturstimulerande åtgärder.**

Med stöd av 55 § riksdagsordningen¹ har vid höstsessionens början följande motioner väckts

1. 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. (m) om konjunkturstimulerande åtgärder,

2. 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) om konjunkturstimulerande åtgärder,

3. 1971: 1491 av herr Helén m. fl. (fp) om konjunkturstimulerande åtgärder,

4. 1971: 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) om ändring av sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitiken,

5. 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) om ändring av skattepolitiken,

6. 1971: 1494 av herr Ringaby m. fl. (m) om sänkning av mervärdesskatten på livsmedel samt

7. 1971: 1495 av herrar Romanus (fp) och Ahlmark (fp) om höjning av de allmänna barnbidragen.

För att få förslagen i motionerna närmare belysta har finansutskottet inhämtat yttranden från skatteutskottet, socialförsäkringsutskottet, socialutskottet, trafikutskottet, näringsutskottet och civilutskottet. Dessa yttranden återfinns i slutet av detta betänkande.

I propositionen 1971: 140 har Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 29 oktober 1971 dels föreslagit riksdagen att godkänna den allmänna uppläggning av den ekonomiska politiken som förordats i statsrådsprotokollet, dels i bilagorna 1–11 gjort anslagsframställningar m. m.

Med anledning av propositionen 1971: 140 har följande motioner väckts

1. 1971: 1521 av herr Jonasson m. fl. (c, fp, m);

2. 1971: 1522 av herr Larsson i Umeå m. fl. (fp, c);

3. 1971: 1527 av herrar Annerås (fp) och Levin (fp);

4. 1971: 1528 av herr Carlshamre m. fl. (m);

¹ Det stycke i 55 § som därvid åberopats lyder: »I frågor, som omedelbart föranledas av något av riksdagen redan fattat beslut eller av annan under riksdagen inträffad händelse, må motion väckas, så länge session pågår.»

5. 1971: 1529 av herr Carlstein (s);
6. 1971: 1530 av herr Eriksson i Arvika m. fl. (fp, c, m);
7. 1971: 1531 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. (c);
8. 1971: 1532 av herr Fälldin m. fl. (c);
9. 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk);
10. 1971: 1534 av herrar Hovhammar (m) och Fagerlund (s);
11. 1971: 1535 av herr Hyltander (fp);
12. 1971: 1536 av herr Jonsson i Mora m. fl. (fp);
13. 1971: 1537 av herr Levin (fp);
14. 1971: 1538 av herr Mattsson i Skee m. fl. (c, s, fp, m);
15. 1971: 1539 av herr Nilsson i Tvärålund (c);
16. 1971: 1540 av herr Nilsson i Tvärålund (c);
17. 1971: 1541 av herr Rydén m. fl. (fp);
18. 1971: 1542 av herr Rydén m. fl. (fp, m);
19. 1971: 1543 av herr Sjönell m. fl. (c);
20. 1971: 1544 av herr Åsling m. fl. (c).

Motionernas yrkanden redovisas i det följande under respektive huvudtitel.

Utskottet har inhämtat yttranden över propositionen och de med anledning av denna väckta motionerna från skatteutskottet, justitieutskottet, försvarsutskottet, socialförsäkringsutskottet, socialutskottet, utbildningsutskottet, trafikutskottet, jordbruksutskottet, näringsutskottet, inrikesutskottet och civilutskottet. Också dessa yttranden återfinns i slutet av detta betänkande.

Motionerna väckta med stöd av 55 § riksdagsordningen

Yrkanden

1. I *motionen 1971: 1489* av herr Bohman m. fl. (m) hemställs

A. att riksdagen måtte besluta att

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en översyn av nuvarande skattesystem;

II. med upphävande av riksdagens tidigare beslut angående uttagningsprocenten för 1972

1. uttagningsprocenten för 1972 skall fastställas till 90 procent samt att
2. källskattetabellerna för första hälften av 1972 utarbetas på sådant sätt att beträffande beskattningsbara inkomster för vilka grundbeloppet understiger 8 000 kronor ett 20 procent lägre belopp uttages än enligt de i statsskatteförordningen angivna grundbeloppen och beträffande inkomster för vilka grundbeloppen över-

stiger 8 000 ett för 1972 800 kronor lägre belopp uttages än enligt förordningens grundbelopp och att

3. källskattetabeller för andra halvåret för 1972 utarbetas med utgångspunkt från en uttagningsprocent på 100 procent;

III. den löneskatt som utgår inte längre skall uttagas från och med den 1 november 1971;

IV. ett extra investeringsavdrag för näringslivets byggnadsinvesteringar skall beviljas från och med den 1 november 1971;

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till de ändringar i författningarna som erfordras för genomförandet av våra förslag;

C. att riksdagen måtte uttala att kvarvarande delar av den restriktiva kreditpolitiken måtte avvecklas;

D. att riksdagen måtte i övrigt beakta vad i motionen anförts.

2. I motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs

I. att riksdagen måtte

1. besluta att arbetsgivaravgiften enligt förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift tills vidare inte uttas efter den 1 november 1971,

2. besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om snabbutredning och förslag till 1972 års vårriksdag om en differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften i enlighet med vad som anförts i motionen;

II. att riksdagen måtte besluta att den som under tiden den 1 november 1971—den 31 mars 1972 påbörjar byggnadsobjekt avsett att utnyttjas i rörelse, jordbruk eller skogsbruk skall med i motionen särskilt angivna undantag åtnjuta särskilt investeringsavdrag med 10 procent av byggnadskostnaden vid taxering till statlig inkomstskatt i enlighet med vad som anförts i motionen;

III. att riksdagen måtte

1. besluta att höja de allmänna barnbidragen med 200 kr. per barn och år från och med fjärde kvartalet 1971,

2. besluta att anvisa till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1971/72 utöver tidigare anvisade medel ett förslagsanslag av 270 000 000 kr.;

IV. att riksdagen måtte besluta uttala sig för att Kungl. Maj:t i enlighet med av riksdagen erhållet bemyndigande utökar ramen för bostadslån för nybyggnad under år 1971 i enlighet med vad i motionen anförts;

V. att riksdagen måtte besluta att till *Drift av statliga vägar* för budgetåret 1971/72 anvisa ett extra reservationsanslag av 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen;

VI. att vederbörande utskott får i uppdrag att utarbeta erforderlig lagtext avseende punkterna I.1, II. och III.1.

3. I motionen 1971: 1491 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs dels att riksdagen måtte besluta om tillfälligt sänkt mervärdesskatt med 5 %

för tiden 1 november 1971–30 april 1972, *dels* att riksdagen måtte besluta att helt slopa arbetsgivaravgiften för tiden 1 november 1971–30 april 1972 i det s. k. inre stödområdet och sänka avgiften från 2 % till 1 % i övriga landet, *dels* att riksdagen måtte besluta om sådan utvidgning av rätten till skattemässiga avskrivningar av gjorda investeringar att den förutom maskininköp även kommer att omfatta en tioprocentig avdragsrätt för byggnadsinvesteringar inom näringslivet.

4. I *motionen 1971:1492* av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs *dels* att riksdagen uttalar sig för en sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitik i enlighet med vad i motionen anförts, *dels* att riksdagen i skrivelse till regeringen begär skyndsamma förslag till samhällsnyttiga arbeten i enlighet med punkterna 1–8 i motionen samt att erforderliga förslagsanslag förelägges riksdagen, *dels* att riksdagen uttalar sig för skyndsamt projektering av de under punkterna 9 och 10 föreslagna statliga basindustrierna m. m., *dels* att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag till nödvändiga lagändringar för att medel ur AP-fonderna skall kunna användas till dessa projekt.

Under punkterna 1–10 föreslås följande:

1. Ökade åtgärder för att rädda den yttre miljön – rening av vatten och luft, återställande av skövad natur, fysisk och social sanering av stadsmiljöerna osv.
2. Utbyggnad av barnstugor och annan kommunal service.
3. Ökade statsanslag för att bekämpa krisen inom vårdsektorn.
4. Ökning och nyorientering av de sociala och socialmedicinska insatserna.
5. Åtgärder för att skapa ökad trafiksäkerhet, utbyggnad av den kollektiva trafiken.
6. Ökade anslag för yrkesutbildning, särskilt av kvinnor och ungdom.
7. Ökad satsning på att skapa billiga och bra bostäder. Ökad inriktning på ombyggnad och reparationer, vilket snabbt kan öka byggnadssysselsättningen.
8. Byggnad av lokaler för hantverk och småindustrier.
9. Skapandet av statliga basindustrier i avfolkningsområdena – verkstadsindustri, elektronisk industri, kemisk och petrokemisk industri osv. Dessa blir utgångspunkten för en allmän utveckling av näringslivet i dessa områden. Vidareförädling av skogsprodukter.
10. Gruvprospektering i det inre Norrland, igångsättning av malm-brytning.

5. I *motionen 1971:1493* av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen måtte besluta om upphävande av mervärdesskatten på livsmedel samt om åtgärder för täckande av det härigenom

uppkomna inkomstbortfallet för statskassan genom

dels ändring i Förordningen om mervärdeskatt av den 6 juni 1968 genom att till 8 § »Från skatteplikt undantages -- --> såsom punkt 1) tillföres följande, samt att övriga punkter erhåller därav följande omnumreringar. ---

1) livsmedel.

Ändringen av förordningen träder i kraft från den 1 januari 1972; samt

dels de i det efterföljande anförda förslagen om beskattningsåtgärder:

a) följande ändring i Förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt

11 §

1 mom. Statlig förmögenhetsskatt --- familjestiftelse utgöra: när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 250 000 kronor: två procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 150 000 kronor; när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 250 000 men icke 400 000 kr.:

2 000 kr. och

2,5 % av återstoden;

400 000 men icke 1 000 000 kr.:

5 750 kr. för 400 000 kr. och

3 % av återstoden;

1 000 000 kr.:

23 750 kr. för 1 000 000 kr. och

3,5 % av återstoden

b) höjning av ärvs- och gåvoskatten med i genomsnitt 50 procent, varvid vederbörande utskott förutsättes utarbeta lämpliga skatteskalor

c) att fr. o. m. inkomståret 1972 och tills vidare utta en extra bolagskatt med 10 procent av den beskattningsbara inkomsten

d) att avskrivningsreglerna vid inkomstbeskattningen för rörelse- och hyresfastigheter återställas till vad som gällde före de år 1969 beslutade ändringarna, dvs. i överensstämmelse med texten i kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

e) att den i kommunal-skattelagen stadgade avdragsrätten för ränta å gäld begränsas till att gälla skuldbelopp understigande 100 000 kronor och att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig lagtext

f) sådan ändring av lagen av den 25 maj 1962 om finansieringen av folkpensioneringen att 3 § erhåller följande lydelse, innebärande att övrig text strykes:

»3 §. Folkpensionsavgift skall utgå med 5 procent av den avgifts-pliktiges till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst», samt att lagändringen träder i kraft fr. o. m. beskattningsåret 1972

g) beskattning av all reklam, lämpligen genom att till anvisningarna till 29 § kommunal-skattelagen den 28 september 1928 fogas en ny punkt

16 av lydelse som nedan anges.

Anvisningar

till 29 §

16. Avdrag må ej göras för mer än 50 procent av utgifter för reklam-
ändamål.

6. I *motionen 1971: 1494* av herr Ringaby m. fl. (m) hemställs *dels* att riksdagen måtte besluta att momsens på livsmedel från den 1 november 1971 skall sänkas med 5 procent till 10 procent, *dels* att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderliga författningsändringar.

7. I *motionen 1971: 1495* av herrar Romanus (fp) och Ahlmark (fp) hemställs att riksdagen beslutar om en dubbling av utgående allmänna barnbidrag för sista kvartalet 1971 och första kvartalet 1972, vilket innebär ett tillskott till barnfamiljernas köpkraft med sammanlagt 600 kronor per barn.

Utskottet behandlar motionernas yrkanden under respektive huvudtitel.

Motivering

1. I *motionen 1971: 1489* av herr Bohman m. fl. (m) hävdas att åtgärder av både långsiktig och kortsiktig natur är nödvändiga för att lösa den svenska ekonomins problem. På längre sikt måste den ekonomiska politiken inriktas på att stimulera näringslivets investeringar och att öka dess konkurrenskraft. Nyföretagande, initiativ och arbetslust måste aktiveras. Detta förutsätter en näringspolitik av annat slag än den som bedrivits de senaste åren. Skattesystemet måste reformeras varför en parlamentarisk skatteutredning snarast bör tillsättas. Den automatiska skattesärpning som inflationen leder till måste hejdas genom en indexreglering av skattesystemet.

I nuvarande sysselsättningskris krävs, heter det i motionen, att stimulansåtgärderna utformas så att den åsyftade kortsiktiga effekten om möjligt får positiva konsekvenser även på längre sikt. En ökning av det offentliga utgifterna kan därför inte komma i fråga. Ökade arbetsmarknadspolitiska satsningar accepteras emellertid i de fall motsvarande sysselsättning inte kan åstadkommas genom övriga åtgärder motionärerna rekommenderat. Dessa ställer sig tveksamma till ökade transfereringar av samma skäl som till ökade statliga investeringar eller ökad offentlig konsumtion. Sådana åtgärder tenderar att bli bestående och kommer att ställa krav på ökade statsinkomster.

En sänkning av skatterna menar motionärerna vara en bättre väg. En momssänkning med t. ex. 5 procent under sex månader anges därvid som en möjlighet. Den uppges motsvara en ökning av den totala efterfrågan med ca 2,5 procent under den avsedda tiden. Sänkning av mom-

sen på livsmedel anges som en annan möjlighet. Det skulle enligt motionärerna medföra ökade administrativa problem men ha obestridliga fördelar som ett led i en familjevänlig politik. En allmän momssänkning kombinerad med en större sänkning av momsens på livsmedel utgör ett annat alternativ, anför motionärerna.

Det hårda och ökande skattetrycket, särskilt den höga marginalbeskattningen, har verkat kostnadsuppdrivande. Även med en blott måttlig inflation är med det svenska skattesystemet högst betydande lönelöft nödvändiga för att löntagarna inte skall få en sänkt real disponibel inkomst. Det motionärerna därför stannar för såsom ägnat att ge den mest betydelsefulla stimulanseffekten är en sänkning av den direkta skatten. Den av motionärerna föreslagna konstruktionen anges medföra ett statligt inkomstbortfall av ca 1 400 milj. kr. I motionen föreslås vidare ett slopande av löneskatten, vilket innebär ett inkomstbortfall av storleksordningen 1 900 milj. kr. Det särskilda avdraget för investeringar i maskiner och inventarier bör utvidgas till att gälla även näringslivets byggnadsinvesteringar. Slutligen föreslås en räntesänkning.

2. I motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) konstateras att de åtgärder som regeringen vidtagit i kampen mot arbetslösheten varit både selektiva och generella men med stark övervikt på de selektiva. Dessa anser motionärerna vara klart otillräckliga. Ytterligare åtgärder av direkt arbetsmarknadspolitisk art behövs men det är minst lika viktigt att omedelbart eller snarast möjligt sätta in väsentligt ökade generella åtgärder.

I fråga om bostadsbyggande liksom vägbyggande och vägunderhåll bör en ökad sysselsättningseffekt kunna uppnås omedelbart.

I fråga om industriinvesteringarna anføres att de otillräckliga investeringarna under 1960-talet inneburit att kapacitetstillväxten i den svenska industrin sackat efter i förhållande till våra främsta konkurrentländer. Särskilt allvarligt framstår det att de mindre och medelstora företagen genom kreditåstramningen måste minska sina investeringar åren 1969 och 1970. Regeringen har i år medgivit vissa generella åtgärder av betydelse för näringslivets strävan till utbyggnad och förnyelse men åtgärderna har kommit sent och visat sig vara otillräckliga, menar motionärerna. En ytterligare räntesänkning bör genomföras. Kvarstående kreditrestriktioner gentemot näringslivet måste avvecklas. För de mindre och medelstora företagen måste väsentligt bättre investeringsfrämjande kreditmöjligheter skapas. I det förevarande sammanhanget bör två åtgärder företas som har en förhållandevis snabb sysselsättningseffekt, nämligen investeringsavdrag för näringslivets byggnader och borttagande tills vidare av den löneskatt som utgår i form av s. k. allmän arbetsgivaravgift.

I motionen anføres att den privata konsumtionen minskade under första halvåret 1971 som en följd av köprushen i slutet av 1970, kommunalskattehöjningarna, prisstegringarna och den försiktighet, som den spända och utdragna avtalsrörelsen manade till. Efter avtalsrörelsen måste be-

dömningen dock vara att köpkraften ökats. Om så inte är fallet är det en allvarligare företeelse i vårt samhälle än en konjunkturpolitisk. Det är uppenbart, anför motionärerna, att en ökad köplust börjat göra sig gällande. Ytterligare uppgång kan väntas när de retroaktiva lönerna helt utbetalats och den nya lönehöjningen vid årsskiftet trätt i kraft.

Konjunkturen skulle givetvis ha stimulerats om en särskild konsumtionsstimulans varit i kraft under tiden för köpmotståndet men även i nuvarande läge är en sådan stimulans angelägen, menar motionärerna. De framhåller dock att konsumtionsstimulanser inte har lika direkta och omedelbara sysselsättningseffekter som de åtgärder som förordats ovan. Först när en ökad konsumtionsefterfrågan påverkat konsumtionsledet stimuleras sysselsättningen. Huvudvikten måste därför läggas på de mera direkt sysselsättningsstimulerande insatserna. En momssänkning kan övervägas men det kan befaras att en allmän momssänkning skulle leda till en icke önskad importökning. Enligt motionärerna drabbas livsmedlen vid nuvarande förhållanden av en alltför hård belastning genom momsen. En momssänkning begränsad till livsmedlen skulle emellertid ha endast en ringa sysselsättningsstimulerande effekt i nuvarande arbetslöshets-situation. Frågan om en socialt tillfredsställande lösning i detta avseende bör därför anstå till ett annat tillfälle.

Ett förbättrat stöd till barnfamiljerna menar motionärerna vara socialt och jämlikhetspolitiskt angeläget. Om en förbättring genomförs nu får den samtidigt en aktiv konjunkturpolitisk effekt. I avvaktan på familjepolitiska kommitténs prövning inskränker sig motionärerna till att nu föreslå en såväl socialt som konjunkturpolitiskt motiverad höjning av det allmänna barnbidraget.

Vid vårriksdagens behandling av riksstaten förutsattes att en stram finanspolitik skulle föras, heter det avslutningsvis i motionen. Genom det akuta arbetslöshetsläget har denna målsättning fått överges. En underbalansering av budgeten är givetvis nu konjunkturpolitiskt riktig.

3. I *motionen 1971: 1491* av herr Helén m. fl. (fp) anförts att den svenska ekonomin just nu är i behov av generella och snabbt verkande stimulansåtgärder, som stöder konsumtion och investeringsbenägenhet och därmed stärker sysselsättning och företag som arbetar på både hemmamarknad och export. Motionärerna framhåller att man bör kombinera generella och selektiva åtgärder för att stimulera ekonomin. Regeringspolitiken har visserligen inneburit en sådan kombination men hittills har de selektiva åtgärderna dominerat. Dessa har varit väl motiverade och haft motionärernas stöd men konjunktursituationen är nu klart sådan att selektiva åtgärder inte är tillfyllest. Därtill är konjunktursvackan för djup och tenderar att bli för utsträckt i tiden, heter det i motionen.

Konjunkturstimulerande åtgärder kräver ofta avsevärd tid för att verka. Den för dagen bästa metoden att snabbt stimulera ekonomin anser

motionärerna vara en tidsbegränsad sänkning av momsen. Sänkt moms ger barnfamiljerna en betydelsefull lättnad eftersom barnfamiljerna torde tillhöra den grupp som konsumerar allra mest av sina totala inkomster. En generell momssänkning ger vidare en väsentlig grad av frihet i valet av konsumtion. I kombination med de retroaktiva löneutbetalningarna kommer den sänkta mervärdeskatten otvivelaktigt att påverka familjernas konsumtionsbenägenhet gynnsamt, hävdar motionärerna. Förslaget om tillfälligt sänkt mervärdeskatt utesluter inte stödåtgärder speciellt till barnfamiljerna. En slutgiltig sammanvägning av generella och selektiva åtgärder måste ske via gemensamma överläggningar i samband med utskottsbehandlingen.

I fråga om effekterna på importen av en sänkt mervärdeskatt anför motionärerna att det torde vara obestridligt att en ökad konsumtionsbenägenhet bidrar till en ökad import. Det finns emellertid inte anledning anta att en kortvarig momssänkning skulle inrikta konsumtionen på i första hand varor som ökar importen. Om en ökad ekonomisk aktivitet medför viss ökad import behöver detta inte i dagens läge leda till oacceptabla förändringar av vår betalningsbalans. I fråga om statsfinansernas förmåga att tåla det inkomstbortfall som en momssänkning medför menar motionärerna att en underbalansering av statsbudgeten i nu rådande konjunkturläge är rätt åtgärd vid rätt tidpunkt.

Åtskilligt har under senaste tid gjorts från regeringens sida när det gäller att stimulera industrins investeringar. Att inte företagen trots detta tycks reagera i önskvärd riktning torde främst bero på att det råder en pessimistisk syn beträffande den inhemska och nu även den utländska marknadens köplust. Därför är företagen avvaktande. För att stimulera investeringsverksamheten anser motionärerna att arbetsgivarna inom stödområdet med snabb verkan skall befrias från arbetsgivaravgiften och att denna skall sänkas till 1 procent i övriga landet. Den generellt lägre nivån bör gälla till dess tydliga tecken på en konjunkturrell uppgång kan skönjas. Motionärerna stöder förslaget att öka avskrivningen på nya maskinköp från 10 till 20 procent. De föreslår därutöver att rätten till avskrivningar utsträcks till att gälla även näringslivets byggnader. Här bör dock avskrivningen sättas till 10 procent.

4. I *motionen 1971: 1492* av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hävdas att den grundläggande orsaken till den nuvarande sysselsättningskrisen är att finna i det kapitalistiska produktionssättet. De särskilda drag som kännetecknar denna kris, att inflation och arbetslöshet uppträder samtidigt, sammanhänger med kapitalismens nuvarande utvecklingsstadium, statsmonopolistisk kapitalism. Motionärerna konstaterar att det kapitalistiska systemet utvecklas i vågor. Samtidigt med denna vågrörelse finns en tendens hos systemet att skapa en växande armé av konstant arbetslösa.

Motionärerna hänvisar också till effekterna av kapitalkoncentrationen som medfört att landet fått avfolkade och överbefolkade områden. Investeringspolitiken inom det privata näringslivet har vidare ersatt arbetare med maskiner samtidigt som inte motsvarande tillskott i nya arbetsställen skapas. Motionärerna anser att den aktuella krissituationen och arbetslösheten till viss del återspeglar en internationell nedgång, men att den förvärrats av statsmakternas ekonomiska politik.

Motionärerna menar att resurser ur statskassan och AP-fonderna omedelbart måste sättas in för arbeten på samhällsnyttiga områden. Dessa anges i följande 10 punkter:

1. Ökade åtgärder för att rädda den yttre miljön – rening av vatten och luft, återställande av skövad natur, fysisk och social sanering av stadsmiljöerna osv.
2. Utbyggnad av barnstugor och annan kommunal service.
3. Ökade statsanslag för att bekämpa krisen inom vårdsektorn.
4. Ökning och nyorientering av de sociala och socialmedicinska insatserna.
5. Åtgärder för att skapa ökad trafiksäkerhet, utbyggnad av den kollektiva trafiken.
6. Ökade anslag för yrkesutbildning särskilt av kvinnor och ungdom.
7. Ökad satsning på att skapa billiga och bra bostäder. Ökad inriktning på ombyggnad och reparationer, vilket snabbt kan öka byggnadssysselsättningen.
8. Byggnad av lokaler för hantverk och småindustrier.
9. Skapandet av statliga basindustrier i avfolkningsområdena – verkstadsindustri, elektronisk industri, kemisk och petrokemisk industri osv. Dessa blir utgångspunkten för en allmän utveckling av näringslivet i dessa områden. Vidareförädling av skogsprodukter.
10. Gruvprospektering i det inre Norrland, igångsättning av malm-brytning.

5. I motionen 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) anses det uppenbart att ett ekonomiskt läge inträtt som kräver långtgående och resoluta åtgärder. Motionärerna vill därför ånyo aktualisera det av årets riksdag avvisade förslaget att slopa mervärdeskatten på livsmedel, en åtgärd, som skulle innebära en välbehövlig lättnad särskilt för låginkomsttagarna och barnfamiljerna.

Motionärerna har förutsatt att inkomstbortfallet för statskassan skall kompenseras med olika inkomstförstärkningar. Inneböörden av dessa sägs vara att en fördelningspolitisk avvägning sker som motsvarar bärkraft och hänsynstagande till i främsta rummet de lägre inkomsttagarnas och barnfamiljernas berättigade intressen. Motionärerna föreslår i detta syfte en höjning av förmögenhetsskatten (beräknas inbringa ca 300 milj. kr.),

höjning av arvs- och gåvoskatten (150 milj. kr.), höjning av bolagsskatten (425 milj. kr.), förändrade avskrivningsregler för rörelse- och hyresfastigheter (190 milj. kr.), begränsning i avdragsrätten för skuldräntor (800 milj. kr.), slopande av den övre gränsen för folkpensionsavgiften (850 milj. kr.) samt begränsning av avdraget för reklam vid taxering (beräknas inbringa ca 750 milj. kr.).

6. I *motionen 1971: 1494* av herr Ringaby m. fl. (m) anförs under åberopande av motiveringarna för generella åtgärder i *motionen 1971: 1489*, att momsen på livsmedel från den 1 november bör sänkas med 5 procent till 10 procent.

7. I *motionen 1971: 1495* av herrar Ahlmark (fp) och Romanus (fp) ansluter sig motionärerna till tanken att en kraftig, tidsbegränsad sänkning av mervärdesskatten bör vidtas. Därutöver anförs att en dubbling av barnbidraget för sista kvartalet i år och första kvartalet nästa år är konjunkturpolitiskt motiverad.

Propositionen

I sin motivering för de i propositionen 1971: 140 föreslagna konjunkturstimulerande åtgärderna framhåller chefen för finansdepartementet att den ekonomiska utvecklingen i Sverige hittills under 1971 blivit svagare än vad som väntades i början av detta år. Det har härvid främst varit inom landet som efterfrågan avtagit, men även exporten av stapelvaror såsom malm, järn, stål, massa och papper har fått känning av ett försämrat marknadsläge. Dämpningen av efterfrågan inom landet kan i första hand hänföras till byggnadsverksamhet, lagerinvesteringar och privat konsumtion. Nedgången i lagerinvesteringarna beräknas för 1971 till 2 miljarder kr. Den privata konsumtionens volym sjönk mellan första halvåret 1970 och första halvåret 1971 med nära 2 procent trots att de reallt disponibla inkomsterna samtidigt steg med drygt 1 procent. Detta betydde en ökning av sparkvoten med 3 procentenheter. Den kraftiga minskningen av konsumtionsbenägenheten kan enligt departementschefen främst sättas i samband med det ovanligt spända och konfliktfyllda förhandlingsläget på arbetsmarknaden. Bytesbalansen har förstärkts och visar ett klart överskott för den senaste 12-månadersperioden.

Allteftersom det under loppet av 1971 framstod som klart att tillväxten i den svenska ekonomin utvecklades svagare än vad som förutsetts har en stegvis omorientering av den ekonomiska politiken genomförts. Insatserna har huvudsakligen fått karaktären av selektiva åtgärder för att skapa fler arbetstillfällen.

Under året har lättnader i kreditpolitiken successivt genomförts. Diskontot har fram till propositionens avlämnande sänkts i tre etapper med

sammanlagt 1 1/2 procent till 5 1/2 procent. Industrins upplåning har fått expandera utan kreditpolitiska begränsningar, och detta har lett till en betydande ökning av utlåningen till näringslivet.

Sammanfattningsvis innebär de åtgärder som regeringen intill början av oktober tagit initiativ till följande. Offentliga industribeställningar har lagts ut till ett sammanlagt värde av 180 milj. kr. Bostadsbyggandet har utvidgats med 7 500 lägenheter till en beräknad kostnad av ca 750 milj. kr. Den offentliga byggnads- och anläggningsverksamheten har utvidgats till en beräknad kostnad av 550 milj. kr. Investeringsfondsmedel för konjunkturstimulerande investeringar har frisläppts med en beräknad omfattning av ca 1,5 miljarder kr. Till detta kommer kostnaderna för de utvidgade arbetsmarknadspolitiska insatserna. Statens kostnader för till och med början av oktober beslutade ökningar av beredskapsarbeten beräknas till 425 milj. kr. Utgifterna för arbetsmarknadsutbildning uppskattas öka med 75 milj. kr. En summering av dessa åtgärder slutar på ca 3,5 miljarder kr. vartill kommer nära 2 miljarder kr. för s. k. oprioriterat byggande.

Efter att ha redovisat och analyserat den senaste arbetslöshetsstatistiken – med 64 000 anmälda arbetslösa vid arbetsförmedlingarna i oktober och 113 000 arbetslösa enligt arbetskraftsundersökningen i september 1971 – konstaterar departementschefen att sysselsättningsläget i dag framstår som allvarligt. Trots att de tidigare insatserna ännu inte fått fullt genomslag anser regeringen det därför motiverat att sätta in ytterligare åtgärder. Avvägningen av de ytterligare åtgärder som bör vidtas måste givetvis ske mot bakgrund av en bedömning av konjunkturutsikterna för den närmaste tiden.

Trots att de internationella konjunkturutsikterna för det närmaste året allmänt sett måste anses osäkra förefaller det enligt departementschefen klart att utvecklingen nu är tydligt uppåtriktad i Förenta Staterna och i viss mån även i Storbritannien. Frågan gäller närmast i vad mån och hur snabbt en uppgång i dessa länder kan sprida sig till de länder i Väst-europa som f. n. uppvisar stagnationstendenser. Med en fortsatt omläggning av ländernas ekonomiska politik i expansiv riktning kan en fortsatt ökning av konsumtion och bostadsbyggande i förening med en vändning av lagercykeln leda till ett allmänt konjunkturuppsving i Västeuropa under andra halvåret 1972. Enligt de senaste beräkningarna som utförts inom OECD skulle en internationell konjunkturuppgång rent av kunna komma i gång under första halvåret 1972.

Departementschefen redovisar också i starkt sammandrag den senaste konjunkturrapportens bedömning av de svenska konjunkturutsikterna, där man för återstoden av 1971 räknar med en starkare utveckling av den inhemska efterfrågan både vad gäller privat konsumtion och investeringar. För första halvåret 1972 beräknar konjunkturinstitutet att bruttonationalprodukten kommer att bli drygt 3 procent större än under

första halvåret 1971. Under dessa förutsättningar och med hänsyn till den betydande arbetstidsförkortning som inträder omkring årsskiftet 1971/72 är det rimligt att utgå ifrån att läget på arbetsmarknaden blir successivt mer balanserat.

Föreliggande uppgifter tyder enligt departementschefen på att den nedgång av den privata konsumtionen som ägde rum under första halvåret 1971 nu förbyts i en uppgång. En ytterligare stimulans av köpkraften uppnås under december månad genom återbetalningen av över-skjutande skatt och vid årsskiftet genom frisläppandet av de medel som sparades i samband med det s. k. Strängaspelet om sammanlagt ca 4 miljarder kr. F. n. framstår det därför inte som lämpligt att vidta åtgärder som syftar till en allmän konsumtionsstimulans. Vid sidan av övriga åtgärder har dock en begränsad stimulans som har klara fördelningspolitiska motiv bedömts möjlig.

Ledmotivet för sysselsättningspolitiken måste även fortsättningsvis vara att rikta åtgärderna mot de områden och grupper som har ett direkt behov av stöd. Även om den kortsiktiga sysselsättningspolitiken baseras på selektiva åtgärder kan den emellertid utformas på ett sådant sätt att den främjar andra och mer långsiktiga politiska mål. De åtgärder som nu föreslås har sålunda koncentrerats till sådana områden som framstår som särskilt angelägna. Det gäller bl. a. utbyggandet av industrins produktionsapparat, särskilda insatser på miljövårdsområdet, tidigareläggning av angelägna kommunala investeringar och insatser för barnfamiljer med lägre inkomster samt folkpensionärer.

För att ytterligare stimulera en utbyggnad av industrins produktionsresurser anser departementschefen det väsentligt att även under 1972 medge det 20-procentiga avdraget för investeringar i maskiner och utrustning som föreslås för innevarande år. Det kan finnas skäl för att medge ianspråktagande av investeringsfonder för byggnader och maskiner även under första hälften av nästa år. Denna fråga torde dock få prövas längre fram.

En annan åtgärd som kan få stor betydelse för att öka industrins investeringsbenägenhet är den förstärkning av de finansiella förutsättningarna som skapas genom det ökade utrymme på obligationsmarknaden som bereds industrin under detta och nästa år. Emissionerna beräknas under vartdera av åren 1971 och 1972 komma att uppgå till 1,5 miljarder kr., vilket är ungefär dubbelt så mycket som under 1969 och 1970. Nyutlåningen till mindre och medelstora företag via AB Industri kredit och AB Företagskredit beräknas till 500 milj. kr. år 1971 och beräknas få minst samma omfattning under 1972. Även Investeringsbankens utlåningskapacitet kommer att förstärkas.

För att ytterligare stimulera utvecklingen inom näringslivet bör företagen inom branscher med hög relativ energiförbrukning ges dispens från energiskatt. Departementschefen anser att detta kan ske inom ramen

för gällande dispensbestämmelser. Vidare bör investeringsfonderna släppas fria för lagerinvesteringar även under 1972. Därutöver föreslås ett 20-procentigt bidrag till lagerökning under 1972 till företag där det finns sysselsättningspolitiska skäl härför.

Inom den kommunala sektorn bör statsmakterna ge ökat stöd till att angelägna investeringar utförs som beredskapsarbeten. Därför föreslås att statsbidraget höjs från normalt 33 procent till högst 75 procent för arbete som läggs ned på sådana projekt under tiden den 1 november 1971 till den 30 juni 1972. En medelsram om 500 milj. kr. möjliggör arbeten för ca 670 milj. kr., vilket motsvarar ca 10 procent av kommunernas totala årliga investeringar till byggnader och anläggningar exkl. bostäder.

För att stimulera miljövårdsinvesteringarna föreslås en temporär höjning till 75 procent av statsbidraget till kommunala avloppsreningsverk och vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin för tiden t. o. m. den 30 juni 1972.

Som tidigare framhållits i propositionen är det inte lämpligt med en allmän stimulans av den privata konsumtionen. Läget medger dock en i det längre perspektivet klart motiverad utbyggnad av det familjepolitiska stödet till bostadskonsumtion. Förslag om en kraftig förstärkning av bostadstilläggen för barnfamiljer läggs fram i en särskild proposition. Då dessa förslag inte kan träda i kraft förrän i april 1972 föreslås att dessförinnan i januari görs en särskild utbetalning till de barnfamiljer som nu är berättigade till statligt bostadstillägg. Kostnaden härför beräknas till 125 milj. kr. Vidare föreslås en höjning av den övre lånegränsen för bostadsrättsföreningar till 98 procent av låneunderlaget.

Även för det extra köpkrafttillskott som föreslås bli anvisat folkpensionärerna kan anföras klara fördelningspolitiska motiv. Som en engångsåtgärd bör alla folkpensionärer i januari ges ett belopp som motsvarar 3 procent av basbeloppet. Kostnaden härför beräknas till 285 milj. kr.

För att täcka statens direkta utgiftsbehov för de föreslagna åtgärderna begärs medel på tilläggsstat för innevarande budgetår med i runt tal 1,5 miljarder kr.

De åtgärder som successivt vidtagits under våren och sommaren kan beräknas ha inneburit att en direkt efterfrågan av storleksordningen 5 miljarder kr. släppts fram. Effekten av de nu föreslagna åtgärderna på den direkta efterfrågan är svårare att beräkna men kan uppskattas till storleksordningen 2 miljarder kr. Härtill kommer indirekta effekter.

Sammanfattningsvis betonar departementschefen att den under senare tid ökande arbetslösheten är otillfredsställande, varför det är nödvändigt att sätta in kraftfulla åtgärder för att öka sysselsättningen. Den svårbedömbara internationella utvecklingen, behovet av att komma tillrätta med de långsiktiga problemen i bytesbalansen och angelägenheten att begränsa inflationistiska tendenser utgör starka motiv för att lägga tyngd-

punkten i successiva och selektiva insatser. Strävan måste vara att planera för största möjliga handlingsberedskap för att därigenom snabbt kunna anpassa åtgärderna till förändrade förutsättningar. På detta sätt bör det vara möjligt att förena kravet på ökad sysselsättning med kraven på inre och yttre balans i ekonomin och samtidigt möta en ny efterfrågekonjunktur utan större risker för en inflationistisk utveckling.

Motionerna väckta med anledning av propositionen

Motionerna 1971: 1521, 1522 och 1527–1544 behandlas i det följande under respektive huvudtitel.

Utskottet

1. Den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken

Den ekonomiska tillväxten i Sverige under 1971 har blivit svagare och arbetslösheten större än vad som vid årets början räknades med i finansplan och preliminär nationalbudget. Detsamma gäller också om man jämför med den bedömning och de prognoser som ingick i den i maj framlagda kompletteringspropositionen och reviderade nationalbudgeten.

Den statistiska informationen om konjunkturdämpningen – som kom fram med en viss eftersläpning – blev under våren och sommaren allt mer entydig. Detta ledde till att en mer expansiv ekonomisk politik gradvis infördes.

Penningpolitiken började att lättas redan i början av året då riksbanken bl. a. avskaffade utlåningstaket för affärsbankernas utlåning till allmänheten. Ytterligare lättnader i kreditpolitiken har sedan dess genomförts. Diskontot har sålunda sänkts med $\frac{1}{2}$ % vid fyra tillfällen ner till sin nuvarande nivå på 5 %. Sedan sommaren har riksbanken inte lagt några restriktioner på affärsbankernas utlåning.

Även finanspolitiken har mjukats upp genom en rad selektiva åtgärder syftande till att skapa fler arbetstillfällen. För dessa har redogjorts i propositionen 1971: 140. Inklusive investeringsfondsfrisläpp på cirka 1,5 miljarder kronor slutar en summering av dessa åtgärder fram till början av oktober enligt departementschefen på cirka 3,5 miljarder kronor. Därtill kommer att igångsättningstillstånd beviljats för s. k. oprioriterade byggen med en sammanlagd byggnadskostnad av i runt tal 2 miljarder kronor.

Trots att de nu beskrivna åtgärderna på många områden ännu inte nått sin fulla effekt, anser utskottet att konjunkturläge och sysselsättningssituation för närvarande framstår som så allvarliga att det är motiverat att sätta in ytterligare stimulerande åtgärder. Härom torde också

de flesta vara ense.

I det följande berörs först konjunktur- och arbetsmarknadssituationen, därefter diskuteras den allmänna uppläggnings av den ekonomiska politiken.

Det tar som regel en viss tid innan ekonomisk-politiska åtgärder når sin fulla effekt. De olika »paket» av åtgärder som nu presenterats har i allmänhet sin tyngdpunkt förlagd till första halvåret 1972. Flera åtgärder föreslås emellertid också vara i kraft under resten av 1972. De kan därför beräknas påverka den ekonomiska utvecklingen långt in på 1973. Enligt utskottets mening måste »åtgärdspaketen» därför bedömas mot bakgrunden av ett relativt långsiktigt konjunkturperspektiv. Det är också viktigt att söka fastställa i vilken utsträckning de harmonierar med de långsiktiga mål, som uppställts för den samhällsekonomiska utvecklingen.

I konjunkturinstitutets rapport »Konjunkturläget hösten 1971» understryks att ovanligt stor osäkerhet vidlåder prognosen för den privata konsumtionens fortsatta utveckling. Efter den överraskande konsumtionsnedgången under första halvåret 1971 – som bl. a. ledde till en ökning av sparkvoten med hela 3 procentenheter – räknar institutet med en kraftig rekyl uppåt. Den privata konsumtionen skulle därmed för första halvåret 1972 enligt institutets beräkningar komma att ligga ca 5 % högre än samma tid 1971. Mellan andra halvåren 1971 och 1972 förväntas däremot endast en relativt begränsad ökning av den privata konsumtionen. För hela 1972 skulle den totala bruttonationalproduktens volym komma att öka 2 1/2 % att jämföra med en stegring på endast 1/2 % mellan 1970 och 1971. Aktivitetsökningen under 1972 kan, om hänsyn tas till arbetstidsförkortningen den 1 januari m. m., beräknas leda till en minskning av arbetslösheten med knappt en halv procentenhet. Vid samtliga dessa bedömningar har hänsyn ej tagits till de ytterligare konjunkturstimulerande åtgärder som nu senast föreslagits.

Finansutskottet delar i stort sett konjunkturinstitutets bedömning av de ekonomiska utsikterna för 1972 och drar därav, som redan berörts, slutsatsen att det finns samhällsekoniskt utrymme för och behov av ytterligare konjunkturstimulerande åtgärder. Frågan blir därmed vilken omfattning och utformning dessa åtgärder lämpligen bör få.

Utskottet är medvetet om de svårigheter som uppstår, när man vill söka få en uppfattning om vilken samlad effekt de olika förslagen till konjunkturstimulerande åtgärder kan tänkas få på den totala efterfrågan och sysselsättningen i den svenska ekonomin. Flera av de åtgärder som föreslås, t. ex. temporära skattesänkningar och direkt subvention av lagerökningar i denna form, har såvitt utskottet kunnat finna över huvud taget aldrig prövats tidigare.

Vid en analys av t. ex. en skatteförändrings verkningar är det av vikt att skilja mellan tre olika led. Först – och lättast – är att fastställa åtgärdens primära effekt på hushållens och företagens inkomster och därmed

också på statsinkomsterna. I nästa led gäller det att söka få en uppfattning om hur denna primära inkomstförändring påverkar hushållens efterfrågan och sparande och företagens beteende. Av vikt i sammanhanget blir vilka sektorer av den inhemska ekonomin som efterfrågeförändringen riktar sig mot respektive i vilken utsträckning den ger utslag i import eller lagervariationer. Först i ett tredje led av analysen kan man sedan söka bilda sig en uppfattning om vilken effekten blir på den inhemska sysselsättningen.

När det gäller verkningarna av de i propositionen 1971: 140 föreslagna åtgärderna har konjunkturinstitutet i anslutning till sin höstrapport gjort vissa kompletterande kalkyler. Åtgärderna för höjande av den privata konsumtionen kan enligt institutet beräknas representera en omedelbar inkomsthöjning på omkring 600 miljoner kronor och motivera en uppjustering av konsumtionsprognosen för 1972 från $+3\%$ till ca $+3\frac{1}{2}\%$. Åtgärderna för att stimulera industrins investeringar kan i och för sig antas höja dessa investeringar med några procent. Om kommunerna fullt ut utnyttjar de föreslagna ökade statsbidragen till beredskapsarbeten och miljöinvesteringar kan den samlade effekten av hela »paketet» väntas bli en ytterligare ökning av bruttonationalprodukten och sysselsättningen under 1972 av storleksordningen en halv procent. Detta skulle lagt ovanpå institutets tidigare prognos för 1972 innebära en neddragning av arbetslösheten mellan 1971 och 1972 med totalt omkring en procent, dvs. till ungefär samma nivå som under år 1970.

Konjunkturinstitutet har också – i samarbete med utskottets sekretariat – gjort ett försök att uppskatta den samlade effekten av partitionernas förslag till konjunkturstimulerande åtgärder. Enligt dessa överslagsberäkningar – vilka liksom de tidigare redovisade kalkylerna är omgärdade av betydande osäkerhetsmarginaler – skulle de av moderata samlingspartiet respektive folkpartiet framlagda »åtgärdspaketen» få en effekt på den totala efterfrågan i samhället av ungefär samma storleksordning som förslagen i propositionen 1971: 140. De förslag som framlagts i centerpartiets motion 1971: 1490 skulle däremot få en mindre efterfrågeffekt.

Vad åter beträffar förslaget i motionen 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. om upphävande av mervärdeskatten på livsmedel är att märka att motionärerna samtidigt föreslår en rad skattehöjningar för att täcka det härigenom uppkommande inkomstbortfallet för statskassan. Ett genomförande av motionsförslaget skulle i första hand få en inkomstomfördelningseffekt. Det är möjligt att det därutöver kan få en viss konjunkturstimulerande effekt, men denna torde enligt utskottets bedömning bli tämligen ringa.

Utskottet vill understryka att de överväganden som nu redovisats begränsats till de olika förslagens effekt på den totala efterfrågan. Vilken verkan blir på produktion och sysselsättning är betydligt svårare att

avgöra. Detta gäller speciellt i fråga om förslaget att temporärt sänka mervärdeskatten. Här föreligger enligt utskottets mening stor risk dels för köpmotstånd före ett väntat beslut om sänkning av mervärdeskatten dels för en köprush innan skatten höjs. En sådan köprush kan i stor utsträckning väntas leda till lagerminskning eller importökning. Den eftersträlvade effekten på inhemsk produktion och sysselsättning kan härigenom bli avsevärt reducerad.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att den totala efterfrågestimulansen av ett genomförande av förslagen i propositionen 1971: 140 respektive i motionen 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. och i motionen 1971: 1491 av herr Helén m. fl. torde bli av ungefär samma storleksordning. Effekten på den totala efterfrågan av de åtgärder som föreslås i motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. kan beräknas bli mindre och effekten av förslagen i motionen 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. väsentligt mindre än i de tre tidigare nämnda »åtgärds-paketen». De i motionen 1971: 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. framlagda förslagen slutligen är inte så specificerade att deras konjunkturstimulerande effekt kan uppskattas.

Utskottet vill i sammanhanget något beröra den starka betoning av skillnaden mellan generella och selektiva åtgärder som ofta kommer till uttryck i den politiska debatten. Självfallet får selektiva åtgärder av den omfattning som vidtagits under sommaren och förhösten och som föreslås i propositionen 1971: 140 även vissa sekundära effekter av generell efterfrågestimulerande art. Åtgärder har valts och utformats i syfte att ge snabb och direkt sysselsättningseffekt utan de fördröjnings- och dämpningsmekanismer som man måste räkna med vid åtgärder av mer generell efterfrågestimulerande art. På samma sätt bör avvecklingen eller neddragningen av de vidtagna eller föreslagna selektiva åtgärder bli lättare att åstadkomma i ett senare åtstramningsskede. Utskottet vill erinra om att även konjunkturuppgången kan komma med stor snabbhet och styrka.

Det aktuella arbetsmarknadsläget och den bedömning som nu kan göras av konjunkturutsikterna för 1972 motiverar enligt utskottet klart att ytterligare konjunkturstimulerande åtgärder snabbt kan vidtas utöver de redan genomförda. Samtidigt vill utskottet i likhet med departementschefen understryka att bedömningen av den internationella konjunkturbilden är osäker inte minst med hänsyn till förhållandena på valutamarknaden. Vidare synes den ekonomiska utvecklingen i USA alltjämt oklar. Det är sålunda ovisst när ett förväntat internationellt konjunkturuppsving kan komma att mera påtagligt påverka den svenska ekonomin. Trots den gynnsamma utvecklingen av vår bytesbalans under 1971 är de långsiktiga problemen på detta område knappast övervunna. I ett sådant läge är det enligt utskottets uppfattning angeläget att den ekonomiska politiken ges en sådan utformning att den snabbt kan anpassas till

förändringar i den internationella konjunktursituationen. För att möta plötsliga och oförutsedda svängningar i konjunkturen är det angeläget att även i fortsättningen ha en hög handlingsberedskap i form av redan färdigplanerade investeringsprojekt. Detta gäller såväl den offentliga som den privata sektorn.

Utskottet vill erinra om att utbyggnaden av samhällets resurser och möjligheter i övrigt numera ger oss väsentligt bättre möjligheter att ingripa på dessa områden i syfte att upprätthålla sysselsättningen i ett läge där redovisade investeringsplaner inte fullföljs. Som utskottet framhöll i sitt betänkande 1971: 30 är det mycket angeläget att i högre grad söka förlägga investeringsaktiviteten till perioder med mindre hårt ansträngda resurser. Vi befinner oss nu i en sådan situation. Det bör därför vara i näringslivets eget intresse att snabbt utnyttja föreliggande investeringsutrymme och de investeringsstödjande åtgärder, som nu föreslås, så att den därigenom ökade produktionskapaciteten står till förfogande vid konjunkturuppgången.

Att i nuvarande läge genomföra åtgärder som innebär en generell och mera omfattande stimulans av den privata konsumtionen vore enligt utskottets mening oklokt. Begränsade och fördelningspolitiskt motiverade konsumtionsstödjande åtgärder är enligt utskottet att föredra. Åtgärder till stöd för barnfamiljer och pensionärer har härvid hög prioritet. Utskottet anser att tyngdpunkten i konjunkturstimulansen bör läggas på åtgärder som ligger i linje med de långsiktiga målen för den ekonomiska utvecklingen. Utbyggnad av industrins produktionsresurser i syfte att stärka dess internationella konkurrenskraft intar i detta sammanhang en nyckelställning. Insatser på miljövårdsområdet, tidigareläggning av angelägna offentliga investeringar och en selektiv ökning av bostadsbyggandet uppfyller enligt utskottets uppfattning också detta krav.

Vid en bedömning mot denna bakgrund finner utskottet omfattningen och inriktningen av de konjunkturstimulerande åtgärder som föreslås i propositionen 1971: 140 väl avvägda.

Utskottet hemställer

att riksdagen med godkännande av den allmänna uppläggning av den ekonomiska politiken som förordats i statsrådsprotokollet som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

KAPITALBUDGETEN

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

2. **Polishus m. m.** Finansutskottet tillstyrker – i likhet med justitieutskottet – Kungl. Maj:ts i propositionen 1971:140, bilaga 1, s. 15–16 framlagda förslag (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över justieärenden för den 29 oktober 1971) och hemställer

att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats angående bestridande av utgifterna för byggnadsobjektet Polis-skolan Ulriksdal.

3. **Byggnadsarbeten för domstolsväsendet.** Finansutskottet tillstyrker – i likhet med justitieutskottet – Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 16) och hemställer

att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats angående bestridande av utgifterna för viss ombyggnad av kamrarrättens hus i Stockholm.

4. **Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården.** Finansutskottet tillstyrker – i likhet med justitieutskottet – Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 16–17) och hemställer

att riksdagen till *Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 2 585 000 kr.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

KAPITALBUDGETEN

FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND

5. **Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål m. fl. anslag.** Finansutskottet tillstyrker – i likhet med försvarsutskottet – Kungl. Maj:ts i propositionen 1971: 140, bilaga 2, s. 21–22 framlagda förslag (punkterna 1–4 i utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 29 oktober 1971) och hemställer

att riksdagen på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål* ett investeringsanslag av 2 650 000 kr.,
2. till *Byggnadsarbeten för armén* ett investeringsanslag av 16 600 000 kr.,
3. till *Byggnadsarbeten för marinen* ett investeringsanslag av 2 400 000 kr.,
4. till *Byggnadsarbeten för flygvapnet* ett investeringsanslag av 18 775 000 kr.

6. **Befästningsarbeten för gemensamma ändamål m. fl. anslag.** Finansutskottet tillstyrker – i likhet med försvarsutskottet – Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 5–8, s. 22–23) och hemställer

att riksdagen på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Befästningsarbeten för gemensamma ändamål* ett investeringsanslag av 11 200 000 kr.,
2. till *Befästningsarbeten för marinen* ett investeringsanslag av 2 300 000 kr.,
3. till *Befästningsarbeten för flygvapnet* ett investeringsanslag av 6 500 000 kr.,
4. till *Flygfältsarbeten m. m.* ett investeringsanslag av 4 500 000 kr.

SOCIALDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

FEMTE HUVUDTITELN

7. **Särskilt tillägg till folkpensionärer.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1971: 140, bilaga 3, s. 25–26 (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 29 oktober 1971) föreslagit riksdagen att dels godkänna de i statsrådsprotokollet förordade grunderna för särskilt tillägg till folkpensionärer, dels till Särskilt tillägg till folkpensionärer på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 285 000 000 kr.

I motionen 1971: 1536 av herr Jonsson i Mora m. fl. (fp) hemställs att riksdagen måtte besluta dels att som särskilt tillägg till folkpensionärerna utgår fyra procent av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring och att för detta ändamål för budgetåret 1971/72 anvisas ett förslagsanslag av 380 miljoner kronor, dels att utbetalningen av det särskilda tillägget till folkpensionärer sker med två procent i december 1971 och två procent i januari 1972.

Utskottet

I sitt yttrande har socialförsäkringsutskottet (SfU 1971: 2 y) tillstyrkt att ett extra köpkrafttillskott anvisas folkpensionärerna i enlighet med de grunder som redovisas i propositionen. Med hänsyn bl. a. till att pensionstillskotten enligt 1969 års lagstiftning i ämnet byggs upp med utgångspunkt i ett belopp motsvarande 3 % av basbeloppet och att riksdagen vid upprepade tillfällen, senast i år, avvisat motionsförslag om höjning av detta belopp till 4 % av basbeloppet, har socialförsäkringsutskottet anslutit sig till propositionens förslag angående det särskilda pensionstilläggets storlek. Socialförsäkringsutskottet har därigenom avtyrkt förslaget i motionen 1971: 1536 av herr Jonsson i Mora m. fl. i denna del.

När det gäller frågan om utbetalning av pensionstillägget har socialförsäkringsutskottet förklarat sig dela uppfattningen i propositionen och motionen 1971: 1536 att utbetalningen bör ske så snart som möjligt. Av administrativa skäl bör tillägget lämpligen utges i samband med utbetalning av ordinarie folkpensionsförmåner. Eftersom pensionsanvisningar för december månad 1971 måste sändas ut endast några få dagar efter den tidpunkt då riksdagen kan väntas fatta beslut i föreliggande ärende, torde det tidigaste utbetalningstillfället vara den ordi-

narie januari-utbetalningen 1972. Socialförsäkringsutskottet har därför avstyrkt motionen 1971: 1536 även i denna del.

Finansutskottet ansluter sig till socialförsäkringsutskottets bedömningar i föreliggande frågor och tillstyrker följaktligen propositionen, såvitt gäller förslaget om särskilt tillägg till folkpensionärer, och avstyrker motionen 1971: 1536.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motionen 1971: 1536

1. godkänner de i statsrådsprotokollet förordade grunderna för särskilt tillägg till folkpensionärer,
2. till *Särskilt tillägg till folkpensionärer* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 285 000 000 kr.

8. **Särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer, m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 26–27) föreslagit riksdagen att dels godkänna de i statsrådsprotokollet förordade grunderna för särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer, dels till Särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 125 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner

1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) i vilken såvitt nu är i fråga hemställs att riksdagen måtte dels besluta att höja de allmänna barnbidragen med 200 kr. per barn och år från och med fjärde kvartalet 1971, dels besluta att anvisa till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1971/72 utöver tidigare anvisade medel ett förslagsanslag av 270 000 000 kr., samt att vederbörande utskott får i uppdrag att utarbeta erforderlig lagtext,

1971: 1495 av herrar Romanus (fp) och Ahlmark (fp) i vilken hemställs att riksdagen beslutar om en dubblering av utgående allmänna barnbidrag för sista kvartalet 1971 och första kvartalet 1972, vilket innebär ett tillskott till barnfamiljernas köpkraft med sammanlagt 600 kronor per barn,

1971: 1528 av herr Carlshamre m. fl. (m) i vilken hemställs

dels att riksdagen måtte avslå proposition 1971: 140 såvitt gäller förslaget om särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer,

dels att riksdagen måtte antaga följande förslag till

Lag om extra barnbidrag

Häriigenom förordnas som följer.

1 §

Extra barnbidrag skall av allmänna medel utgå för första och

andra kvartalet 1972 för barn beträffande vilket allmänt barnbidrag enligt lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag utgår.

2 §

Extra barnbidrag utgår med 50 kronor i kvartalet.

3 §

Extra barnbidrag utbetalas kvartalsvis utan ansökan genom vederbörande barnavårdsnämnds försorg. Utbetalningen sker till den som äger uppbära allmänt barnbidrag för barnet. Angående sättet och tiden för utbetalningen meddelar Konungen närmare bestämmelser.

4 §

Bestämmelserna i 2–7 §§, 11 § andra stycket och 12–17 §§ lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag äger motsvarande tillämpning på extra barnbidrag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

dels att riksdagen till extra allmänna barnbidrag på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 måtte anvisa ett förslagsanslag av 180 000 000 kronor,

1971: 1529 av herr Carlstein (s) i vilken hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna att utbetalning under tiden 1 januari–31 mars 1972 av retroaktivt statligt bostadstillägg avseende december månad 1971 skall grunda rätt till särskilt statligt bostadstillägg.

Utskottet

Socialutskottet har i sitt yttrande (SoU 1971: 1 y) uttalat att de resurser som nu kan ställas till förfogande för familjepolitiska åtgärder bör användas till selektiva insatser. I främsta rummet bör stödet stärkas till barnfamiljer med låga inkomster. Särskilt gäller detta familjer med flera barn och familjer med höga boendekostnader. Socialutskottet biträder förslaget i propositionen om en särskild utbetalning till barnfamiljer som är berättigade att uppbära statligt bostadstillägg för december 1971. Utbetalningen bör göras så snart som möjligt. I enlighet härmed avstyrker socialutskottet förslag om höjning av de allmänna barnbidragen i motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl., motionen 1971: 1495 av herrar Romanus och Ahlmark samt motionen 1971: 1528 av herr Carlshamre m. fl.

Finansutskottet ansluter sig till socialutskottets uppfattning och tillstyrker följaktligen förslaget i propositionen att ett särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer utgår och avstyrker motionsförslagen om höjning av de allmänna barnbidragen.

I motionen 1971: 1529 av herr Carlstein yrkas att riksdagen skall ge Kungl. Maj:t till känna att utbetalning under tiden den 1 januari–den 31 mars 1972 av retroaktivt statligt bostadstillägg avseende december 1971 skall grunda rätt till särskilt statligt bostadstillägg. Socialutskottet har i sitt yttrande funnit det rimligt att en familj som retroaktivt blir berättigad till statligt bostadstillägg för december 1971 även får rätt till den särskilda förmån som engångsutbetalningen innebär. Dock anser socialutskottet att en begränsning bör göras så att endast utbetalning som sker under första kvartalet 1972 skall grunda rätt till det särskilda bostadstillägget. Finansutskottet delar socialutskottets uppfattning och tillstyrker bifall till motionen 1971: 1529.

Finansutskottet har – i likhet med socialutskottet – i övrigt inte något att erinra mot de i propositionen förordade grunderna för särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer eller mot den föreslagna medelsanvisningen för ändamålet.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa

- A. att riksdagen med avslag på motionen 1971: 1528, såvitt nu är i fråga,
 1. godkänner de i statsrådsprotokollet förordade grunderna för särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer,
 2. till *Särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 125 000 000 kr.,
- B. att riksdagen med bifall till motionen 1971: 1529 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om rätt till särskilt statligt bostadstillägg då grundförmånen beviljats retroaktivt,
- C. att riksdagen *beträffande höjning av de allmänna barnbidragen* avslår
 1. motionen 1971: 1490,
 2. motionen 1971: 1495,
 3. motionen 1971: 1528.

9. Motion om åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin. I motionen 1971: 1532 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar får utgå efter samma grunder som enligt propositionen skall gälla i fråga om vatten- och luftvårdande åtgärder, samt att riksdagen skall hemställa hos Kungl. Maj:t om utfärdande av härför erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Utskottet

I socialutskottets ovannämnda yttrande anförs att socialutskottet tidigare i år behandlat motionsyrkanden om utredning eller åtgärder för

att ekonomiskt stimulera industrin till arbetsmiljöinsatser. Motionsyrkandena avstyrktes under hänvisning till arbetsmiljöutredningens arbete. Enligt socialutskottets mening bör resultatet av utredningens arbete avvakts innan man tar ställning till frågan om att införa sådana stimulationsbidrag som avses i motionen 1971: 1532. Motionen avstyrks därför.

Finansutskottet vill för sin del – utöver vad socialutskottet anfört – erinra om Landsorganisationens tidigare framlagda och mera långtgående förslag om i vilka former arbetsmiljön skall förbättras. Frågan om statliga insatser måste vägas in i detta sammanhang.

Finansutskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1971: 1532.

KAPITALBUDGETEN

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

10. Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde. Finansutskottet tillstyrker – i likhet med socialutskottet – Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 27–28) och hemställer

att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats angående bestridande av utgifterna för vissa byggnadsarbeten inom socialdepartementets verksamhetsområde.

FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

11. Lån till anordnande av barnstugor. Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. Finansutskottet tillstyrker – i likhet med socialutskottet – Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 4–5, s. 29–30) och hemställer

att riksdagen på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Lån till anordnande av barnstugor* ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.,
2. till *Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* ett investeringsanslag av 4 100 000 kr.

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

SJÄTTE HUVUDDTITELN

12. Vidtagna konjunkturstimulerande åtgärder under kommunikationsdepartementets handläggning. Vad Kungl. Maj:t i propositionen 1971: 140, bilaga 4, s. 31–33, anfört föranleder inte någon erinran eller något uttalande från finansutskottets sida, vilket utskottet här anmäler.

13. Motion om extra anslag till drift av statliga vägar. I motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen måtte besluta att till Drift av statliga vägar för budgetåret 1971/72 anvisa ett extra reservationsanslag av 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet

I yttrande till finansutskottet erinrar trafikutskottet (TU 1971: 1 y) att Kungl. Maj:t i bilaga 9 till propositionen 1971: 140 föreslagit riksdagen att på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisa dels till Allmänna beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 825 milj. kr., varav förslagsvis 275 milj. kr. att avräknas mot automobilskattemedlen, dels till Särskilda beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 100 milj. kr., varav förslagsvis 35 milj. kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. Nämnade anslagsbelopp har av Kungl. Maj:t ansetts böra ställas till förfogande för att möjliggöra igångsättning av dels vissa större ombyggnadsprojekt, dels ett antal mindre omläggnings- och förbättringsarbeten samt torde till betydande del avse just arbeten av det slag motionärerna förordat. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i dessa delar innebär alltså enligt trafikutskottet ett tillgodoseende av motionsyrkandet.

Finansutskottet finner att motionens syfte tillgodosetts och får därför hemställa

att riksdagen avslår motionen 1971: 1490 såvitt nu är i fråga.

14. Motion om projektering av upprustningsarbete av Göta kanal. I motionen 1971: 1535 av herr Hyltander (fp) hemställs att riksdagen måtte besluta uppdraga åt Kungl. Maj:t att snarast låta projektera för upprustningsarbete av Göta kanal och utbyggnad av dess västgötadel samt att ställa erforderliga medel till förfogande.

Utskottet

I trafikutskottets ovannämnda yttrande anføres med anledning av motionen 1971: 1535 att den i motionen upptagna frågan f. n. bereds inom Kungl. Maj:ts kansli och att någon åtgärd från riksdagens sida nu ej är påkallad. Motionen avstyrks därför.

Finansutskottet har – i likhet med trafikutskottet – inte funnit skäl tillstyrka motionen och hemställer därför

att riksdagen avslår motionen 1971: 1535.

KAPITALBUDGETEN**STATENS AFFÄRSVERKSFONDER**

15. **Posthus m. m.** Finansutskottet tillstyrker – i likhet med trafikutskottet – Kungl. Maj:ts i propositionen 1971: 140, bilaga 4, s. 33–34, framlagda förslag (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 29 oktober 1971) och hemställer

att riksdagen till *Posthus m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 1 700 000 kr.

FINANSDEPARTEMENTET

16. **Skatte- och kreditpolitiska åtgärder m. m.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1971: 140, bilaga 5, s. 35–40 (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 29 oktober 1971) föreslagit riksdagen att antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till *förordning om ändring i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt.*

I motionen 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs

A. att riksdagen måtte besluta att

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en översyn av nuvarande skattesystem;

II. med upphävande av riksdagens tidigare beslut angående uttagsprocenten för 1972

1) uttagsprocenten för 1972 skall fastställas till 90 procent samt att

2) källskattetabellerna för första hälften av 1972 utarbetas på sådant sätt att beträffande beskattningsbara inkomster för vilka grundbeloppet understiger 8 000 kronor ett 20 procent lägre belopp uttages än enligt de i statsskatteförordningen angivna grundbeloppen och beträffande inkomster för vilka grundbeloppet överstiger 8 000 ett för 1972 800 kronor lägre belopp uttages än enligt förordningens grundbelopp och att

3) källskattetabeller för andra halvåret för 1972 utarbetas med utgångspunkt från en uttagsprocent på 100 procent;

III. den löneskatt som utgår inte längre skall uttagas från och med den 1 november 1971;

IV. ett extra investeringsavdrag för näringslivets byggnadsinvesteringar skall beviljas från och med den 1 november 1971;

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till de ändringar i författningarna som erfordras för genomförandet av våra förslag;

C. att riksdagen måtte uttala att kvarvarande delar av den restriktiva kreditpolitiken måtte avvecklas;

D. att riksdagen måtte i övrigt beakta vad i motionen anförts.

I motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga

I. att riksdagen måtte

1. besluta att arbetsgivaravgiften enligt förordningen (1968: 419) om

allmän arbetsgivaravgift tills vidare inte uttas efter den 1 november 1971,

2. besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om snabbutredning och förslag till 1972 års vårriksdag om en differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften i enlighet med vad som anförts i motionen;
- II. att riksdagen måtte besluta att den som under tiden den 1 november 1971–den 31 mars 1972 påbörjar byggnadsobjekt avsett att utnyttjas i rörelse, jordbruk eller skogsbruk skall med i motionen särskilt angivna undantag åtnjuta särskilt investeringsavdrag med 10 procent av byggnadskostnaden vid taxering till statlig inkomstskatt i enlighet med vad som anförts i motionen; samt att vederbörande utskott får i uppdrag att utarbeta erforderlig lagtext avseende I.1 och II.

I motionen 1971: 1491 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs *dels* att riksdagen måtte besluta om tillfälligt sänkt mervärdeskatt med 5 % för tiden 1 november 1971–30 april 1972, *dels* att riksdagen måtte besluta att helt slopa arbetsgivaravgiften för tiden 1 november 1971–30 april 1972 i det s. k. inre stödområdet och sänka avgiften från 2 % till 1 % i övriga landet, *dels* att riksdagen måtte besluta om sådan utvidgning av rätten till skattemässiga avskrivningar av gjorda investeringar att den förutom maskininköp även kommer att omfatta en tioprocentig avdragsrätt för byggnadsinvesteringar inom näringslivet.

I motionen 1971: 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag till nödvändiga lagändringar för att medel ur AP-fonderna skall kunna användas till bl. a. följande projekt:

Skapandet av statliga basindustrier i avfolkningsområdena. Vidareförädling av skogsprodukter. Gruvprospektering i det inre Norrland och igångsättning av malmbrytning.

I motionen 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen måtte besluta om upphävande av mervärdeskatten på livsmedel samt om åtgärder för täckande av det härigenom uppkomna inkomstbortfallet för statskassan genom *dels* ändring i Förordningen om mervärdeskatt av den 6 juni 1968 genom att till 8 § »Från skatteplikt undantages – – –» såsom punkt 1) tillföres följande, samt att övriga punkter erhåller därav följande omnumreringar: – – – 1) livsmedel.

Ändringen av förordningen träder i kraft från den 1 januari 1972; samt

dels de i det efterföljande anförda förslagen om beskattningsåtgärder:

- a) följande ändring i Förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt

11 §

1 mom. Statlig förmögenhetsskatt — — — familjestiftelse utgöra: när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 250 000 kronor: två procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 150 000 kronor; när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 250 000 men icke 400 000 kr.:

2 000 kr. och

2,5 % av återstoden;

400 000 men icke 1 000 000 kr.:

5 750 kr. för 400 000 kr. och

3 % av återstoden;

1 000 000 kr.:

23 750 kr. för 1 000 000 kr. och

3,5 % av återstoden

- b) höjning av arvs- och gåvoskatten med i genomsnitt 50 procent, varvid vederbörande utskott förutsättes utarbeta lämpliga skatteskalor
- c) att fr. o. m. inkomståret 1972 och tills vidare utta en extra bolagsskatt med 10 procent av den beskattningsbara inkomsten
- d) att avskrivningsreglerna vid inkomstbeskattningen för rörelse- och hyresfastigheter återställes till vad som gällde före de år 1969 beslutade ändringarna, dvs. i överensstämmelse med texten i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)
- e) att den i kommunalskattelagen stadgade avdragsrätten för ränta å gäld begränsas till att gälla skuldbelopp understigande 100 000 kronor och att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig lagtext
- f) sådan ändring av lagen av den 25 maj 1962 om finansieringen av folkpensioneringen att 3 § erhåller följande lydelse, innebärande att övrig text strykes:

»3 §. Folkpensionsavgift skall utgå med 5 procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst», samt att lagändringen träder i kraft fr. o. m. beskattningsåret 1972

- g) beskattning av all reklam, lämpligen genom att till anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 fogas en ny punkt 16 av lydelse som nedan anges.

Anvisningar

till 29 §

16. Avdrag må ej göras för mer än 50 procent av utgifter för reklam-ändamål.

I motionen 1971: 1494 av herr Ringaby m. fl. (m) hemställs dels att riksdagen måtte besluta att moms på livsmedel från den 1 november

1971 skall sänkas med 5 procent till 10 procent *dels* att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderliga författningsändringar.

I motionen 1971: 1522 av herr Larsson i Umeå m. fl. (fp, c) hemställs att riksdagen skyndsamt uttalar att kommunerna skall, för genomförande av de av regeringen aviserade beredskapsarbetena i kommunal regi, erhålla upplåningsrätt på den långa kapitalmarknaden motsvarande den kommunala finansieringsdelen för beredskapsarbeten samt i den mån andra beredskapsarbeten faller utanför den 75-procentiga statsbidragsdelen även erhålla medel för finansiering av dessa arbeten genom långfristig upplåning.

I motionen 1971: 1527 av herrar Annerås (fp) och Levin (fp) hemställs att riksdagen anmodar Kungl. Maj:t att snarast framlägga förslag om vidgad återlånar rätt från AP-fonderna och att amorteringstiden utökas.

I motionen 1971: 1530 av herr Eriksson i Arvika m. fl. (fp, c, m) hemställs att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om ändring av det direkta skattesystemet så att penningvärdeförändringar inte automatiskt medför ökat skattetryck och därmed minskad köpkraft.

I motionen 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen måtte avslå i propositionen 1971: 140, Bilaga 5, punkten 1, anfört förslag angående särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt samt att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag om investeringsstyrning inbegripande kontroll över lagerutvecklingen.

I motionen 1971: 1537 av herr Levin (fp) hemställs att riksdagen beslutar *dels* att för tiden t. o. m. 31 december 1972 införa ett investeringsbidrag på 8 % och *dels* att utskottet erhåller uppdrag att utarbeta erforderlig lagtext.

I motionen 1971: 1542 av herr Rydén m. fl. (fp, m) hemställs att riksdagen måtte uttala att dispens gällande energiskatt till vissa branscher också måtte omfatta den manuellt arbetande glasindustrin.

I motionen 1971: 1543 av herr Sjönell m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 till investeringsbidrag för maskininvesteringar i rörelse, jordbruk och skogsbruk anvisa 20 000 000 kronor i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Skattepolitiska åtgärder m. m. I flertalet av de vid höstriksdagens början väckta motionerna om konjunkturstimulerande åtgärder har framförts yrkanden om tillfälliga eller permanenta sänkningar av den statliga inkomstskatten, mervärdeskatten eller den allmänna arbetsgivaravgiften. Sålunda yrkas i motionen 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. – med upphävande av riksdagens tidigare fattade beslut – att procenttalet för uttagande av statlig inkomstskatt för år 1972 skall bestämmas till 90. Enligt motionärernas förslag skall vidare källskattetabellerna för första halvåret 1972 utarbetas så att skatteuttaget begränsas till 80 %. Skattelättnaden skall dock maximeras till 800 kr. För andra halvåret 1972 skall källskattetabellerna utarbetas med utgångspunkt från uttagsprocenten 100. Frågan om sänkning av mervärdeskatten på livsmedel behandlas i motionen 1971: 1494 av herr Ringaby m. fl., vari yrkas att skattesatsen för livsmedel skall sänkas till 10 %, fr. o. m. den 1 november 1971, medan motionärerna i motionen 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. helt vill befria livsmedel från mervärdeskatt fr. o. m. år 1972 och kompensera det skattebortfall som därigenom uppkommer genom en skärpt beskattning av företag, förmögenheter och skattskyldiga med större inkomster samt genom ökat uttag av folkpensionsavgift. Av motiveringen i sistnämnda motion framgår att förslagen tillkommit mera av fördelningspolitiska än konjunkturpolitiska skäl. Rent konjunkturstimulerande är däremot syftet med yrkandet i motionen 1971: 1491 av herr Helén m. fl. att generellt sänka mervärdeskatten med 5 % för tiden den 1 november 1971–den 30 april 1972. Vidare yrkas i motionerna 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. och 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. avveckling av den allmänna arbetsgivaravgiften fr. o. m. den 1 november 1971, medan förslaget i motionen 1971: 1491 av herr Helén m. fl. innebär att arbetsgivaravgiften slopas inom det inre stödområdet och sänks till 1 % inom övriga delar av landet.

Skatteutskottet har i sitt yttrande (1971: 2 y) – utöver vissa erinringar av teknisk natur – anfört synpunkter på de samhällsekonomiska konsekvenserna av generella skatte- och avgiftssänkningar av det slag som föreslås i motionerna. De i yttrandet anförda synpunkterna överensstämmer i allt väsentligt med de uttalanden i frågan, som finansutskottet gjort i det inledande avsnittet rörande den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken.

I nuvarande ekonomiska läge har utskottet inte funnit lämpligt förorda åtgärder, som innebär en generell eller mera omfattande stimulans av den privata konsumtionen. Med hänsyn härtill kan utskottet inte tillstyrka skattesänkningar av den omfattning som föreslås i motionerna. Den eftersträlvade utbyggnaden av industrins produktionsresurser tillgodoses enligt utskottets uppfattning mera effektivt och på

ett från samhällsekonomisk synpunkt bättre sätt genom selektiva åtgärder, inriktade på de områden som är i bäst behov av stimulans, än genom ett slopande eller en sänkning av den allmänna arbetsgivaravgiften. Utskottet avstyrker därför de berörda yrkandena i motionerna 1971: 1489–1491 och 1971: 1494.

Yrkandena i motionen 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. syftar, som tidigare framhållits, i första hand till att åstadkomma en inkomstomfördelning i samhället, och de konjunkturstimulerande effekterna av förslagen torde vara mycket begränsade. Utskottet kan inte biträda dessa yrkanden och avstyrker därför bifall till motionen 1971: 1493.

Utskottet behandlar härafter de i propositionen 1971: 140 föreslagna åtgärderna på beskattningsområdet.

I syfte att stimulera företagen till investeringar i maskiner och inventarier har enligt beslut vid 1971 års riksdag i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt föreskrivits att skattskyldiga, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under år 1971 anskaffar maskiner och andra döda inventarier för stadigvarande bruk i verksamheten, vid taxeringen till statlig inkomstskatt får åtnjuta ett särskilt investeringsavdrag med belopp motsvarande 10 % av anskaffningskostnaden.

För att ytterligare stimulera en utbyggnad av näringslivets produktionsresurser föreslås i propositionen 1971: 140 att det särskilda investeringsavdraget för maskin- och inventarieanskaffningar under år 1971 höjs från 10 till 20 % och att ett motsvarande 20-procentigt investeringsavdrag medges också för dylika anskaffningar under år 1972.

Yrkande om avslag på förslagen i propositionen om det särskilda investeringsavdraget framställs i motionen 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. I vissa av motionerna har framförts yrkanden att rätten till särskilt investeringsavdrag skall omfatta även näringslivets byggnadsinvesteringar. Sålunda yrkas i motionen 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. att sådant avdrag skall medges fr. o. m. den 1 november 1971 och i motionen 1971: 1491 av herr Helén m. fl. att avdraget skall bestämmas till 10 % av byggnadskostnaden. Vidare begärs i motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. att särskilt investeringsavdrag med rätt till fördelning på högst fem år skall medges med 10 % av byggnadskostnaden för byggnadsobjekt, som påbörjas under tiden den 1 november 1971 – den 31 mars 1972 och som är avsedda att utnyttjas i rörelse, jordbruk eller skogsbruk. Enligt motionärernas mening bör dock rätt till investeringsavdrag inte föreligga för s. k. oprioriterat byggande.

I sin höstrapport uppger konjunkturinstitutet att investeringarna i byggnader och anläggningar minskat med omkring 5 % mellan andra

halvåret 1970 och första halvåret 1971. Maskininvesteringarna visar ungefär samma utveckling som byggnadsinvesteringarna. Under andra halvåret 1971 och första halvåret 1972 förutser konjunkturinstitutet en avsevärt höjd aktivitet inom byggnadssektorn men en mer begränsad ökning av maskininvesteringarna. Med hänsyn till de ytterligare stimulansåtgärder för investeringar i byggnader och anläggningar, som föreslås i propositionen, är finansutskottet i likhet med skatteutskottet inte berett tillstyrka att rätten till särskilt investeringsavdrag utvidgas utöver vad departementschefen föreslagit.

Av det anförda framgår att utskottet inte kan biträda avslagsyrkandet i motionen 1971: 1533. Utskottet avstyrker också yrkandena i motionerna 1971: 1489–1491 om särskilt investeringsavdrag för byggnadsinvesteringar.

Enligt 3 § andra stycket förordningen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt medges inte sådant avdrag vid anskaffning av bl. a. begagnade inventarier.

I en till skatteutskottet ingiven skrivelse har AB Bolinder-Munktell anfört bl. a. följande. Sedan en följd av år hyr bolaget ut ett betydande antal fabriksnya lantbrukstraktorer till försvaret i samband med repetitionsövningar. Uthyrningsperioden omfattar i regel 20 dagar, och den sammanlagda körtiden för varje traktor uppgår därvid genomsnittligt till 30–40 timmar. Efter uthyrningsperioden försäljer bolaget traktorerna med samma fabriksgaranti och serviceåtagande som gäller för fabriksnya traktorer. Inregistrering av traktorerna sker först vid försäljningen. De till försvaret uthyrda traktorerna, som torde uppgå till mer än 20 % av det totala antalet i landet årligen nyregistrerade lantbrukstraktorer, redovisas före försäljningen av bolaget som varulagertillgångar. Enligt bolagets mening innebär tillhandahållandet av traktorerna till försvaret inte att de vid försäljning till slutlig konsument blir att betrakta som begagnade inventarier. Bolaget hemställer därför, att förordningen kompletteras med bestämmelser av innebörd att anskaffningen av ifrågavarande traktorer medför rätt till särskilt investeringsavdrag.

Skatteutskottet har i sitt yttrande framhållit, att avsikten med lagstiftningen i första hand är att stimulera investeringar som medför en förbättring och utbyggnad av produktionsapparaten inom näringslivet. Stimulansen har därför inriktats på anskaffning av nya maskiner och inventarier. Som framgår av AB Bolinder-Munktells skrivelse föreligger emellertid fall, där det kan vara berättigat att medge investeringsavdrag även vid anskaffning av obetydligt begagnade inventarier. Som förutsättning för avdragsrätten bör dock – som skatteutskottet framhållit – gälla att investeringen medfört en förbättring eller utökning av produktionen. Med hänsyn härtill bör en näringsidkare, som hyr ett inventarium av ett s. k. leasingföretag och därefter inköper inventariet från

företaget, inte vara berättigad till särskilt investeringsavdrag. I överensstämmelse med vad skatteutskottet förordat föreslår finansutskottet att riksskatteverket, när särskilda skäl föreligger, skall kunna medge att särskilt investeringsavdrag får åtnjutas även vid anskaffning av begagnade inventarier. Utskottets förslag föranleder ett tillägg till bestämmelserna i 3 § förordningen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt.

I den med anledning av propositionen väckta motionen 1971: 1537 av herr Levin har hemställts att riksdagen beslutar införa ett investeringsbidrag på 8 % för tiden t. o. m. den 31 december 1972. Av motiveringen i motionen framgår att yrkandet inte avser ett bidrag i egentlig mening. Avsikten är att näringsidkare, som inte redovisar vinst och därför inte kan utnyttja det särskilda investeringsavdraget vid den statliga taxeringen, skall medges ett särskilt avdrag med 8 % av anskaffningskostnaden vid sin redovisning av mervärdeskatt.

I motionen 1971: 1543 av herr Sjönell m. fl. hemställs att riksdagen till Investeringsbidrag för maskininvesteringar i rörelse, jordbruk och skogsbruk på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett anslag av 20 000 000 kr.

Av skatteutskottets yttrande framgår att allvarliga erinringar från såväl principiella som tekniska synpunkter kan riktas mot förslaget i motionen 1971: 1537. Med hänsyn härtill avstyrker finansutskottet detta yrkande.

Näringsutskottet anser i sitt yttrande (NU 1971: 2 y) att förslaget i motionen 1971: 1543 bör ställas i relation till de förslag som framlagts i propositionen 1971: 140 bilaga 5 rörande särskilt investeringsavdrag för maskiner och inventarier och i motionen 1971: 1537 rörande investeringsbidrag med anknytning till uppbörden av mervärdeskatt. Då förslaget i förstnämnda motion bör ses i ett större sammanhang avstår näringsutskottet från att redovisa någon närmare granskning av det skisserade bidragssystemet.

Finansutskottet, som delar näringsutskottets uppfattning i denna fråga, avstyrker motionen 1971: 1543.

I propositionen 1971: 140 behandlas en fråga som inte föranlett något förslag till riksdagen. Departementschefen uttalar på s. 11 i propositionen att företag inom branscher med hög relativ energiförbrukning bör ges dispens från energiskatt. Åtgärden, som är avsedd att ytterligare stimulera utvecklingen inom näringslivet, kan enligt departementschefens mening ske inom ramen för gällande dispensbestämmelser.

Med anledning härav har skatteutskottet i sitt yttrande (1971: 2 y) anfört följande:

Skatteutskottet vill uttala viss tvekan beträffande innebörden av detta uttalande. Med dispensrätt torde i skattesammanhang endast avses rätt för Kungl. Maj:t att befria från eller återbetala skatt. Förordningen (1957: 262) om allmän energiskatt innehåller inte några bestämmelser

om rätt för Kungl. Maj:t att meddela dispens. Bestämmelserna i förordningen (1959: 92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning äger emellertid tillämpning på den allmänna energiskatten. I 46 § denna förordning stadgas att Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar äger, när synnerliga skäl därtill föreligger, medge befrielse från eller återbetalning av skatt. Denna bestämmelse har emellertid främst tillkommit för att dispens skall kunna ges då det på grund av omständigheterna i det enskilda fallet framstår som obilligt att skatt skall erläggas, exempelvis om den skattskyldige blivit missledd av uppgifter från beskattningsmyndigheten och han inte har möjlighet att i sin tur ta ut den debiterade skatten. Det måste enligt utskottets mening anses uteslutet att Kungl. Maj:t i konjunkturstimulerande syfte skulle kunna lämna dispens för hela sektorer av näringslivet med stöd av detta bemyndigande. De övriga bestämmelser i energiskatteförordningen som möjliggör nedsättning av eller befrielse från skatt är alla av den arten att de bemyndigar beskattningsmyndigheten – riksskatteverket – att besluta härom och det får enligt utskottets mening anses helt främmande för lagstiftningens syfte att ett centralt ämbetsverk skulle kunna använda dessa regler för konjunkturpolitiska ändamål. Såvitt utskottet kan finna torde därför de avsedda lättnaderna inte kunna ske inom ramen för gällande lagstiftning.

Det finns enligt utskottets mening anledning att också något beröra de praktiska konsekvenserna av förslaget. De nedsättningsregler som riksskatteverket efter hörande av den till verket knutna energiskattenämnden tillämpar i fråga om den allmänna energiskatten har till syfte att de tillverkade produkterna skall – oavsett vilken energiform som används vid framställningen – få viss maximerad skattebelastning i relation till tillverkningskostnaderna. Detta innebär att skattenedsättningar redan förekommer för de särskilt energikrävande branscher som åsyftas i det nämnda departementschefsuttalandet. Systemet leder till att skilda nedsättningsregler tillämpas för olika kraft- eller värmekällor inom en och samma sektor av näringslivet. En temporär skattebefrielse kan därför för en viss sektor medföra en konkurrenssnedvridning genom att den upphäver den kostnadsutjämning mellan energikällorna som nuvarande regler medför. Såvitt utskottet kan bedöma måste därför största försiktighet iakttas vid användandet av den allmänna energiskatten som konjunkturpolitiskt instrument och eventuella skattenedsättningar bör ske först efter hörande av energiskattenämnden och med beaktande av i nämnden framförda meningar. De konjunkturpolitiska effekterna av de i propositionen förordade ingreppen i den allmänna energiskatten torde sålunda enligt utskottets mening bli tämligen begränsade. Utskottet vill emellertid inte motsätta sig att Kungl. Maj:t får möjlighet att förordna om skattelättnader för de branscher där en sådan åtgärd kan väntas vara av betydelse och där inga negativa effekter kan befaras.

Finansutskottet har vid sitt ställningstagande till frågan inte funnit anledning till annan bedömning och föreslår i likhet med skatteutskottet att riksdagen antar en särskild förordning om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten, varigenom Kungl. Maj:t bemyndigas att förordna härom intill utgången av år 1972.

I anslutning till det nyssnämnda departementschefsuttalandet beträff-

fande den allmänna energiskatten yrkas i motionen 1971: 1542 av herr Rydén m. fl. att riksdagen vid behandlingen av propositionen gör ett uttalande av innebörd att dispens från energiskatt skall medges den manuellt arbetande glasindustrin.

Med anledning härav vill utskottet framhålla, att om energiförbrukningen inom den manuella glasindustrin motiverar skattenedsättning och några hinder i övrigt inte föreligger härför får Kungl. Maj:t enligt utskottets förslag möjlighet att tillgodose syftet med motionen. Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat motionen 1971: 1542.

Utskottet behandlar härafter vissa i motionerna framställda yrkanden om utredningar rörande beskattningen. I motionen 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. begärs att en parlamentarisk utredning skall tillställas för översyn av beskattningssystemet. Utredningen bör enligt motiveringen i motionen ha till uppgift att åstadkomma marginalskattesänkningar och indexreglering av skattesystemet. I den med anledning av propositionen väckta motionen 1971: 1530 av herr Eriksson i Arvika m. fl. hemställs om riksdagsskrivelse med begäran om ändring av det direkta skattesystemet så att penningvärdeförändringar inte automatiskt medför ökat skattetryck och därmed minskad köpkraft.

Finansutskottet delar skatteutskottets uppfattning att resultatet av 1970 års skattereform och av pågående utredningar rörande beskattningen bör avvaktas, innan beslut fattas om en översyn av beskattningen. Utskottet avstyrker utredningsyrkandet i motionen 1971: 1489.

En indexreglering av skattesystemet finner utskottet mindre lämplig. I stället bör beskattningen på samma sätt som hittills tid efter annan omprövas och avvägas med hänsyn till penningvärdeförändringen och ändrade förutsättningar i övrigt. Av anförda skäl avstyrker utskottet motionen 1971: 1530.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om vad riksdagen i anledning av finansutskottets betänkande 1971: 37 givit Kungl. Maj:t till känna om skattesystemets fördelningspolitiska effekter.

Även i motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. framställs ett utredningsyrkande om differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften i syfte att bereda arbetskraftsintensiva näringsgrenar särskilda lättnader.

Skatteutskottet har i sitt yttrande framhållit, att det från skatteteknisk synpunkt är angeläget att bevara de praktiska fördelar som vissa skatte- och avgiftsformer erbjuder genom sin förhållandevis enkla konstruktion. Om man inför undantag eller särregler för att tillgodose särskilda intressen, riskerar man att förlora inte bara de tekniska fördelarna utan också möjligheterna att överblicka kostnaderna för samhällets åtaganden.

Finansutskottet delar denna uppfattning och kan således inte heller biträda utredningsyrkandet i motionen 1971: 1490.

Kreditpolitiska åtgärder. I motionen 1971:1489 av herr Bohman m. fl. har bl. a. hemställts att riksdagen måtte uttala att kvarvarande delar av den restriktiva kreditpolitiken måtte avvecklas. Detta bör enligt motionärerna gå till så att en räntesänkning kombineras med att kvarvarande rester av den tidigare mycket restriktiva kreditpolitiken såsom likviditetskvoter och emissionskontroll avlägsnas.

Finansutskottet vill först erinra om att – sedan motionen väckts – ytterligare en diskontosänkning genomförts. I början av året var diskon- tot 7 %. Nu är det 5 %. En motsvarande sänkning har skett av bankernas in- och utlåningsräntor. Som utskottet tidigare framhållit på tal om den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken har riksbanken sedan sommaren inte lagt några restriktioner på bankernas utlåning. Bankernas likviditet har under året tillåtits stiga upp till 1967 års höga nivå. Även beträffande industrins och handelns likviditetsläge har en markant återhämtning skett. På obligationsmarknaden har utrymmet för industrins emissioner fördubblats jämfört med i fjol.

En avsevärd lättnad av kreditpolitiken har sålunda successivt genomförts under 1971. Att som motionärerna föreslår helt avskaffa likviditetskvoter och emissionskontroll anser utskottet inte motiverat. Samtliga affärsbanker har sedan 1970 uppfyllt likviditetskvotskraven, och många av dem har en likviditet som väsentligt överstiger den som föreskrivs. Likviditetskvoterna utgör därför i nuvarande läge ej något hinder för kreditexpansion. Emissionskontrollen berörde utskottet i sitt betänkande över årets finansplan (FiU 1971: 1) där utskottet bl. a. erinrade om att emissionskontrollen syftar till att dels möjliggöra en kontroll av ränteutvecklingen på kapitalmarknaden, dels möjliggöra en prioritering av kreditbehov varom riksdagen själv fattar beslut. Att avhända sig dessa möjligheter att påverka kapitalmarknadsutvecklingen är enligt utskottets mening inte lämpligt. Inom emissionskontrollens ram kan, om så erfordras, ske en betydande kreditexpansion till de sektorer som det anses angeläget att prioritera. Den tidigare berörda ökningen av industrins obligationsemissioner är ett exempel härpå.

Under återopande av det anförda avstyrker utskottet motionen 1971:1489 såvitt nu är i fråga.

I motionen 1971:1522 av herr Larsson i Umeå m. fl. har hemställts att riksdagen skyndsamt uttalar att kommunerna skall erhålla upplåningsrätt på den långa kapitalmarknaden motsvarande den kommunala finansieringsdelen för beredskapsarbeten.

Vad beträffar motionärernas yrkande vill utskottet framhålla att den kraftiga höjning av statsbidraget för kommunala beredskapsarbeten under perioden 1 november 1971–30 juni 1972 – från 33 % till 75 % av kostnaderna – som föreslagits i propositionen 1971:140 i och för sig måste medföra en inte oväsentlig förbättring av kommunernas likvidi-

tetssituation. I den mån kommunerna trots detta anser sig behöva ta den långa kapitalmarknaden i anspråk i ökad utsträckning är detta något som måste vägas mot de krav som ställs från andra sektorer av ekonomin. Utskottet är därför inte berett att förorda att riksdagen skall göra ett uttalande av så kategorisk natur som motionärerna begärt och avstyrker därför motionen 1971: 1522.

I motionen 1971: 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag till nödvändiga lagändringar för att medel ur AP-fonderna skall kunna användas till skapandet av statliga basindustrier i avfolkningsområdena – verkstadsindustri, elektronisk industri, kemisk och petrokemisk industri osv. – samt vidareförädling av skogsprodukter, gruvprospektering i det inre Norrland och igångsättning av malmbrytning.

I motionen 1971: 1527 av herrar Annerås och Levin hemställs att riksdagen anmodar Kungl. Maj:t att snarast framlägga förslag om vidgad rätt till och utökad amorteringstid för återlån från allmänna pensionsfonden.

Motionärerna har i motionen 1971: 1492 motiverat sitt förslag med behovet att finansiera en utbyggnad av den statliga företagssektorn, vilket skulle ske med hjälp av medel ur allmänna pensionsfonden. Näringsutskottet hänvisar i sitt yttrande (NU 1971: 1 y) till att kapitalmarknadsutredningen har i uppdrag att se över reglerna för hur AP-fondens medel skall utnyttjas, bl. a. även de skäl som kan tala för ett mera direkt engagemang i näringslivet från fondens sida. Med hänvisning härtill avstyrker näringsutskottet motionskravet i denna del.

Näringsutskottet anför i sitt yttrande över motionen 1971: 1527 (NU 1971: 2 y) att motioner om ändrade regler för återlån från allmänna pensionsfonden tidigare i år har avstyrkts av näringsutskottet (NU 1971: 5) och avslagits av riksdagen. Utskottet hänvisade därvid till att 1968 års kapitalmarknadsutredning enligt sina direktiv skall förutsättningslöst pröva om systemet med återlån från allmänna pensionsfonden bör bibehållas och, om den anser detta, överväga vilka villkor som bör gälla för denna utlåningsform. Oavsett i vilka former utredningsarbetet bedrivs kan ett förslag till ändrade regler för återlån från allmänna pensionsfonden framläggas för riksdagen tidigast nästa år. Med hänsyn bl. a. härtill kan den åtgärd som motionärerna föreslår inte få någon omedelbar konjunkturstimulerande effekt. Näringsutskottet avstyrker motionen.

Finansutskottet biträder de synpunkter näringsutskottet anfört i förvarande sammanhang och avstyrker motionen 1971: 1492, såvitt nu är i fråga, och motionen 1971: 1527.

Investeringsstyrning. I motionen 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag om investeringsstyrning inbegripande kontroll över lagerutvecklingen.

Motionärerna uttalar, efter en kritik av den politik som förts före och under den nuvarande lågkonjunkturen, att de anser att staten bör använda sin maktapparat för att påverka produktionens inriktning och investeringarnas omfattning och inriktning såväl på näringsgrenar som geografiskt. Näringsutskottet finner inte skäl att tillstyrka motionärernas krav om en särskild framställning från riksdagen rörande investeringsstyrande åtgärder.

Finansutskottet har för sin del berört frågan om lagerinvesteringarnas påverkan på samhällsekonomin i bl. a. betänkandet 1971: 30 (s. 17). Utskottet pekade på de tendenser till rubbad balans som springer fram ur starka lagerfluktuationer. Förslaget om sysselsättningspolitiskt be-tingat bidrag till lageruppbbyggnad som utskottet förordar i annat sammanhang bör ses som ett försök att balansera av dessa starka tendenser till lagersvängningar. Det kan inte uteslutas att lagerutvecklingen i en uppgångskonjunktur också bör bli föremål för påverkan om lämpliga instrument kan utarbetas. Någon erinran härom till Kungl. Maj:t är inte erforderlig eftersom Kungl. Maj:t i skilda sammanhang uppmärksammat dessa problem.

De synpunkter som motionärerna i övrigt anfört om investeringspåverkan och investeringsstyrning är alltför allmänna för att vara av intresse i detta sammanhang. Ett ständigt arbete pågår att utveckla metodiken. Finansutskottet finner därför inte skäl att tillstyrka motionskravet om en särskild framställning till Kungl. Maj:t.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

- A. 1. att riksdagen med anledning av propositionen 1971: 140 och med avslag på motionen 1971: 1533 såvitt nu är i fråga antar det vid propositionen fogade förslaget till *förordning om ändring i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt* med den ändringen att 3 § erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

3 §

Särskilt investeringsavdrag utgör tjugo procent av anskaffningskostnaden. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under 1971 eller 1972 för leverans efter det år, under vilket avtalet träffats, utgör dock avdraget tjugo procent av det avtalade priset.

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes icke för följande inventarier, nämligen

- inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år,
- begagnade inventarier,
- personbilar, som avses i vägtrafikförordningen (1951: 648) och som icke användes i yrkesmässig trafik eller uthyrningsrörelse,
- inventarier, som den skattskyldige själv tillverkar, om tillverkningen börjat före ingången av år 1971,
- inventarier, om vars anskaffande skriftligt avtal träffas under år 1971 och som enligt avtalet skall levereras efter utgången av år 1973,
- inventarier, om vars anskaffande skriftligt avtal träffas under år 1972 och som enligt avtalet skall levereras efter utgången av år 1974.

Föreligger särskilda skäl, får riksskatteverket medge att särskilt investeringsavdrag får åtnjutas för anskaffning av begagnade inventarier.

För inventarier, som förvärvas från någon med vilken förvärvaren är i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, åtnjutes särskilt investeringsavdrag endast om säljaren är tillverkare och tillverkningen börjat efter ingången av år 1971.

Särskilt investeringsavdrag enligt denna förordning åtnjutes icke för inventarier, för vilka investeringsfond enligt förordningen (1955: 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning eller motsvarande äldre författning tagits i anspråk enligt beslut av Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen eller för vilka förordningen (1963: 216) om extra avskrivning och särskilt investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen skall äga tillämpning enligt beslut av Kungl. Maj:t.

- 2. att riksdagen *beträffande särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten* avslår
 - a. motionen 1971: 1489,
 - b. motionen 1971: 1490,
 - c. motionen 1971: 1491,
- B. att riksdagen *beträffande införande av investeringsbidrag* avslår
 - 1. motionen 1971: 1537,
 - 2. motionen 1971: 1543,
- C. att riksdagen med anledning av propositionen 1971: 140 och med avslag på motionen 1971: 1542 antar följande

Förslag till

Förordning om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten
Härigenom förordnas som följer.

Utan hinder av bestämmelserna i förordningen (1957: 262) om allmän

energiskatt kan Konungen i konjunkturstimulerande syfte förordna om nedsättning av eller befrielse från allmän energiskatt, som skall utgå under tiden den 1 december 1971–den 31 december 1972.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

D. att riksdagen *beträffande uttagsprocenten för den statliga inkomstkatten*

avslår motionen 1971: 1489,

E. att riksdagen *beträffande ändring av mervärdeskatten*

avslår

1. motionen 1971: 1491,

2. motionen 1971: 1493,

3. motionen 1971: 1494,

F. att riksdagen *beträffande ändring av den allmänna arbetsgivaravgiften*

avslår

1. motionen 1971: 1489,

2. motionen 1971: 1490,

3. motionen 1971: 1491,

G. att riksdagen *beträffande indexreglering av skattesystemet*

avslår motionen 1971: 1530,

H. att riksdagen *beträffande utredning om skattesystemet*

avslår motionen 1971: 1489,

J. att riksdagen *beträffande utredning rörande den allmänna arbetsgivaravgiften*

avslår motionen 1971: 1490,

K. att riksdagen *beträffande kreditpolitiska åtgärder*

avslår

1. motionen 1971: 1489,

2. motionen 1971: 1492,

3. motionen 1971: 1522,

4. motionen 1971: 1527,

L. att riksdagen *beträffande investeringsstyrning*

avslår motionen 1971: 1533.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

ÅTTONDE HUVUDTITELN

17. Bidrag till driften av gymnasieskolor. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. Bidrag till kommunala skolor för vuxna. Kungl. Maj:t har i propositionen 1971: 140, bilaga 6, s. 41—43 (punkterna 1—3 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 29 oktober 1971) givit riksdagen till känna vissa åtgärder i konjunkturstimulerande syfte under utbildningsdepartementets handläggning.

Utskottet

Utbildningsutskottet har i yttrande (UbU 1971: 2 y) till finansutskottet ej haft något att erinra mot ovannämnda åtgärder. Vad i propositionen i denna del anförts föranleder ej någon erinran eller något uttalande från finansutskottets sida, vilket utskottet här anmäler.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

NIONDE HUVUDTITELN

18. Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. samt Bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin. Kungl. Maj:t har i propositionen 1971: 140, bilaga 7, s. 45—47 (punkterna 1—2 i utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 29 oktober 1971) föreslagit riksdagen att dels godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats rörande tillfälligt höjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk, dels till Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr., dels godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats rörande tillfälligt höjda statsbidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin.

Höjt statligt bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. samt till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin föreslås utgå om arbetena påbörjas och till minst 60 % utförs under tiden den 1 november 1971—den 30 juni 1972. För arbeten som påbörjas under nämnda tid men inte kunnat fullföljas i angiven omfattning bör dock höjt bidrag kunna utgå för kostnader som hänför sig till nämnda period.

I motionen 1971: 1521 av herr Jonasson m. fl. (c, fp, m) har hemställts att riksdagen måtte medge att statsbidrag får utgå till vatten- och luftvårdande åtgärder inom jordbruket och trädgårdsnäringen enligt samma grunder som i propositionen föreslås för industrin.

I motionen 1971: 1540 av herr Nilsson i Tvärålund (c) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att förhöjt statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk och till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin skall kunna utbetalas i vissa fall även om arbetena inte färdigställts till 60 procent före den 1 juli 1972, i enlighet med vad som har anförts i motionen.

Utskottet

I yttrande till finansutskottet har jordbruksutskottet anfört (JoU 1971: 1 y) att propositionsförslagen motsvarar från miljövärdssynpunkt angelägna önskemål och att utskottet för sin del vill förorda att desamma godtas av riksdagen.

Finansutskottet instämmer häri.

Vidare anför jordbruksutskottet beträffande motionen 1971: 1540 att förhöjt bidrag då synnerliga skäl föreligger bör kunna utgå även om kravet att 60 % av arbetena skall ha utförts under perioden 1 november 1971—30 juni 1972 inte helt kunnat uppfyllas. Som förutsättning skall därvid gälla att förseningen skall ha uppstått till följd av omständigheter varöver den bidragssökande ej kunnat råda. Slutligen anser jordbruksutskottet att frågan bör kunna lösas i samband med utformningen av tillämpningsbestämmelserna. Enligt jordbruksutskottet skulle motionens syfte i allt väsentligt vara tillgodosett.

Finansutskottet instämmer med jordbruksutskottet i de i anledning av motionen 1971: 1540 gjorda bedömningarna. Detta synes böra ges Kungl. Maj:t till känna.

Beträffande yrkandet i motionen 1971: 1521 om en utvidgning av statsbidraget till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin till att gälla även inom jordbruket och trädgårdsnäringen anför jordbruksutskottet att motionsyrkanden med samma innebörd vid ett flertal tillfällen prövats av riksdagen, senast vid innevarande års vårsession (JoU 1971: 1, p. 43). Yrkandena har genomgående avslagits av riksdagen, bl. a. under hänvisning till att bidragsgivningen till industrin ansetts ha en sådan tyngd att den borde genomföras utan inskränkningar.

Riksdagen har således hittills haft den uppfattningen att förevarande bidragsgivning bör koncentreras till industrisektorn. Jordbruksutskottet finner i dagens läge ingen anledning för riksdagen att frångå denna ståndpunkt.

Finansutskottet har inte funnit anledning till annan bedömning än jordbruksutskottet och hemställer

- A. beträffande bidrag till jordbruket och trädgårdsnäringen att riksdagen avslår motionen 1971: 1521,
- B. beträffande tillfälligt höjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. samt till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin att riksdagen
 1. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1971: 1540 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför,
 2. till *Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72* anvisar ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

HANDELSDEPARTEMENTET

19. **Vidtagna konjunkturstimulerande åtgärder under handelsdepartementets handläggning.** Vad Kungl. Maj:t redovisat under detta avsnitt i propositionen 1971: 140, bilaga 8, s. 49–50 föranleder ej någon erinran eller något uttalande från finansutskottets sida, vilket utskottet här anmäler.

DRIFTBUDGETEN

TIONDE HUVUDTITELN

20. **Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1971: 140, bilaga 8, s. 50–51 (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 29 oktober 1971) föreslagit riksdagen att till Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

I motionen 1971: 1534 av herrar Hovhammar (m) och Fagerlund (s) hemställs att riksdagen måtte uttala att 500 000 kr. av det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget om 2 500 000 kr. skall reserveras för den manuellt arbetande glasindustrin.

Utskottet

Näringsutskottet finner i sitt yttrande (NU 1971: 2 y) motionärernas förslag innebära att de medel som enligt propositionens förslag ställs till TEKO-industriernas förfogande reduceras med 500 000 kr., som i stället används till åtgärder avseende den manuellt arbetande glasindustrin. Ett medelstillskott till TEKO-industrierna är välmotiverat. Näringsutskottet har emellertid också förståelse för motionärernas önskemål. Det finns enligt utskottets mening skäl att tillmötesgå detta i så måtto att riksdagen uttalar att Kungl. Maj:t, om så visar sig befogat vid en samlad bedömning av de sysselsättningseffekter som kan uppnås inom de berörda branscherna, bör kunna låta medel från det nu föreslagna anslaget komma även den manuellt arbetande glasindustrin till godo.

Finansutskottet vill, under hänvisning till vad näringsutskottet an-

fört, för sin del förorda att även medel som anvisas på tilläggsstat enligt Kungl. Maj:ts närmare bedömning bör kunna komma den manuellt arbetande glasindustrin till del om detta vid en samlad bedömning anses ändamålsenligt. Finansutskottet hemställer

att riksdagen

1. till *Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.,
2. i anledning av motionen 1971:1534 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

KAPITALBUDGETEN

DIVERSE KAPITALFONDER

21. **Förrådsanläggningar m. m.** Utskottet tillstyrker — i likhet med försvarsutskottet — Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 51) och hemställer

att riksdagen till *Förrådsanläggningar m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 650 000 kr.

INRIKESDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

ELFTE HUVUDTITELN

22. **Allmänna beredskapsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1971: 140, bilaga 9, s. 53—55 (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 29 oktober 1971) föreslagit riksdagen att till Allmänna beredskapsarbeten m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 825 000 000 kr., varav förslagsvis 275 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I motionen 1971: 1531 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. (c) hemställs att riksdagen måtte uttala att statsbidrag till beredskapsarbeten som utföres på enskilda vägar under tiden 1 november 1971—30 juni 1972 skall utgå med 75 procent av kostnaderna.

I motionen 1971: 1538 av herr Mattsson i Skee m. fl. (c, s, fp, m) hemställs att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att av de medel som enligt proposition 1971: 140, bil. 9, ställes till förfogande för allmänna beredskapsarbeten m. m. disponera medel för att minska arbetslösheten hos kantstensindustrin genom statliga stödbeställningar.

Utskottet

I motionen 1971: 1531 framfört krav om 75 % statsbidrag till beredskapsarbeten som utföres på enskilda vägar under tiden 1 november 1971—30 juni 1972 avstyrks på de grunder som redovisas i inrikesutskottets yttrande (InU 1971: 1 y).

I sitt yttrande över motionen 1971: 1538 anför inrikesutskottet att problemen inom kantstensindustrin inte enbart är att hänföra till det rådande konjunkturen. I vart fall på längre sikt kan, menar inrikesutskottet, andra arbetsmarknadspolitiska insatser te sig ändamålsenligare än statliga beställningar av kantsten. I viss utsträckning torde förtidspension eller omställningsbidrag vara aktuellt. Vilka åtgärder eller vilken kombination av åtgärder som är lämpligast får prövas av arbetsmarknadsmyndigheterna i vanlig ordning, anför inrikesutskottet, som inte är berett tillstyrka motionsyrkandet.

Finansutskottet noterar att möjligheter att lägga ut offentliga beställ-

ningar finns redan enligt nuvarande regler. Sådana beställningar får som inrikesutskottet anför prövas samman med andra arbetsmarknadspolitiska insatser. Något bemyndigande för Kungl. Maj:t torde sålunda inte erfordras.

Hemställan i propositionen 1971: 140 om 825 milj. kr. på tilläggsstat innebär en mycket kraftigt utökad insats av allmänna beredskapsarbeten. Som jämförelse anføres i inrikesutskottets tillstyrkan att på riksstaten för innevarande år uppförts 650 milj. kr. för allmänna och särskilda beredskapsarbeten tillsammans.

Finansutskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning.

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen till *Allmänna beredskapsarbeten m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 825 000 000 kr., varav förslagsvis 275 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
- B. att riksdagen avslår motionen 1971: 1531
- C. att riksdagen avslår motionen 1971: 1538.

23. Särskilda beredskapsarbeten m. m. Finansutskottet tillstyrker – i likhet med inrikesutskottet — Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 55) och hemställer

att riksdagen till *Särskilda beredskapsarbeten m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr., varav förslagsvis 35 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

24. Motioner om samhällsnyttiga arbeten m. m. I motionen 1971: 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär skyndsamma förslag till samhällsnyttiga arbeten i enlighet med punkterna 1–8 i motionen (se s. 4) samt att erforderliga förslagsanslag föreläggs riksdagen.

I motionen 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag till samhällsnyttiga arbeten, särskilt på områden som anges i motionen och av en sådan omfattning att man gör slut på arbetslösheten.

Utskottet

I fråga om yrkandena i motionerna 1971: 1492 och 1971: 1533 noterar inrikesutskottet i sitt yttrande att förslag om ökade insatser på så gott som samtliga av motionärerna berörda områden återfinns i propositionen 1971: 140 och propositionen 1971: 156 om höjda bostadstillägg för barnfamiljer. När det gäller yrkandet om en rullande plan för samhällsnyttiga arbeten hänvisar inrikesutskottet till att ett sådant

kontinuerligt planläggningsarbete utförs inom arbetsmarknadsstyrelsen, vid andra myndigheter samt inom Kungl. Maj:ts kansli, landstingen och kommunerna. Motionsyrkandena avstyrks av inrikesutskottet.

Finansutskottet vill understryka de av inrikesutskottet anförda synpunkterna. De mycket omfattande insatser i form av utnyttjade konjunkturreserver vid affärsverken, vidgade investeringsramar för skolor, sjukhus och bostäder samt framför allt de kraftigt ökade arbetena på vägar och skilda kommunala investeringsprojekt och som i propositionen 1971: 140 föreslås finansierade från förevarande anslag, hade inte varit möjliga att snabbt sätta i gång utan en omsorgsfull planering. Det behov av startklara projekt som ådagalagts visar hur nödvändig den årligen utarbetade statliga investeringsreserven är och att reserver av angelägna kommunala investeringsprojekt måste finnas tillgängliga i de kommunala investeringsprogrammen. Finansutskottet finner i likhet med inrikesutskottet att så gott som samtliga av motionärerna framförda områden för lämpliga samhällsnyttiga arbeten berörs av redan igångsatta eller i propositionen 1971: 140 föreslagna insatser. Motionerna 1971: 1492 och 1533 avstyrks i ifrågavarande delar.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1971: 1492 och 1971: 1533, båda såvitt nu är i fråga.

25. Statligt stöd till lageruppbyggnad. Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 56—57) föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för bidrag vid lagerökning som förordats i statsrådsprotokollet.

I motionen 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte avslå anförda förslag om statligt bidrag till lagerökning.

I motionen 1971: 1541 av herr Rydén m. fl. (fp) hemställs att riksdagen måtte besluta att statligt stöd till lagerökning bör utgå till företag där lageruppbyggnad är väsentlig och svårigheter finns att upprätthålla sysselsättningen under bidragsperioden och där antalet anställda är minst 5 personer.

I motionen 1971: 1544 av herr Åsling m. fl. (c) hemställs att riksdagen måtte uttala att bidrag vid lagerökning skall kunna utgå, för förutom vid industriföretag tillverkade hel- eller halvfabrikat även för råvara i form av t. ex. sågtimmer och massaved vid skogsindustrin.

Utskottet

Inrikesutskottet finner i sitt yttrande (InU 1971: 1 y) att det nya inslag i arbetsmarknadspolitiken som förordats i statsrådsprotokollet är väl värt att pröva och avstyrker följaktligen motionen 1971: 1533 i

förevarande del. Finansutskottet biträder inrikesutskottets uppfattning och tillstyrker det föreslagna stödet.

I fråga om motionen 1971: 1541 vill finansutskottet i likhet med inrikesutskottet i dess yttrande understryka att gränsen 20 anställda inte är absolut utan kan efterges i särskilda fall. Någon allmän sänkning av den angivna gränsen bör inte ske av framför allt administrativa skäl. Finansutskottet vill ytterligare påpeka att företag med mindre än 20 anställda ofta är underleverantörer till större företag och kan påverkas positivt av dessas lagerproduktion. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionsyrkandet.

I motionen 1971: 1544 anförs att riksdagen bör uttala att bidrag vid lagerökning skall kunna utgå även för sågtimmer och massaved vid skogsindustrin. Inrikesutskottet anser i sitt yttrande att reglerna för stödet bör utformas så att den angivna formen av lageruppbbyggnad kan stödjas, ett ställningstagande som utskottet finner stå i överensstämmelse med de grunder för stödet som angivits i propositionen. Någon åtgärd från riksdagens sida anser inrikesutskottet därför inte påkallad. Finansutskottet delar denna bedömning.

Inrikesutskottet anför i sitt yttrande att stöd till lageruppbbyggnad i praktiken knappast kan komma till användning där företag redan har byggt upp stora lager, t. ex. inom trä- och massaindustrin. Utskottet förordar därför som ett alternativ i vissa fall att staten som en engångsåtgärd stöder personalutbildning i företag som tvingas överväga temporära driftinskränkningar. Ett särskilt bidrag om fyra kronor per deltagare och timme skulle enligt förslaget kunna utgå vid sådan utbildning under första halvåret 1972. I princip skulle samma förutsättningar gälla som i fråga om lagerstödet. En annan förutsättning skulle vara att den anställde erhåller avtalsenliga förmåner. Arbetsmarknadsstyrelsen bör enligt förslaget administrera bidraget och efter samråd med arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer inom branschen fastställa utbildningens uppläggning och utbildningstidens längd. Inrikesutskottet understryker vikten av en effektiv tillsyn av utbildningen. I yttrandet framhåller inrikesutskottet att det föreslagna utbildningsstödet inte skall uppfattas som en förändring av statsmakernas syn på kostnadsfördelningen mellan samhälle och företag när det gäller utbildning inom företagen av de anställda. Sådan utbildning skall i princip bekostas av företagen, och det nu föreslagna stödet bör ses som ett tidsbegränsat undantag i rådande sysselsättningsläge.

Finansutskottet finner de av inrikesutskottet anförda motiven bärande för att i vissa fall visst stöd till utbildning vid företag skall kunna utgå där stöd till lageruppbbyggnad enligt vad inrikesutskottet anfört i praktiken inte kan komma till användning. Utbildningsstödet bör kunna komma i fråga i de fall ett företag redan meddelat driftinskränkning liksom i de fall ett företag framöver tvingas överväga sådan åtgärd. I likhet

med inrikesutskottet vill finansutskottet betona att det föreslagna utbildningsstödet bör ses som ett undantag betingat av sysselsättningsläget och sålunda inte ändrar statsmakternas principiella syn på kostnadsansvaret för företagens utbildning. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa de närmare riktlinjerna för utbildningsstödet. Kostnaderna bör bestridas från anslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m. Hemställan sker under denna punkt.

Finansutskottet hemställer

- A. att riksdagen avslår motionen 1971: 1533, såvitt nu är i fråga,
- B. att riksdagen med avslag på motionen 1971: 1541 godkänner Kungl. Maj:ts förslag i fråga om gränsen för antalet anställda i företag som skall kunna få bidrag vid lagerökning,
- C. att riksdagen godkänner de riktlinjer för bidrag vid lagerökning som i övrigt förordats i propositionen,
- D. att motionen 1971: 1544 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

26. **Arbetsmarknadsutbildning m. m.** Under denna rubrik (punkt 3, s. 55—56) har Kungl. Maj:t givit riksdagen till känna att det på riksstaten för innevarande år uppförda förslagsanslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m. beräknas bli överskridet med uppemot 75 milj. kr. till följd av att utbildningen vidgats i rådande sysselsättningsläge. Inrikesutskottet har inte något att erinra.

Inte heller finansutskottet har något att erinra mot vad Kungl. Maj:t anfört under förevarande punkt. Under återopande av vad finansutskottet anfört under föregående punkt, Statligt stöd till lageruppbbyggnad, hemställer utskottet

att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad finansutskottet anfört i fråga om stöd till företagsutbildning i vissa fall.

KAPITALBUDGETEN

STATENS UTLÄNINGSFONDER

27. **Lånefonden för bostadsbyggande.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 57—58) föreslagit riksdagen att godkänna den ändring av villkoren för bostadslån som förordats i statsrådsprotokollet.

I motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen måtte besluta uttala sig för att Kungl. Maj:t i enlig-

het med av riksdagen erhållet bemyndigande utökar ramen för bostadslån för nybyggnad under år 1971 i enlighet med vad i motionen anförts.

I motionen 1971: 1539 av herr Nilsson i Tvärålund (c) hemställs att riksdagen med avslag å propositionen 1971: 140, i vad avser lånefonden för bostadsbyggande, som sin mening ånyo ger Kungl. Maj:t till känna vad civilutskottets majoritet anförts om lån till vissa bostadsrättsföreningar i dess betänkande CU 1971: 12.

Utskottet

I fråga om ramen för *bostadslån för nybyggnad* framgår av civilutskottets yttrande i ämnet (CU 1971: 1 y) att enligt kommunernas bedömningar i oktober 1971 möjlighet skulle finnas att börja byggandet av ytterligare lägenheter under år 1971. Finansutskottet har förutsatt att bostadsstyrelsen genom dispenser enligt redan tillämpad praxis möjliggör igångsättning under år 1971 av byggnadsföretag för vilka lånebeslut skall meddelas under år 1972 i den utsträckning som kan anses motiverad av bl. a. de lokala arbetskraftsförhållandena. Syftet med motionen 1971: 1490 i denna del får därmed redan anses tillgodosett i väsentlig utsträckning utan någon riksdagens åtgärd.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om *höjda lånegränser* för vissa bostadsrättsföreningar har av civilutskottet i dess yttrande (CU 1971: 2 y) bedömts som lämpligt och förenligt med inriktningen av bostadsbyggandet även på längre sikt. Ur de synpunkter som finansutskottet har att företräda finns inte heller någon crinran mot förslaget. Därav följer att utskottet avstyrker motionen 1971: 1539.

Utskottet hemställer

- A. beträffande ramen för bostadslån för nybyggnad att riksdagen avslår motionen 1971: 1490,
- B. beträffande höjda lånegränser att riksdagen med avslag å motionen 1971: 1539 godkänner den ändring av villkoren för bostadslån som förordats i statsrådsprotokollet.

28. Lånefonden för allmänna samlingslokaler. Finansutskottet tillstyrker — i likhet med civilutskottet — Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 58) och hemställer

att riksdagen medger att beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för allmänna samlingslokaler, meddelas intill 15 000 000 kr. under budgetåret 1971/72.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

29. **Vidtagna konjunkturstimulerande åtgärder under industridepartementets handläggning.** Vad Kungl. Maj:t anført under detta avsnitt i propositionen 1971: 140, bilaga 10, s. 59 föranleder ej någon erinran eller något uttalande från finansutskottets sida, vilket utskottet här anmäler.

DRIFTBUDGETEN

TRETTONDE HUVUDTITELN

30. **Utbildningsåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin.** Finansutskottet tillstyrker – i likhet med näringsutskottet – Kungl. Maj:ts i propositionen 1971: 140, bilaga 10, s. 60 framlagda förslag (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden för den 29 oktober 1971) och hemställer

att riksdagen till *Utbildningsåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

31. **Motion om ändring av sysselsättnings-, lokalisering- och näringspolitiken.** I motionen 1971: 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen uttalar sig för en sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitik i enlighet med vad i motionen anförts samt att riksdagen uttalar sig för skyndsam projektering av de under punkterna 9 och 10 i motionen föreslagna statliga basindustrierna m. m.

Utskottet

Näringsutskottet anser i sitt yttrande (NU 1971: 1 y) inte att motionen ger tillräckligt underlag för en konkret diskussion av näringspolitiken. I fråga om statliga basindustrier hänvisar näringsutskottet till de senaste årens upprepade behandling i riksdagen, varvid bl. a. anförts att ytterligare åtgärder på den statliga företagsamhetens områden kan tänkas vara motiverade. Något nytt uttalande i ämnet i anledning av motionen finner utskottet inte befogat och framhåller i sammanhanget att en omfattande utbyggnad av den statliga företagssektorn måste vara en

långsiktig process och grundas på ingående planering. Den kan inte genomföras språngvis och med kort varsel, påpekar näringsutskottet.

Finansutskottet anser inte att det i detta sammanhang som gäller konjunkturstimulerande åtgärder finns anledning utförligt dröja vid den statliga företagspolitiken. Som näringsutskottet påpekar i sitt yttrande är utbyggnaden av den statliga företagspolitiken en långsiktig process som kräver ingående planering inför varje projekt. Av konjunkturpolitiska motiv hastigt igångsatta och illa planerade projekt skulle enligt finansutskottets mening t. o. m. kunna diskreditera den statliga företagspolitiken.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1971: 1492 såvitt nu är i fråga.

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

32. Reparations- och underhållskostnader m.m. under slottsbyggnadernas delfond av statens allmänna fastighetsfond. Finansutskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1971: 140, bilaga 11, s. 63—64 framlagda förslag (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 29 oktober 1971) och hemställer

att riksdagen i staten för statens allmänna fastighetsfond, slottsbyggnadernas delfond, under posten *Reparations- och underhållskostnader m.m.* för budgetåret 1971/72 beräknar ett belopp av ytterligare 9 000 000 kr.

33. Reparations- och underhållskostnader m.m. under kriminalvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond. Finansutskottet tillstyrker — i likhet med justitieutskottet — Kungl. Maj:st förslag (punkt 2, s. 64—65) och hemställer

att riksdagen i staten för statens allmänna fastighetsfond, kriminalvårdsstyrelsens delfond, under posten *Reparations- och underhållskostnader m.m.* för budgetåret 1971/72 beräknar ett belopp av ytterligare 2 400 000 kr.

Stockholm den 30 november 1971

På finansutskottets vägnar

SVEN EKSTRÖM

Närvarande: herrar Ekström (s), Knut Johansson i Stockholm (s), Franzén (s), Burenstam Linder (m), Larsson i Karlskoga (s), Kristiansson i Harplinge (c), Jansson (s), Löfgren (fp), Josefsson i Halmstad (s), Brundin (m), Arne Pettersson i Malmö (s), Asling (c), fru Thorsson (s), herrar Fågelsbo (c) och Wirtén (fp).

Reservationer

1) vid *punkten 1* (Den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken) av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Den svaga ekonomiska aktiviteten under innevarande år har gradvis lett till en allvarlig arbetslöshetskris och stagnation i den ekonomiska tillväxten. De lättnader som vidtagits i den ekonomiska politiken har visat sig klart otillräckliga. Det är enligt utskottets mening därför nödvändigt att nu utan ytterligare dröjsmål sätta in snabbt verkande stimulansåtgärder. Dessa måste utformas så att de både ger nytt arbete åt sådana som redan blivit arbetslösa och förhindrar nya friställningar, skapar ökade konsumtionsmöjligheter för inkomstsvaga grupper samt ökar investeringarna.

Utskottet vill erinra om att regeringen under våren tillmätte vissa tillfälliga faktorer såsom den utdragna avtalsrörelsen och arbetsmarknadskonflikten en avgörande betydelse, när det gällde att bedöma den kommande konjunkturutvecklingen. Den ekonomiska politiken fick mot den bakgrunden en ganska restriktiv utformning ända in på andra halvåret.

Mycket talade emellertid redan under våren för att man hade anledning att räkna med en ganska långvarig avmattning, om lättnader inte sattes in i den ekonomiska politiken. Denna syn kom bl. a. till uttryck i den till finansutskottets betänkande 1971: 30 fogade reservationen. Reservanterna förordade där att den ekonomiska politiken skulle ges en mera sysselsättningsfrämjande inriktning än vad som förutsatts i den reviderade finansplanen.

Utskottet konstaterar att regeringen inte varit beredd att – inom ramen för givna fullmakter eller i form av förslag till riksdagen – sätta in kraftigare stimulans på ett tidigare stadium. Möjligheterna att effektivt komma till rätta med arbetslösheten under den kommande vintern har därmed otvivelaktigt försämrats.

Antalet registrerade arbetslösa vid arbetsförmedlingarna låg redan under sommaren förhållandevis högt och har därefter stigit till ca 71 000 i mitten av november. Till detta kommer att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har stor omfattning. I november deltog omkring 46 000 personer i arbetsmarknadsutbildning och närmare 21 000 sysselsattes i beredskapsarbeten. I statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar redovisades för oktober månad 116 000 arbetslösa. Samtidigt har antalet lediga platser fortsatt att sjunka. Arbetslösheten ligger nu högre än någon gång under den senaste lågkonjunkturen 1967–1968, trots att de ar-

betsmarknadspolitiska resurserna för omskolningsverksamhet m. m. är betydligt större än då.

Stora sysselsättningsvårigheter har bl. a. mött de grupper som sökt sig ut på arbetsmarknaden för första gången. Det innebär att de arbetslösa till betydande del består av kvinnor och ungdom. Men för alla grupper är arbetslösheten nu besvärande och av delvis ny struktur, t. ex. bland tjänstemännen, och oron för arbetslösheten har spritt sig i allt vidare kretsar. Under de senaste månaderna har friställningar och fullständiga nedläggningar av företag varit den dominerande orsaken till ökningen av arbetslösheten.

Utvecklingen har också lett till en markant stagnation i den ekonomiska tillväxten. Ökningen av bruttonationalprodukten under 1971, som så sent som i maj – i den reviderade finansplanen – förutsågs bli 2,5 procent väntas inte komma att uppgå till mer än 0,5 à 1 procent, dvs. mindre än under något av 1960-talets svaga konjunkturar.

Priserna har trots detta fortsatt att stiga. Den senaste 12-månadersperioden har prisökningen varit omkring 7 procent, varav ca 3 procent hänförs till höjningen av mervärdeskatten.

Allt tyder på att den svaga ekonomiska aktiviteten kommer att bestå under avsevärd tid, om inte ytterligare kraftiga stimulansåtgärder med snabb verkan sätts in. En ytterligare nedgång under nuvarande nivå kan inte heller uteslutas. Efterfrågeutvecklingen inom landet är fortfarande svag och antalet varsel om nya permitteringar visar ingen tendens att avta. Vissa positiva tendenser när det gäller uppgång i efterfrågan och förbättring av sysselsättningsläget kan väntas från den ökade aktiviteten i den offentliga sektorn och genom den allmänna arbetstidsförkortning som träder i kraft vid årsskiftet. Inom industrin och näringslivet i övrigt kan emellertid ännu inga förbättringar skönjas när det gäller ordergång, produktion, investeringar och sysselsättning. Många företag besvärar av stora varulager.

Några impulser till uppgång i konjunkturen utifrån kan inte heller väntas under de närmaste månaderna. Detta hänger bland annat samman med att den förutspådda uppgången i USA fördröjts och att den expansiva ekonomiska politiken i Storbritannien inte haft avsedd verkan. I Norge, Västtyskland, Frankrike och Beneluxländerna har den ekonomiska aktiviteten hittills hållit sig bättre uppe än i vårt land, vilket för Sveriges vidkommande förklarar den hittills relativt goda exportutvecklingen. Risk finns emellertid för avmattning i dessa länder. Efterfrågan på svenska exportvaror, bland annat maskiner och andra investeringsvaror, kan därigenom komma att sjunka. Införandet av speciella importavgifter i USA och Danmark har givetvis också betydelse i detta sammanhang.

För att komma till rätta med svagheterna i den svenska ekonomin krävs åtgärder med både kortsiktig och långsiktig verkan. De först-

nämnda måste framför allt ta sikte på att lösa den akuta arbetslöshetskrisen och hindra ytterligare friställningar under vintern. I det längre perspektivet måste de ekonomisk-politiska åtgärderna bl. a. syfta till att stimulera näringslivets investeringar och öka dess konkurrenskraft. Det är angeläget att också de åtgärder som har korttidsverkan utformas så att de kan stödja investeringar och kapacitetsutbyggnad i näringslivet.

De åtgärder som efter hand satts in för att möta arbetslösheten har varit av såväl generell som selektiv karaktär, dock med stark övervikt för de med selektiv verkan. Av de generella åtgärderna kan nämnas uppmjukningen av kreditpolitiken, räntesänkningarna samt införandet av ett särskilt investeringsavdrag på maskininvesteringar. De selektivt verkande åtgärderna har bl. a. bestått i frisläpp ur investeringsfonderna, igångsättning av statliga och kommunala byggnads- och reparationsarbeten samt ökade insatser för arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten.

De vidtagna åtgärderna har i första hand tagit sikte på att skaffa nytt arbete åt dem som friställts. I nuvarande läge får man räkna med att det behövs ytterligare insatser av denna art. Utskottet vill emellertid betona att det är minst lika viktigt att sätta in förebyggande generella åtgärder, dels sådana som direkt ökar motståndskraften och investeringsviljan i näringslivet, dels sådana som ger en konsumtionsstimulans och därmed indirekt främjar sysselsättningen. En förutsättning för att få till stånd ökade produktiva investeringar i näringslivet är också att åtgärder vidtas som är direkt inriktade på att dämpa kostnadsutvecklingen och förbättra lönsamheten.

Mot denna bakgrund vill utskottet särskilt betona följande synpunkter beträffande den ekonomiska politikens allmänna uppläggning under de närmaste månaderna.

Ytterligare åtgärder måste vidtas för att stimulera näringslivets investeringar och därigenom åstadkomma ökad sysselsättning. Till de åtgärder som i första hand bör komma i fråga hör ett tillfälligt borttagande av den allmänna arbetsgivaravgiften och en utvidgning av det särskilda avdraget för maskininvesteringar.

Den allmänna arbetsgivaravgiften är egentligen en löneskatt. På lång sikt påverkar den i första hand företagens löneutbetalningsförmåga. Eftersom den inbetalas av företagen får emellertid en tillfällig förändring främst betydelse för företagens likviditet och lönsamhet. En sådan förändring har därmed också en direkt verkan på företagens investeringar och på deras uthållighet, när det gäller att upprätthålla sysselsättningen under en lågkonjunktur.

Utvidgningen av det särskilda investeringsavdraget bör bl. a. ske så att det kommer att omfatta både maskininvesteringar och byggnadsinvesteringar. Utöver den omedelbara sysselsättningseffekten ger också denna åtgärd ett välbehövligt incitament till företagen då det gäller ka-

pacitetsutbyggnad för att näringslivet som helhet skall stå bättre rustat vid en kommande högkonjunktur.

Det utrymme på kreditmarknaden som frigjorts under innevarande år har i första hand reserverats för industrin. Inte minst på grund av de brister som finns på kreditmarknaden föreligger dock fortfarande svårigheter att skaffa erforderligt kapital för många företag. Detta gäller framför allt mindre och medelstora företag.

De kvarstående restriktioner som begränsar kreditgivningen bör nu kunna hävas. Detta skulle bl. a. underlätta för kommunerna att öka sin byggnads- och anläggningsverksamhet. Riksbanken bör sålunda släppa fram ytterligare långa lån för näringsliv och kommuner i syfte att lätta trycket på obligationsmarknaden.

Trots de sänkningar av diskontot som har genomförts ligger ränteläget fortfarande på en – med hänsyn till konjunkturläget – hög nivå. Det är därför angeläget med en ytterligare anpassning av den s. k. långa räntan som främst påverkar näringslivets investeringar.

Särskilda åtgärder bör också vidtas för att stödja den privata konsumtionen. Till de åtgärder som här bör komma i fråga hör en tillfällig sänkning av mervärdesskatten och en förstärkning av stödet för de sämst ställda grupperna, i första hand barnfamiljer och pensionärer.

En sänkning av mervärdesskatten skulle givetvis ge de konsumtions-svaga grupperna, till vilka barnfamiljer och pensionärer hör, ett inte oväsentligt standardtillskott. Indirekt får en sådan åtgärd inverkan på sysselsättning och efterfrågeutvecklingen på samma sätt som de redan nämnda åtgärderna.

För de enskilda konsumenterna spelar också utvecklingen på skatteområdet en viktig roll. Utformningen av det nya skattesystemet innebär bl. a. att även en rent inflationistisk utveckling medför ett reellt sett ökat uttag av skatt. Det är enligt utskottets mening nödvändigt att skattebetalarna skyddas mot sådana inflationsverkningar genom införande av indexreglerade skatteskalor och avdrag.

Höjningarna av de kommunala skattesatserna och andra faktorer har dessutom lett till att skattereformen fått även andra negativa konsekvenser, som inte förutsetts vid dess genomförande. Utskottet anser därför att en förutsättningslös utredning om en ny reform av skattesystemet bör komma till stånd redan nu. Uppdraget, som inte bör avgränsas till att gälla enbart den direkta beskattningen av fysiska personer utan också kunna avse andra skatteformer, bör anförtros åt en offentlig kommitté med företrädare för bl. a. riksdagspartierna.

För att den akuta arbetslösheten effektivt skall kunna bekämpas fordras också en fortsatt utbyggnad av de arbetsmarknadspolitiska insatserna och fortsatta selektiva insatser av annat slag. Bl. a. måste beredskapsarbeten anpassade för kvinnor ägnas särskild uppmärksamhet. Att åstadkomma regional balans måste likaså fortfarande vara ett centralt mål.

Biträdes utskottets förslag om generella ekonomisk-politiska åtgärder kommer emellertid samtidigt behovet av sådana selektiva åtgärder, som föreslås i proposition nr 140, att minska. Att utskottet ändå inte velat föreslå ändring av i propositionen begärda anslag till selektiva åtgärder beror på att medlen anvisas som reservationsanslag och sålunda sannolikt blott i begränsad omfattning kommer att behöva tas i anspråk därest föreslagna generella åtgärder genomförs.

En underbalansering av statsbudgeten är givetvis konjunkturpolitiskt motiverad i nuvarande läge. Redan de stimulansåtgärder som är genomförda kommer att föranleda ett betydande budgetunderskott. Med den starkare valutaställning som nu har uppnåtts är det också möjligt att ur valutasynpunkt acceptera det budgetunderskott som följer med de åtgärder utskottet förordat och som är nödvändiga för att få upp aktiviteten i näringslivet och för att kunna bemästra arbetslösheten.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av vad i statsrådsprotokollet anförts om den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført.»

2) vid punkten 8 (Särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer, m. m.)

a) av herrar Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med »Socialutskottet har» och slutar med »allmänna barnbidragen» bort ha följande lydelse:

»Finansutskottet har uppfattningen att en samlad familjepolitisk reform bör komma till stånd inom en nära framtid. Stödet till barnfamiljerna har inte stärkts i takt med den allmänna standardhöjningen. Många barnfamiljer har stora svårigheter att klara ekonomin. Resultatet blir i många fall att socialhjälp måste tillgripas. Ett förbättrat stöd till barnfamiljerna är sålunda socialt och jämlikhetspolitiskt angeläget. Utskottet delar uppfattningen att om en förbättring genomförs nu får den samtidigt en aktiv konjunkturpolitisk effekt. Mittenpartierna har tidigare i riksdagen krävt att barnbidragen skall inflationsskyddas. Den senaste barnbidragshöjningen i januari 1971 har knappt kompenserat barnfamiljerna för inträffade prisökningar sedan 1965. Nya prisökningar har hårt drabbat just barnfamiljerna. En höjning av barnbidragen nu är därför särskilt motiverad av förhållandet att en önskvärd indexsäkring för att göra barnstödet värdebeständigt inte kommit till stånd. I detta syfte biträder utskottet yrkandet i motion 1971: 1490 om höjning av de allmänna barnbidragen med 200 kr. per barn och år. Höjningen skall gälla från den 1 januari 1972. Härigenom blir yrkandena om höjning av de allmänna barnbidragen i motionerna 1971: 1495 och 1971: 1528 i huvudsak tillgodosedda.

Som framhålles i motionen 1971: 1490 är det viktigt att stödet till barnfamiljerna formas så att det bättre anpassas efter behovet med hänsyn till inkomstförhållanden och barnantal. Nuvarande bostadstillägg är härvidlag otillräckliga. I proposition 1971: 156, som behandlas av socialutskottet, läggs fram förslag om kraftigt höjda bostadstillägg från den 1 april nästa år. Förslaget syftar framför allt till stärkt stöd till barnfamiljer med låga inkomster. Särskilt gäller detta familjer med flera barn och familjer med höga boendekostnader. Propositionens inriktning står i dessa avseenden i överensstämmelse med utskottets uppfattning. Utskottet biträder förslaget i propositionen 1971: 140 om att innan de höjda bostadstilläggen börjar utgå en särskild utbetalning görs till barnfamiljer som är berättigade att uppbära statligt bostadstillägg för december 1971. Utbetalningen bör göras så snart som möjligt. Utskottet avstyrker således motionen 1971: 1528 såvitt här är i fråga.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

- »A. att riksdagen med avslag på motionen 1971: 1528, såvitt nu är i fråga,
 1. godkänner de i statsrådsprotokollet förordade grunderna för särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer,
 2. till *Särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 125 000 000 kr.,
- B. att riksdagen med bifall till motionen 1971: 1529 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om rätt till särskilt statligt bostadstillägg då grundförmånen beviljats retroaktivt,
- C. att riksdagen *beträffande höjning av de allmänna barnbidragen*
 1. med bifall till motionen 1971: 1490

dels beslutar att 1 § lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag skall från den 1 januari 1972 ha följande såsom utskottets förslag betecknade lydelse

Nuvarande lydelse

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 1 200 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag ----- i riket.

Utskottets förslag

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 1 400 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

dels beslutar att till *Allmänna barnbidrag* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 180 000 000 kr.,

2. beslutar att motionen 1971: 1495 och motionen 1971: 1528, i den mån de ej kan anses besvarade med utskottets hemställan under C. 1 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.»

b) av herrar Burenstam Linder (m) och Brundin (m) som anser att *dels* det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med »Finansutskottet ansluter» och på s. 25 slutar med »för ändamålet» bort ha följande lydelse:

»Även om, som socialutskottet anför, utbyggnaden av det ekonomiska stödet till barnfamiljer främst bör inriktas på familjer med låga inkomster och/eller flera barn lämpar sig det befintliga systemet för bostadstillägg till barnfamiljer inte för en engångsinsats av det slag som förordas i propositionen. De nuvarande reglerna för bostadstillägg innebär, som framhålles i motionen 1971: 1528, orättvisor som skulle förstärkas vid en utbetalning enligt i propositionen förordade grunder. Med hänsyn härtill anser utskottet det riktigast att engångsinsatsen göres på de allmänna barnbidragen.

I propositionen 1971: 156, som remitterats till socialutskottet, har föreslagits en mer permanent omläggning och kraftig förstärkning av bostadstilläggen till barnfamiljer. Utskottet delar den uppfattning som framförts i motionen 1971: 1557 att en sådan reform bör anstå tills beslut kan fattas om en allsidig familjepolitisk reform på grundval av familjepolitiska kommitténs till början av år 1972 aviserade slutbetänkande. Det kan emellertid då befinnas önskvärt med en ytterligare provisorisk förstärkning av familjestödet i avvaktan på att ett sådant beslut skall hinna träda i kraft. En provisorisk höjning av de allmänna barnbidragen enligt förslaget i motionen 1971: 1528 öppnar enligt utskottets mening en naturlig väg för fortsatt tillfällig förstärkning under första delen av budgetåret 1972/73.

Härigenom tillgodoses också i huvudsak önskemålet i motionen 1971: 1490 om höjning av de allmänna barnbidragen med 200 kr. per barn och år, dock att beslutet nu begränsas till att gälla återstående del av innevarande budgetår. I motionen 1971: 1495 föreslås en tillfällig höjning av barnbidragen. Som framgått av det anförda delar finansutskottet uppfattningen att en tillfällig barnbidragshöjning är den bästa formen för omedelbar förstärkning av familjestödet, dock att – med hänsyn till övriga kostnadskrävande konjunkturpolitiska åtgärder – beloppet inte bör sättas högre än till 50 kronor per barn och utbetalnings-tillfälle.

Motionen 1971: 1529 om viss ändring av reglerna för de i propositionen 1971: 140 föreslagna särskilda bostadstilläggen är efter finansutskottets här redovisade ställningstagande inte längre aktuell.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen med bifall till motionen 1971: 1528 och med anledning av motionerna 1971: 1490 såvitt nu är i fråga och 1971: 1495

1. avslår propositionen 1971: 140 såvitt gäller särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer,
2. avslår motionen 1971: 1529,
3. antager följande

Förslag till

Lag om extra barnbidrag

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Extra barnbidrag skall av allmänna medel utgå för första och andra kvartalet 1972 för barn beträffande vilket allmänt barnbidrag enligt lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag utgår.

2 §

Extra barnbidrag utgår med 50 kronor i kvartalet.

3 §

Extra barnbidrag utbetalas kvartalsvis utan ansökan genom vederbörande barnavårdsnämnds försorg. Utbetalningen sker till den som äger uppbära allmänt barnbidrag för barnet. Angående sättet och tiden för utbetalningen meddelar Konungen närmare bestämmelser.

4 §

Bestämmelserna i 2–7 §§, 11 § andra stycket och 12–17 §§ lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag äger motsvarande tillämpning på extra barnbidrag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972.

4. till *Extra barnbidrag* på tillägsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 180 000 000 kr.»

3) vid *punkten 9* (Motion om åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin) av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill erinra om att motionsyrkanden med liknande innebörd som det nu föreliggande behandlats av socialutskottet under vårriks-

dagen. I den till socialutskottets betänkande 1971: 7 fogade reservationen nr 2 hemställdes därvid, att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om åtgärder för att ekonomiskt stimulera industrin att förbättra arbetsmiljön. Yrkandet avslogs emellertid av riksdagen.

Finansutskottet vill med anledning av den nu föreliggande motionen understryka att det är värdefullt att den år 1970 tillsatta arbetsmiljöutredningen fått till uppgift att behandla arbetsmiljöproblemen i ett större sammanhang, dvs. där man beaktar de arbetandes hela hälsosituation. Det är emellertid samtidigt väsentligt att det redan nu kan ske ökade insatser för att få till stånd bättre arbetsmiljöer. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motionen 1971: 1532 att statligt stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljöer i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar skall få utgå efter samma grunder som gäller i fråga om vatten- och luftvårdande åtgärder. Sådant stöd bör dock inte få utnyttjas då annat stöd utgår, såsom t. ex. medgivande att ta i anspråk investeringsfond. Det får ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motionen 1971: 1532 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljö.»

4) vid punkten 16 (Skatte- och kreditpolitiska åtgärder m. m.) *beträffande särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 34 börjar med »I sin» och på s. 35 slutar med »för byggnadsinvesteringar» bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser det befogat att utvidga det särskilda investeringsavdraget till att också omfatta vissa byggnadsinvesteringar. Utöver den omedelbara sysselsättningseffekt som en sådan åtgärd får både inom byggnadsbranschen och inom andra näringar ger den företagen ett välbehövligt incitament till kapacitetsutbyggnad, varigenom näringslivet som helhet skulle stå bättre rustat vid en kommande högkonjunktur. Utskottet tillstyrker sålunda motionerna 1971: 1489–1491 såvitt nu är i fråga.»

dels utskottets hemställan under A 2 bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av motionerna 1971: 1489, 1971: 1490 och 1971: 1491 samtliga såvitt nu är i fråga antar följande

Förslag till**Förordning om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten vid taxering till statlig inkomstskatt**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och för vars räkning byggnadsarbete avsett för verksamheten igångsätts under tiden den 1 december 1971– den 30 juni 1972, får vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för den förvärvskälla vari verksamheten ingår.

2 §

Särskilt investeringsavdrag utgör tio procent av den del av byggnadskostnaden, som nedlagts under tiden den 1 december 1971– den 31 mars 1973 och som belöper på beskattningsåret.

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes icke för byggnadsarbeten som helt eller till huvudsaklig del avser

bensinstation, reparationsverkstad för motorfordon, parkeringshus eller sådan parkeringsanläggning som ej inrättas i anslutning till ny bostadsbebyggelse,

butiks-, kontors- eller banklokaler,

kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler,

sporthall eller annan idrottsanläggning,

bostadshus.

Särskilt investeringsavdrag enligt denna förordning åtnjutes ej heller för byggnadsarbete, för vilket investeringsfond enligt förordningen (1955: 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning eller motsvarande äldre författning tagits i anspråk enligt beslut av Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen.

3 §

Byggnadsarbete anses igångsatt när det påbörjats på byggnadsplatsen.

Med nedlagd byggnadskostnad avses kostnad för utfört byggnadsarbete under den i 2 § första stycket angivna tiden.

4 §

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes endast om den skattskyldige framställer yrkande om sådant avdrag i allmän självdeklaration och företer tillfredsställande utredning om den byggnadskostnad på vilken avdrag skall beräknas. Avdrag åtnjutes endast om sådan kostnad i förvärvskällan uppgått till minst 25 000 kronor under beskattningsåret.

5 §

Närmare bestämmelser för tillämpningen av denna förordning meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

5) vid *punkten 16* (Skatte- och kreditpolitiska åtgärder m. m.) *beträffande investeringsbidrag* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 36 som börjar med »Av skatteutskottets» och slutar med »motionen 1971: 1543» bort ha följande lydelse:

»Utskottet är medvetet om att många, särskilt mindre och medelstora, företag till följd av dels den strama kreditpolitiken under 1970, dels den svaga efterfrågeutvecklingen under innevarande år kommit i ett pressat lönsamhetsläge. Den redovisade vinsten är i det läget ett dåligt mått på företagens framtidsutsikter. Det är därför inte heller rimligt att förekomsten av en tillräckligt stor redovisad vinst skall vara avgörande för företagens möjligheter att komma i åtnjutande av det investeringsstöd, som det i propositionen föreslagna investeringsavdraget är avsett att utgöra.

Utskottet finner det därför skäligt att investeringsavdraget kompletteras med ett investeringsbidrag. Utskottet delar den i motionerna 1971: 1537 och 1971: 1543 framförda uppfattningen att stödet storleksmässigt bör motsvara den skattevinst, som ett företag uppnår genom att utnyttja det 20-procentiga investeringsavdraget. För företag som delvis kan utnyttja investeringsavdraget bör investeringsbidrag kunna utgå på den del av investeringsbeloppet på vilken avdrag ej kunnat åtnjutas, dvs. investeringsbeloppet minskat med fem gånger det avdragna beloppet.

Utskottet finner det svårt att utan närmare utredning precisera hur investeringsstödet tekniskt bör utgå. Utskottet vill därför förordna att man i princip beslutar om ett investeringsstöd av det slag, varom här är fråga, samt att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t om ett förslag snarast om stödets praktiska utformning. Tidsmässigt bör stödet avse investeringar som görs under samma period som det särskilda investeringsavdraget avser.»

dels utskottets hemställan under B bort ha följande lydelse:

»att riksdagen *beträffande införande av investeringsbidrag* i anledning av motionerna 1971: 1537 och 1971: 1543

1. beslutar i princip att det särskilda investeringsavdraget

skall kompletteras med ett investeringsbidrag i enlighet med vad utskottet anfört, samt

2. hemställer att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och snarast förelägga riksdagen förslag om utformningen av ett sådant investeringsstöd,»

6) vid punkten 16 (Skatte- och kreditpolitiska åtgärder m. m.) *beträffande mervärdeskatt och arbetsgivaravgift* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 33 börjar med »Skatteutskottet har» och på s. 34 slutar med »och 1971: 1494» bort ha följande lydelse:

»Den allvarliga arbetslösheten och stagnationen i den ekonomiska tillväxten visar klart att de lättnader som hittills vidtagits i den ekonomiska politiken är klart otillräckliga. Det är enligt utskottets mening därför nödvändigt att nu utan ytterligare dröjsmål sätta in snabbt verkande stimulansåtgärder.

Åtgärderna måste givetvis i stor utsträckning ha formen av arbetsmarknadspolitiska insatser och ta sikte på att ge nytt arbete åt dem som friställts. Utskottet vill emellertid understryka att det är minst lika viktigt att sätta in förebyggande, generella åtgärder, både sådana som direkt ökar motståndskraften och investeringsviljan i näringslivet och sådana som ger en konsumtionsstimulans och därmed indirekt främjar produktion och sysselsättning.

Mot den bakgrunden tillstyrker utskottet motionsförslagen om att tillfälligt slopa den allmänna arbetsgivaravgiften och att sänka mervärdeskatten under en begränsad tid. Ikraftträdandet måste med hänsyn till redovisningssystemet ske vid månadsskiftet december/januari och vad gäller mervärdeskatten avse en sänkning från 15 till 11 procent. Avgiften bör återinföras och mervärdeskatten höjas till nuvarande nivå när konjunktursituationen motiverar det.

Ett temporärt borttagande av den allmänna arbetsgivaravgiften nu måste betraktas som ett effektivt konjunkturpolitiskt medel mot arbetslösheten. Företagsnedläggelser skulle kunna undvikas och sysselsättningen upprätthållas. Samtidigt skulle investeringarna främjas.

Utöver att en sänkning av mervärdeskatten skulle inverka positivt på sysselsättning och produktion, tillkommer att sänkningen ger konsumtionssvaga grupper ett inte oväsentligt standardtillskott.»

dels utskottets hemställan under E och F bort ha följande lydelse:

- »E. att riksdagen *beträffande ändring av mervärdeskatten*
 1. i anledning av motionen 1971: 1491 antar följande

Förslag till**Förordning om ändring i förordningen (1968: 430) om mervärdeskatt**

Härigenom förordnas, att 13 och 59 §§ samt anvisningarna till 59 § förordningen (1968: 430) om mervärdeskatt skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Utskottets förslag*

13 §

Skatten utgår med 15 procent av beskattningsvärdet.

Skatten utgår med 11 procent av beskattningsvärdet.

59 §

Mervärdeskatt utgår med 15 procent av beskattningsvärdet. För monteringsfärdigt hus utgår dock skatten med 9 procent av beskattningsvärdet.

Mervärdeskatt utgår med 11 procent av beskattningsvärdet. För monteringsfärdigt hus utgår dock skatten med 6,6 procent av beskattningsvärdet.

Beskattningsvärdet är ----- mervärdeskatten inbegripen.

Vid bestämmande ----- liknande prestation.

(Se vidare anvisningarna.)

Anvisningar

till 59 §

Vid införsel av bil utgör skattesatsen alltid 15 procent av beskattningsvärdet.

Skattesatsen 15 procent motsvaras av 17,65 procent av beskattningsvärdet exklusive skatt och skattesatsen 9 procent av 9,89 procent av samma värde exklusive skatt.

Vid införsel av bil utgör skattesatsen alltid 11 procent av beskattningsvärdet.

Skattesatsen 11 procent motsvaras av 12,35 procent av beskattningsvärdet exklusive skatt och skattesatsen 6,6 procent av 7,07 procent av samma värde exklusive skatt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1972.

2. avslår motionen 1971: 1493,

3. avslår motionen 1971: 1494,

F. att riksdagen *beträffande ändring av den allmänna arbetsgivaravgiften* i anledning av motionerna 1971: 1489, 1971: 1490 och 1971: 1491 antar följande

Förslag till**Förordning om upphävande av förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift**

Härigenom förordnas, att förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift skall upphöra att gälla vid utgången av år 1971. Den upphävda förordningen gäller fortfarande i fråga om allmän arbetsgivaravgift som hänförs till tiden före nyss nämnda tidpunkt.»

7) vid *punkten 16* (Skatte- och kreditpolitiska åtgärder m. m.) *beträffande indexreglering av skattesystemet* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 38 som börjar med »En indexreglering» och slutar med »motionen 1971: 1530» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet delar motionärernas uppfattning att av rättviseskäl ett inflationsskydd i skattesystemet genom en indexreglering är motiverad.

Utskottet delar även uppfattningen att principiella skäl talar för en indexreglering av skattesystemet. Det bör ankomma enbart på riksdagen att besluta om skattetrycket och skattebördans fördelning mellan olika inkomstgrupper. Att skattetrycket påverkas av inflationsutvecklingen är ur den synpunkten oacceptabelt. Utskottet tillstyrker sålunda bifall till motionen 1971: 1530.»

dels utskottets hemställan under G bort ha följande lydelse:

»att riksdagen *beträffande indexreglering av skattesystemet* med bifall till motionen 1971: 1530 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att riksdagen föreläggs förslag om ändring av skattesystemet så att penningvärdets försämring inte medför ett automatiskt ökat skattetryck,»

8) vid *punkten 16* (Skatte- och kreditpolitiska åtgärder m. m.) *beträffande utredning om skattesystemet* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 38 som börjar med »Finansutskottet delar» och slutar med »motionen 1971: 1489» bort ha följande lydelse:

»Olika orsaker har lett till att den i fjol beslutade skattereformen delvis fått annat utfall än vad som avsågs vid reformens genomförande. En sådan faktor är den kraftiga höjningen av de kommunala skattesatserna. Utskottet anser därför att en förutsättningslös utredning om skattesystemet snarast bör komma till stånd. Utredningsuppdraget bör därvid inte enbart begränsas till att omfatta den direkta beskattningen av

fysiska personer utan också kunna avse andra skatteformer såsom den indirekta beskattningen och förmögenhetsbeskattningen. Uppgiften bör anförtros åt en offentlig kommitté med företrädare för bland annat riksdagspartierna. Utskottet anser härmed det i motionen 1971: 1489 framförda yrkandet om en parlamentarisk utredning för översyn av beskattningssystemet besvarat.»

dels utskottets hemställan under H bort ha följande lydelse:

»att riksdagen *beträffande utredning om skattesystemet* i anledning av motionen 1971: 1489 beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös offentlig utredning med bl. a. företrädare för riksdagspartierna om skattesystemet i enlighet med vad utskottet anför,»

9) vid *punkten 16* (Skatte- och kreditpolitiska åtgärder m. m.) *beträffande utredning rörande den allmänna arbetsgivaravgiften* av herrar Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp), som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 38 som börjar med »Skatteutskottet har» och slutar med »motionen 1971: 1490» bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionen 1971: 1490 att det är angeläget att den allmänna arbetsgivaravgiften i fortsättningen får en annorlunda utformning än den haft hittills. Dess relativt större belastning för de arbetskraftsintensiva företagen, bland vilka finns exempelvis många serviceföretag och mindre företag, har medverkat till en mycket snabb nedläggning av sådana företag oberoende av konjunktursituationen. En regional differentiering borde också vara möjlig med hänsyn till olika landsdelars näringsgeografiska förutsättningar. Denna fråga har tagits upp i motionen 1971: 1491, som utskottet behandlar i annat sammanhang. För att minska sysselsättningssvårigheterna även på längre sikt är det angeläget att ta tillvara de möjligheter som finns att differentiera avgiften så att man åstadkommer dels en lättnad för de mest arbetsintensiva näringarna, dels en regional differentiering. Frågan om differentiering bör i enlighet med yrkandet i motionen 1971: 1490 utredas så att förslag kan läggas fram för vårriksdagen.»

dels utskottets hemställan under J bort ha följande lydelse:

»att riksdagen *beträffande utredning rörande den allmänna arbetsgivaravgiften* med anledning av motionen 1971: 1490 beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om snabbutredning och förslag till 1972 års vårriksdag om en differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften i enlighet med vad utskottet anför,»

10) vid *punkten 16* (Skatte- och kreditpolitiska åtgärder m. m.) *beträffande kreditpolitiska åtgärder* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 39 börjar med »Vad beträffar» och på s. 40 slutar med »motionen 1971: 1522» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Läget i många kommuner är sådant att man på grund av likviditetssvårigheter tvingas uppskjuta igångsättningen av önskvärda investeringar, som man redan beslutat sig för. Att man dessutom under den nuvarande konjunktursvackan i många kommuner avstått från att fatta beslut om nya investeringar är en logisk följd av den rådande situationen. I ett läge då det ur flera synpunkter är önskvärt att även kommunerna aktivt bidrar till att skapa nya sysselsättningsmöjligheter skulle ökade möjligheter till långfristiga krediter för kommunerna vara en naturlig åtgärd.

Vad som alltså behövs nu – vid sidan av regeringens förslag om de kommunala beredskapsarbetena – är klara och tydliga uttalanden i finansieringsfrågan så att önskvärda kommunala beredskapsarbeten kan planeras och snabbt sättas i gång. En förutsättning för detta är nämligen att kommunernas nuvarande likviditetssvårigheter lättar. Utskottet tillstyrker således motionen 1971: 1522.»

dels utskottets hemställan under K 3 bort ha följande lydelse:

»att riksdagen *beträffande kreditpolitiska åtgärder* med bifall till motionen 1971: 1522 uttalar att kommunerna skall, för genomförande av de av regeringen aviserade beredskapsarbetena i kommunal regi, erhålla upplåningsrätt på den långa kapitalmarknaden motsvarande den kommunala finansieringsdelen för beredskapsarbeten samt, i den mån andra beredskapsarbeten faller utanför den 75 %-iga statsbidragsdelen, även erhålla medel för finansiering av dessa arbeten genom långfristig upplåning.»

11) vid *punkten 16* (Skatte- och kreditpolitiska åtgärder m. m.) *beträffande kreditpolitiska åtgärder* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande på s. 40 som börjar med »Näringsutskottet anför» och slutar med »motionen 1971: 1527» bort ha följande lydelse:

»De mindre och medelstora företagen har sedan länge haft svårigheter med sin kapital- och kreditförsörjning. Ett sätt att underlätta denna vore att ändra bestämmelserna om återlån från allmänna pensionsfon-

den. De mindre och medelstora företagen har hitintills fått en relativt ringa andel av denna utlåning. Med hänsyn till den rådande ekonomiska situationen skulle en snabbt utvidgad återlånerätt och förbättrade amorteringsvillkor för dessa företagsgrupper otvivelaktigt kunna bidra till ökade investeringar och därmed ökad sysselsättning. För detta talar bl. a. att de mindre och medelstora företagen svarar för en betydande del av den totala sysselsättningen inom näringslivet. Finansutskottet tillstyrker alltså motionen 1971: 1527. Utskottet avstyrker däremot motionen 1971: 1492, såvitt nu är i fråga.»

dels utskottets hemställan under K 4 bort ha följande lydelse:

»att riksdagen *beträffande kreditpolitiska åtgärder* med bifall till motionen 1971: 1527 hos Kungl. Maj:t hemställer att förslag snarast framläggs om vidgad rätt till återlån från allmänna pensionsfonden och utökad amorteringstid för sådana lån.»

12) vid *punkten 18* (Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. samt Bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin) av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Asling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 46 som börjar med »Beträffande yrkandet» och slutar med »och hemställer» bort ha följande lydelse:

»Vad gäller yrkandet i motionen 1971: 1521 om en utvidgning av statsbidraget till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin till att även omfatta jordbruket och trädgårdsnäringen kan enligt utskottets mening vägande skäl anföras för en sådan utvidgning. Vatten- och luftföroreningsproblem av i princip samma karaktär som inom industrin förekommer nämligen också inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Anläggningar för rening kräver även i sådana fall kostnadskrävande investeringar som inte alltid kunnat förutses vid etableringen. Utskottet ansluter sig därför till den uppfattning i frågan, som framförts i motionen 1971: 1521.»

dels utskottets hemställan under A bort ha följande lydelse:

»att riksdagen *beträffande bidrag till jordbruket och trädgårdsnäringen* med bifall till motionen 1971: 1521 beslutar, att statsbidrag får utgå till vatten- och luftvårdande åtgärder inom jordbruket och trädgårdsnäringen enligt samma grunder som inom industrin,»

13) vid *punkten 22* (Allmänna beredskapsarbeten m. m.) *beträffande statsbidrag till beredskapsarbeten på enskilda vägar* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Asling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 49, som börjar med »I mo-

tionen» och slutar med »(InU 1971: 1 y)» bort ha följande lydelse:

»De enskilda vägarna utgör ett nödvändigt komplement till vägnätet i övrigt. Det måste därför anses riktigt, som föreslås i motionen 1971: 1531, att staten bidrar till beredskapsarbeten på enskilda vägar på samma villkor som tillfälligt skall gälla för kommunala beredskapsarbeten. Utskottet tillstyrker sålunda yrkandet i motionen 1971: 1531 om en höjning av statsbidraget till beredskapsarbeten på enskilda vägar till högst 75 procent för arbeten som påbörjas och avslutas under tiden 1 november 1971–30 juni 1972.»

dels utskottets hemställan under B bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av motionen 1971: 1531 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om statsbidrag till beredskapsarbeten, som utförs på enskilda vägar,»

14) vid *punkten 22* (Allmänna beredskapsarbeten m. m.) *beträffande statliga beställningar hos kantstensindustrin* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 49 börjar med »I sitt» och på s. 50 slutar med »inte erfordras» bort ha följande lydelse:

»Det allvarliga läget inom stenindustrin fordrar enligt finansutskottets mening särskild uppmärksamhet. Flera företag har sålunda varslat om nedläggning av sin verksamhet. Samtidigt kan man räkna med att det kommer att stöta på stora svårigheter att placera om arbetskraften bl. a. på grund av den ogynnsamma åldersfördelningen. Utskottet noterar att det redan med nuvarande regler finns möjligheter att lägga ut offentliga beställningar. Dessa möjligheter bör, som föreslagits i motionen 1971: 1538, utnyttjas så att statliga beställningar på kantsten läggs ut som komplement till de av arbetsmarknadsmyndigheterna stödda kommunala beställningarna.»

dels utskottets hemställan under C bort ha följande lydelse:

»att riksdagen med bifall till motionen 1971: 1538 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om statliga beställningar hos kantstensindustrin,»

15) vid *punkten 25* (Statligt stöd till lageruppbyggnad) *beträffande lagerökningsbidrag till mindre företag* av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 52 som börjar med »I fråga» och slutar med »avstyrks motionsyrkandet» bort ha följande lydelse:

»I fråga om motionen 1971: 1541 vill utskottet understryka den betydelse de mindre företagen har för upprätthållandet av full sysselsättning. Därför är det felaktigt att begränsa stödet till företag med i regel

minst 20 anställda. För sysselsättningen är det lämpligt med en allmän sänkning av den angivna gränsen till fem anställda, och utskottet tillstyrker därför motionsyrkandet.»

dels utskottets hemställan under B bort ha följande lydelse:

»att riksdagen med bifall till motionen 1971: 1541 och med avslag på Kungl. Maj:ts förslag beträffande gränsen för antalet anställda i företag som skall kunna få bidrag vid lagerökning godkänner vad utskottet anfört i denna fråga,»

16) vid *punkten* 27 (Lånefonden för bostadsbyggande) av herrar Brunstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 54 som börjar med »Kungl. Maj:ts förslag» och slutar med »motionen 1971: 1539» bort ha följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag i fråga om *höjda lånegränser* för vissa bostadsrättsföreningar har knappast några konjunkteffekter. De konjunkturpolitiska aspekterna begränsar sig i princip till omfattningen av byggandet i dess helhet och påverkas inte direkt av inriktningen på olika byggherrekategorier. Förslaget har däremot avsevärda effekter på inriktningen av bostadsbyggandet på längre sikt och på bostadskostnadsstrukturen. Dessa effekter berörs inte ens parentetiskt i propositionen. I enlighet med beslut av 1971 års vårriksdag prövas frågan skyndsamt inom boendeutredningen, närmast med hänsyn till frågans då särskilt betonade samband med andra bostadspolitiska överväganden. Oavsett vilken inställning som nu från olika håll kan redovisas bör ett minimikrav vara att frågan inte slutligen prövas utan att utredningsresultat avvaktas. Denna ståndpunkt bör enligt förslaget i motionen 1971: 1539 få uttryck i att riksdagen med avslag å propositionen i denna del åter erinrar om riksdagens ställningstagande i april detta år.»

dels utskottets hemställan under B bort ha följande lydelse:

»beträffande *höjda lånegränser* att riksdagen med bifall till motionen 1971: 1539

1. avslår Kungl. Maj:ts förslag,
2. som sin mening ånyo ger Kungl. Maj:t till känna vad därom anförts i civilutskottets betänkande CU 1971: 12.»

Särskilda yttranden

1) vid *punkten* 7 (Särskilt tillägg till folkpensionärer) av herrar Löfgren (fp) och Wirtén (fp) som anfört:

»Folkpensionärerna har som framhålles i motion 1971: 1536 av herr Jonsson i Mora m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971: 140 stort behov av ökat ekonomiskt stöd. En extra förstärkning av pen-

sionärernas köpkraft fyller just nu på samma gång en konjunkturpolitisk och en fördelningspolitisk funktion.

Förslaget i motionen innebär ett i förhållande till propositionen till 4 % av basbeloppet förhöjt särskilt tillägg till folkpensionärerna fördelat på en utbetalning i december 1971 och en i januari 1972.

På grund av den fördröjda behandlingen är det nu tyvärr av tekniska skäl inte möjligt att företa en utbetalning i december månad.

I januari 1972 kommer enligt regeringens förslag i proposition 1971: 140 ett särskilt tillägg om 3 % av basbeloppet att utgå till dem, som är berättigade till folkpension i någon form.

Enligt vår uppfattning bör man härutöver – om det konjunkturpolitiska läget talar härför – senare överväga att utbetala ytterligare pensionstillägg under första halvåret 1972.»

2) vid *punkten 14* (Motion om projektering av upprustningsarbete av Göta kanal) av herrar Franzén (s) och Jansson (s) som anförde:

»Frågan om en utbyggnad av Göta kanals västgötadel har under senare år varit föremål för stor uppmärksamhet. Alltsedan kanaltrafikutredningen 1967 avgav sitt betänkande angående Vänerns och Vätterns förbindelse med Västerhavet har frågan vid flera tillfällen varit föremål för framstötningar i riksdagen. Riksdagen beslöt 1969 i anledning av motionerna I: 1065 och II: 1228 att hos Kungl. Maj:t hemställa om en ytterligare prövning i vad avser kostnader för en utbyggnad av Göta kanals västgötadel. Denna utredning föreligger nu klar och är för närvarande föremål för beredning inom Kungl. Maj:ts kansli.

Frågan om Göta kanals utbyggnad är enligt vår mening ett så stort och omfattande projekt att det bör behandlas ytterst seriöst. Ett sådant projekts eventuella genomförande är av den storleksordningen att det kräver relativt lång förberedelsestid. Projektet i fråga kan således ej anses vara lämpligt som ett kortsiktigt beredskapsobjekt som kan stimulera sysselsättningen i den nu aktuella situationen på arbetsmarknaden.

Även om vi är ytterst angelägna att en upprustning och utbyggnad av Göta kanal snarast kommer till stånd kan vi icke dela motionärens uppfattning att i det läge frågan nu befinner sig göra ytterligare aktioner i ärendet.»

3) vid *punkten 27* (Lånefonden för bostadsbyggande) av herrar Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Löfgren (fp), Brundin (m), Åsling (c), Fågelsbo (c) och Wirtén (fp) som anförde:

»Centerns partimotion 1971: 1490 innehåller förslag om riksdagens medverkan för att genom vidgning av ramen för bostadslån snabbt kunna öka det ordinarie planerade bostadsbyggandet och därmed tillgodose sysselsättningskraven. Av civilutskottets yttrande i ämnet framgår att förutsättningar fanns ur projekteringssynpunkt att börja byggandet av yt-

terligare ca 3 000 lägenheter med stöd av bostadslån under år 1971. Den av finansutskottets majoritet dikterade behandlingsordningen har medfört att yrkandet inte kan prövas i sådan tid att det kan medföra avsedd effekt. Det bör dock konstateras att enligt vår mening en snabb, saklig prövning borde ha resulterat i bifall till motionsyrkandet.»

Yttranden från andra utskott

Till finansutskottet

Genom beslut den 19 oktober och den 4 november 1971 har finansutskottet hemställt om skatteutskottets yttrande dels över de vid höstriktdagens början väckta motionerna 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. (m), 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c), 1971: 1491 av herr Hélén m. fl. (fp), 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) och 1971: 1494 av herr Ringaby m. fl. (m) i vad motionerna avser yrkanden rörande beskattningen, dels över propositionen 1971: 140 (bil. 5) samt de med anledning av propositionen väckta motionerna 1971: 1530 av herr Eriksson i Arvika m. fl. (fp, c, m), 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk), såvitt motionen avser det särskilda investeringsavdraget, 1971: 1537 av herr Levin (fp) och 1971: 1542 av herr Rydén m. fl. (fp, m).

Med anledning härav får skatteutskottet anföra följande.

I motionerna har framförts yrkanden om tillfälliga eller permanenta sänkningar av den direkta skatten, mervärdeskatten eller den allmänna arbetsgivaravgiften i syfte att stimulera sysselsättningen.

Utskottet har inte för avsikt att i detta yttrande göra en mer ingående bedömning av det samhällsekonomiska läget men anser sig likväl böra något beröra de samhällsekonomiska konsekvenserna av generella skattesänkningar av det slag som föreslås i motionerna.

Konjunkturinstitutet räknar i sin höstrapport med att nedgången av den privata konsumtionen under första halvåret 1971 skall följas av en kraftig konsumtionsökning genom att hushållens inkomster ökar betydligt på grund av de retroaktiva löneutbetalningarna. Återbetalningen av överskjutande skatt och sparmedel från det s. k. Strängaspelet kan väntas medföra en ytterligare förhållandevis stor köpkraftsstimulans. Mot bakgrunden härav är utskottet inte berett tillstyrka generella konjunkturstimulerande åtgärder i form av betydande skatte- eller avgiftssänkningar på sätt förordats i motionerna. Vissérigen saknas i vårt land erfarenheter från tillfälliga skattesänkningar av den omfattning som motionärerna föreslår, men enligt utskottets uppfattning talar sannolika skäl för att sådana åtgärder i nuvarande konjunkturläge i betydande utsträckning kommer att medföra en minskning av den onormalt stora lagerhållningen och en ökning av importen. De sysselsättningspolitiska effekterna av skattesänkningarna blir härigenom begränsade, och en importökning utan motsvarande stegring av exporten medför givetvis vissa negativa verkningar på betalningsbalansen. Man kan inte heller bortse från de speciella påfrestningar på samhällsekonomin, som i ett förbättrat konjunkturläge uppkommer vid en återgång till tidigare skat-

te- och avgiftsnivåer. Utskottet är således inte övertygat om att man genom motionärernas förslag på snabbaste och mest effektiva sätt åstadkommer de eftersträfvade förbättringarna av sysselsättningen. Dessutom kan vissa erinringar av teknisk natur, till vilka utskottet återkommer i det följande, riktas mot förslagen i motionerna. Skatteutskottet delar därför den i propositionen tillkännagivna, uppfattningen att den ekonomiska politiken i första hand bör inriktas på selektiva åtgärder med snabbt verkande sysselsättningseffekt för att stimulera investeringarna inom näringslivet och den offentliga sektorn.

Utskottet behandlar härafter de i propositionen 1971: 140 föreslagna åtgärderna på beskattningsområdet och vissa motions- och skrivelseyrkanden i anslutning härtill samt därefter övriga yrkanden i motionerna från rent skattetekniska utgångspunkter.

I syfte att stimulera företagen till investeringar i maskiner och inventarier har enligt beslut vid 1971 års riksdag i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt föreskrivits att skattskyldiga, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under 1971 anskaffar maskiner och andra döda inventarier för stadigvarande bruk i verksamheten, vid taxeringen till statlig inkomstskatt får åtnjuta ett särskilt investeringsavdrag med belopp motsvarande 10 % av anskaffningskostnaden. Som förutsättning för rätt till avdrag gäller att tillfredsställande utredning om anskaffningskostnaden företes och att denna uppgått till minst 5 000 kr.

För att ytterligare stimulera en utbyggnad av näringslivets produktionsresurser föreslås i propositionen 1971: 140 att det särskilda investeringsavdraget för maskin- och inventarieanskaffningar under år 1971 höjs från 10 till 20 % och att ett motsvarande 20-procentigt investeringsavdrag medges också för dylika anskaffningar under år 1972.

I vissa av motionerna har framförts yrkanden att rätten till särskilt investeringsavdrag skall omfatta även näringslivets byggnadsinvesteringar. Sålunda yrkas i motionen 1971: 1489 av herr Bohman m.fl. att sådant avdrag skall medges fr. o. m. den 1 november 1971 och i motionen 1971: 1491 av herr Helén m. fl. att avdraget skall bestämmas till 10 % av byggnadskostnaden. Vidare begärs i motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. att särskilt investeringsavdrag med rätt till fördelning på högst fem år skall medges med 10 % av byggkostnaden för byggnadsobjekt, som påbörjas under tiden den 1 november 1971–den 31 mars 1972 och som är avsedda att utnyttjas i rörelse, jordbruk eller skogsbruk. Enligt motionärernas mening bör dock rätt till investeringsavdrag inte föreligga för s. k. oprioriterat byggande.

I sin höstrapport uppger konjunkturinstitutet att investeringarna i byggnader och anläggningar minskat med omkring 5 % mellan andra halvåret 1970 och första halvåret 1971. Maskininvesteringarna visar

ungefär samma utveckling som byggnadsinvesteringarna. Under andra halvåret 1971 och första halvåret 1972 förutser konjunkturinstitutet en avsevärt höjd aktivitet inom byggnadssektorn men en mer begränsad ökning av maskininvesteringarna. Med hänsyn till de ytterligare stimulansåtgärder för investeringar i byggnader och anläggningar, som föreslås i propositionen, är skatteutskottet inte berett tillstyrka att rätten till särskilt investeringsavdrag utvidgas utöver vad departementschefen föreslagit. Utskottet vill också framhålla, att det är förenat med svårigheter att utforma ett investeringsavdrag för byggnadsinvesteringar, som tillgodoser kraven på lättillämplighet och kontroll vid taxeringen.

Av det anförda framgår att utskottet inte heller kan biträda förslaget i den med anledning av propositionen väckta motionen 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. om avslag på departementschefens förslag till ändring i förordningen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt.

Enligt 3 § andra stycket förordningen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt medges inte sådant avdrag vid anskaffning av bl. a. begagnade inventarier.

I en till skatteutskottet ingiven skrivelse har AB Bolinder-Munktel anförts bl. a. följande. Sedan en följd av år hyr bolaget ut ett betydande antal fabriksnya lantbrukstraktorer till försvaret i samband med repetitionsövningar. Uthyrningsperioden omfattar i regel 20 dagar, och den sammanlagda körtiden för varje traktor uppgår därvid genomsnittligt till 30–40 timmar. Efter uthyrningsperioden försäljer bolaget traktorerna med samma fabriksgaranti och serviceåtagande som gäller för fabriksnya traktorer. Inregistrering av traktorerna sker först vid försäljningen. De till försvaret uthyrda traktorerna, som torde uppgå till mer än 20 % av det totala antalet i landet årligen nyregistrerade lantbrukstraktorer, redovisas före försäljningen av bolaget som varulagertillgångar. Enligt bolagets mening innebär tillhandahållandet av traktorerna till försvaret inte att de vid försäljning till slutlig konsument blir att betrakta som begagnade inventarier. Bolaget hemställer därför, att förordningen kompletteras med bestämmelser av innebörd att anskaffningen av ifrågavarande traktorer medför rätt till särskilt investeringsavdrag.

Avsikten med lagstiftningen är i första hand att stimulera investeringar som medför en förbättring och utbyggnad av produktionsapparaten inom näringslivet. Stimulansen har därför inriktats på anskaffning av nya maskiner och inventarier. Som framgår av AB Bolinder-Munktells skrivelse föreligger emellertid fall, där det kan vara berättigat att medge investeringsavdrag även vid anskaffning av obetydligt begagnade inventarier. Som förutsättning för avdragsrätten bör dock gälla att investeringen medfört en förbättring eller utökning av produktionen. Med hänsyn härtill bör en näringsidkare, som hyr ett inventarium av ett

s. k. leasingföretag och därefter inköper inventariet från företaget, inte vara berättigad till särskilt investeringsavdrag. Skatteutskottet förordar således att riksskatteverket, när särskilda skäl föreligger, skall kunna medge rätt till särskilt investeringsavdrag även vid anskaffning av begagnade inventarier. För att tillgodose detta syfte har till utskottets yttrande som *bilaga 1* fogats ett förslag till ändring av 3 § förordningen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt.

Vid en teknisk granskning av författningsförslaget har utskottet i övrigt inte funnit anledning till erinran.

I den med anledning av propositionen väckta motionen 1971: 1537 av herr Levin har hemställts att riksdagen beslutar införa ett investeringsbidrag på 8 % för tiden t. o. m. den 31 december 1972. Av motiveringen i motionen framgår att yrkandet inte avser ett bidrag i egentlig mening. Avsikten är att näringsidkare, som inte redovisar vinst och därför inte kan utnyttja det särskilda investeringsavdraget vid den statliga taxeringen, skall medges ett särskilt avdrag med 8 % av anskaffningskostnaden vid sin redovisning av mervärdesskatt.

Från principiell synpunkt kan invändningar riktas mot att näringsidkare, som på grund av verksamhetens olönsamhet inte har möjlighet att utnyttja ett visst avdrag vid inkomstbeskattningen, skall kompenseras härför genom avdrag vid redovisning av en helt annan, indirekt skatt. Motionären synes dessutom ha förbisett, att redovisningsskyldigheten till mervärdesskatt är begränsad. Sålunda föreligger frihet från sådan redovisningsskyldighet enligt 6 § förordningen (1968: 430) om mervärdesskatt, om den skattepliktiga årsomsättningen inte uppgår till 10 000 kr. Därtill kommer att vissa näringsidkare över huvud taget inte är redovisningsskyldiga på grund av att vissa varor och tjänster enligt 8 och 11 §§ nämnda förordning är undantagna från skatteplikt. Också från kontrollsynpunkt kan anmärkningar riktas mot förslaget i motionen. Det särskilda investeringsavdraget skall nämligen tillgodoföras den skattskyldige först vid inkomsttaxeringen året efter inventarieanskaffningen, medan mervärdesskatteavdraget skall medges vid inbetalningen av mervärdesskatt för den redovisningsperiod om normalt två månader som följer närmast efter inventarieanskaffningen. Det är således vid tidpunkten för det föreslagna mervärdesskatteavdraget omöjligt att avgöra om den skattskyldige kan utnyttja ett särskilt investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen. Av anförda skäl anser utskottet sig inte kunna biträda yrkandet i motionen 1971: 1537.

I propositionen tas också upp en annan fråga som inte föranleder något förslag till riksdagen. Departementschefen uttalar på s. 11 i propositionen att företagen inom branscher med hög relativ energiförbrukning bör ges dispens från energiskatt. Åtgärden, som är avsedd att ytterligare stimulera utvecklingen inom näringslivet, kan enligt depär-

tementschefens mening ske inom ramen för gällande dispensbestämmelser.

Skatteutskottet vill uttala viss tvekan beträffande innebörden av detta uttalande. Med dispensrätt torde i skattesammanhang endast avses rätt för Kungl. Maj:t att befria från eller återbetala skatt. Förordningen (1957: 262) om allmän energiskatt innehåller inte några bestämmelser om rätt för Kungl. Maj:t att meddela dispens. Bestämmelserna i förordningen (1959: 92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning äger emellertid tillämpning på den allmänna energiskatten. I 46 § denna förordning stadgas att Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar äger, när synnerliga skäl därtill föreligger, medge befrielse från eller återbetalning av skatt. Denna bestämmelse har emellertid främst tillkommit för att dispens skall kunna ges då det på grund av omständigheterna i det enskilda fallet framstår som obilligt att skatt skall erläggas, exempelvis om den skattskyldige blivit missledd av uppgifter från beskattningsmyndigheten och han inte har möjlighet att i sin tur ta ut den debiterade skatten. Det måste enligt utskottets mening anses uteslutet att Kungl. Maj:t i konjunkturstimulerande syfte skulle kunna lämna dispens för hela sektorer av näringslivet med stöd av detta bemyndigande. De övriga bestämmelser i energiskatteförordningen som möjliggör nedsättning av eller befrielse från skatt är alla av den arten att de bemyndigar beskattningsmyndigheten – riksskatteverket – att besluta här om, och det får enligt utskottets mening anses helt främmande för lagstiftningens syfte att ett centralt ämbetsverk skulle kunna använda dessa regler för konjunkturpolitiska ändamål. Såvitt utskottet kan finna torde därför de avsedda lätnaderna inte kunna ske inom ramen för gällande lagstiftning.

Det finns enligt utskottets mening anledning att också något beröra de praktiska konsekvenserna av förslaget. De nedsättningsregler som riksskatteverket efter hörande av den till verket knutna energiskattenämnden tillämpar i fråga om den allmänna energiskatten har till syfte att de tillverkade produkterna skall – oavsett vilken energiform som används vid framställningen – få viss maximerad skattebelastning i relation till tillverkningskostnaderna. Detta innebär att skattenedsättningar redan förekommer för de särskilt energikrävande branscher som åsyftas i det nämnda departementschefsuttalandet. Systemet leder till att skilda nedsättningsregler tillämpas för olika kraft- eller värmekällor inom en och samma sektor av näringslivet. En temporär skattebefrielse kan därför för en viss sektor medföra en konkurrensnedvridning genom att den upphäver den kostnadsutjämning mellan energikällorna som nuvarande regler medför. Såvitt utskottet kan bedöma måste därför största försiktighet iaktas vid användandet av den allmänna energiskatten som konjunkturpolitiskt instrument, och eventuella skattenedsättningar bör ske först efter hörande av energiskattenämnden och med beaktande av i

nämnden framförda meningar. De konjunkturpolitiska effekterna av de i propositionen förordade ingreppen i den allmänna energiskatten torde sålunda enligt utskottets mening bli tämligen begränsade. Utskottet vill emellertid inte motsätta sig att Kungl. Maj:t får möjlighet att förordna om skattelättnader för de branscher där en sådan åtgärd kan väntas vara av betydelse och där inga negativa effekter kan befaras.

I enlighet med vad som tidigare anförts beträffande formerna för en skattenedsättning förordar utskottet att riksdagen antar en särskild förordning om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten, varigenom Kungl. Maj:t bemyndigas att förordna härom intill utgången av 1972. Ett författningsförslag har fogats som *bilaga 2* till utskottets yttrande.

I anslutning till det nyssnämnda departementschefsuttalandet beträffande den allmänna energiskatten yrkas i motionen 1971: 1542 av herr Rydén m. fl. att riksdagen vid behandling av propositionen skall uttala att dispens från energiskatt skall medges den manuellt arbetande glasindustrin.

Med anledning härav vill utskottet framhålla, att det med hänsyn till vad utskottet ovan anført rörande energiskatten inte kan anses lämpligt att utan en mera ingående prövning besluta om vilka branscher som skall komma i fråga för de avsedda skattelättnaderna. En sådan samlad prövning bör – om utskottets förslag godkänns – ankomma på Kungl. Maj:t, som därvid har att beakta de synpunkter som utskottet framfört. Om det i detta sammanhang framkommer att energiförbrukningen inom den manuella glasindustrin motiverar skattenedsättning och några hinder i övrigt inte föreligger härför får alltså Kungl. Maj:t möjlighet att tillgodose syftet med motionen.

Utskottet övergår härafter till en i huvudsak teknisk granskning av yrkandena i motionerna.

Enligt 12 § förordningen (1947: 576) om statlig inkomstskatt skall för varje år bestämmas med vilka procenttal av de i 10 § 1 mom. nämnda förordning angivna grundbeloppen den statliga inkomstskatten skall ingå i preliminär skatt för kommande budgetår. Därvid skall iakttas att procenttalet skall vara detsamma för helt kalenderår.

Vid 1971 års vårriksdag (prop. 1971: 115, SkU 40, rskr 197) har beslutats att statlig inkomstskatt för budgetåret 1971/72 skall ingå i preliminär skatt med 100 % av grundbeloppet.

I motionen 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. yrkas – med upphävan av riksdagens tidigare fattade beslut – att procenttalet för uttagande av statlig inkomstskatt för år 1972 skall bestämmas till 90. Enligt motionärernas förslag skall vidare källskattetabellerna för första halvåret 1972 utarbetas så att skatteuttaget begränsas till 80 %. Skattelättnaden skall dock maximeras till 800 kr. För andra halvåret 1972 skall

källskattetabellerna utarbetas med utgångspunkt i uttagsprocenten 100. Yrkandet syftar till att åstadkomma en temporär ökning av den privata konsumtionen.

Enligt 35 och 36 §§ uppbördsförordningen (1953: 272) skall lokal skattemyndighet översända debetsedel avseende preliminär A-skatt och B-skatt till skattskyldig senast den 18 januari resp. den 25 februari under inkomståret.

Utskottet har från riksskatteverket inhämtat att det under normala förhållanden krävs en tid av minst tre månader för upprättande, tryckning och distribution av nya källskattetabeller. De källskattetabeller, som skall tillämpas nästa år, är sålunda redan under distribution till de lokala skattemyndigheterna. Dessa har att översända vederbörlig skattetabell tillsammans med debetsedeln till skattskyldiga, som enligt gällande bestämmelser är skyldiga att erlägga preliminär A-skatt. Ett bifall till motionärernas förslag skulle innebära en fördubbling av antalet källskattetabeller. Det torde med hänsyn härtill inte vara praktiskt möjligt att nu hinna utsända nya omarbetade källskattetabeller inom den i uppbördsförordningen stadgade tiden. Motionärernas förslag föranleder också en omräkning av redan utförd debitering av preliminär B-skatt, vilket medför förseningar även med utsändandet av debetsedlarna till skattskyldiga, som skall erlägga preliminär B-skatt. Av det anförda framgår att det inte ens vid ett omedelbart riksdagsbeslut i frågan är möjligt att administrera motionärernas förslag.

I motionen 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. begärs också att en parlamentarisk utredning skall tillsättas för översyn av beskattningssystemet. Utredningen bör enligt motiveringen i motionen ha till uppgift att åstadkomma marginalsattesänkningar, särskilt i inkomstlägena omkring 30 000 kr., och indexreglering av skattesystemet. I den med anledning av propositionen väckta motionen 1971: 1530 av herr Eriksson i Arvika m. fl. hemställs om riksdagsskrivelse med begäran om ändring av det direkta skattesystemet så att penningvärdeförändringar inte automatiskt medför ökat skattetryck och därmed minskad köpkraft.

Vid ställningstagandet till liknande motionsyrkanden under vårriksdagen framhöll skatteutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1971: 18 bl. a., att 1970 års skattereform åsyftat och också medfört lättnader vid inkomstbeskattningen för skattskyldiga upp till inkomstnivån 40 000–45 000 kr. Dessa lättnader, som givetvis motverkas av och i vissa fall kan understiga numera beslutade höjningar av den kommunala utdebiteringen, har delvis finansierats genom en ökad skatteprogression även vid förhållandevis låga inkomster. Utskottet delade uppfattningen att skatteprogressionen i vissa inkomstlägen är kännbar och att detta i särskilt hög grad gäller de inkomstskikt där sociala förmåner av olika slag avtrappas. Utskottet erinrade emellertid om att 1970 års skattereform i detta hänseende innebar avsevärda förbättringar

för folkpensionärerna. I fråga om barnfamiljerna innebar reformen att dessa tillförts 700 milj. kr. i ökade transfereringar, räknat för helt år, genom en höjning av barnbidrag, bidragsförskott m. m. En allmän sänkning av marginalsatserna kunde enligt skatteutskottets uppfattning visserligen i och för sig anses önskvärd, men möjligheterna att vidta en sådan åtgärd var i första hand beroende av det statsfinansiella utrymmet och behovet av andra, mer angelägna reformer.

Yrkandet om en allmän översyn av beskattningen besvarades av utskottet med att stora och betydande delar av beskattningsområdet redan var eller skulle bli föremål för utredning och att resultatet härav och erfarenheterna av skattereformens verkningar borde avvaktas, innan beslut fattades om nya utredningar. Frågan om en indexreglering av skattesystemet ansåg utskottet vara förenad med stora praktiska svårigheter, främst på grund av källskattesystemet. Beskattningen borde i stället tid efter annan omprövas och avvägas med hänsyn inte endast till penningvärdeförändringen utan också till ändrade förutsättningar av annat slag.

Vad motionärerna anfört i motionerna har inte givit skatteutskottet anledning till ändrat ståndpunktstagande i denna fråga.

Skatt enligt förordningen (1968: 430) om mervärdeskatt utgår fr. o. m. år 1971 med 15 % av beskattningsvärdet. Detta värde utgörs i princip av det pris eller vederlag, som kunden i varje särskilt fall betalar eller faktureras, med skattens belopp inräknat. I vissa fall utgår skatten på reducerade beskattningsvärden. Sålunda utgör beskattningsvärdet endast 60 % av totala vederlaget eller saluvärdet inklusive skatt i fråga om försäljning eller uttag av byggnad eller monteringsfärdigt hus, servering, rumsuthyrning i hotellrörelse eller liknande, byggnads- och anläggnings-entreprenader eller andra tjänster som avser fastighet. Vidare utgör beskattningsvärdet endast 20 % av totala vederlaget inklusive skatt i fråga om vissa markanläggningsarbeten samt tjänster som tillhandahålls av arkitekter, byggnadskonsulenter och liknande.

Skattesatsen 15 % motsvarar ett pålägg av ca 17,65 % på priset före skatt. Vid tillämpning av reduceringsreglerna blir pålägget 9,89 % resp. 3,09 % på priset före skatt.

Av de åtgärder som föreslås i motionerna beträffande den indirekta beskattningen uppvisar de förslag som avser mervärdeskatten de flesta variationerna. I samtliga motioner behandlas frågan om en sänkning av mervärdeskatten helt eller delvis. I motionerna 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. och 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. förordas emellertid andra åtgärder än sänkt mervärdeskatt. I motionen 1971: 1494 av herr Ringaby m. fl. yrkas att skattesatsen för livsmedel skall sänkas till 10 % fr. o. m. den 1 november 1971, medan motionärerna i motionen 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. helt vill befria livsmedel från mervärdeskatt fr. o. m. år 1972 och kompensera det skatte-

bortfall som därigenom uppkommer genom en skärpt beskattning av företag, förmögenheter och skattskyldiga med större inkomster.

I motionen 1971: 1494 motiveras yrkandet med att man genom den föreslagna sänkningen skulle friställa köpkraft i konjunkturstimulerande syfte samtidigt som åtgärden särskilt gynnar barnfamiljerna. Motionärerna hänvisar också till att andra länder har väsentligt lägre mervärdeskatt på livsmedel än på övriga varor. I vänsterpartiet kommunisternas partimotion berörs visserligen också den aktuella ekonomiska situationen men av motiveringen framgår att förslagen tillkommit mera av fördelningspolitiska än konjunkturpolitiska skäl.

Förslag om differentiering av den generella indirekta beskattningen till förmån för bl. a. livsmedel har avvisats av riksdagen vid ett flertal tillfällen såväl under den allmänna varuskattens som under mervärdeskattens tid. Mot en sådan åtgärd har främst åberopats statsfinansiella skäl. Skatteutskottet vill också framhålla de administrativa och kontrolltekniska svårigheter som en differentierad mervärdeskatt måste medföra. Det är uppenbart att livsmedelshandeln, som i betydande omfattning säljer alla slag av dagligvaror såsom rengöringsmedel, kosmetika, tobak och sötsaker, kommer att få betydande svårigheter om kassaredovisningen måste delas upp på livsmedel och på övriga varor. Det är också troligt att viss del av en skattelättnad för livsmedel kommer att ätas upp av ökade hanteringskostnader för handeln. När man åberopar utländska förebilder finns det enligt utskottets mening anledning erinra om att det för närvarande i länder med skattedifferentieringar görs ansträngningar att begränsa antalet skattesatser och att bringa dem i närmare överensstämmelse med varandra. Det ursprungliga fastställandet av lägre skattesatser för vissa nödvändighetsvaror måste även ses mot bakgrunden av de socialpolitiska insatserna i övrigt och den jordbruksekonomiska situationen i landet. Införandet av skilda skattesatser i vissa länder torde sålunda ha skett uteslutande av politiska och sociala skäl och inte i något fall ha varit motiverat av skattetekniska hänsyn. Enligt utskottets mening är det angeläget att erinra om att inkomsterna från mervärdeskatten genom transfereringar möjliggör en betydande utjämning av inkomstskillnaderna i övrigt och att varje mer avsevärd försvagning av dessa inkomster minskar möjligheterna att fullfölja strävandena i sådan riktning. Då yrkandena om slopande av mervärdeskatten på livsmedel dessutom endast i begränsad omfattning kan ses som inlägg i den konjunkturpolitiska debatten finner utskottet inte skäl att i detta sammanhang ytterligare belysa konsekvenserna härav.

Rent konjunkturstimulerande är däremot syftet med yrkandet i motionen 1971: 1491 av herr Helén m. fl. att sänka mervärdeskatten med 5 % för tiden den 1 november 1971—den 30 april 1972. Det bör erinras om att redan allmänna skatteberedningen i sitt betänkande Nytt skattesystem (SOU 1964: 25) var inne på tanken att använda mervärdeskatten

som konjunkturpolitiskt instrument. Det som då diskuterades var emellertid endast möjligheten att genom begränsningar i avdragsrätten dämpa en överhettad konjunktur. Utskottet har tidigare berört de allmänna konjunkturpolitiska synpunkterna i fråga om en temporär sänkning av mervärdeskatten och vill därför i detta sammanhang endast framhålla att några mer avsevärda tekniska svårigheter inte torde vara förknippade med en sådan åtgärd. Merarbete för framför allt detaljhandeln och kontrolltekniska problem torde dock bli en ofrånkomlig men inte oöverkomlig följd av detta förslag.

Enligt förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift skall sådan avgift erläggas av arbetsgivare och av fysisk person vilken haft inkomst av här i riket bedriven rörelse eller av här belägen jordbruksfastighet som han själv brukar. Även staten och kommunerna är skyldiga att erlägga sådan avgift.

För arbetsgivare utgår avgiften fr. o. m. år 1971 med 2 % av summan av vad han under året utgivit som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. För fysisk person som haft inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet, som brukas av honom, utgår allmän arbetsgivaravgift (s. k. egenavgift) med 2 % av sådan inkomst i den mån arbetsgivare inte skall erlägga allmän arbetsgivaravgift för inkomsten. Inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet, som ej uppgår till 500 kr. per år och förvärvskälla, skall inte tas med vid beräkning av egenavgift.

I motionerna 1971: 1489 av herr Bohman m. fl. och 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. yrkas avveckling av den allmänna arbetsgivaravgiften fr. o. m. den 1 november 1971.

Utskottet – som förutsätter att finansutskottet självt prövar de samhällsekonomiska verkningarna av ett slopande eller en nedsättning av den allmänna arbetsgivaravgiften – vill inte göra gällande att några skattetekniska invändningar kan riktas mot motionärernas förslag. Det kan emellertid framhållas att den s. k. egenavgiften, som beräknas med ledning av inkomsterna under helt kalenderår, lämpligen bör – om en avveckling kommer till stånd – slopas vid ett årsskifte, men det torde inte vara omöjligt att med hjälp av lämpliga regler om proportionering genomföra en avveckling vid annan tidpunkt.

Av principiella skäl ställer utskottet sig mera avvisande till förslaget i motionen 1971: 1491 av herr Helén m. fl. att slopa arbetsgivaravgiften inom det inre stödområdet och sänka avgiften till 1 % inom övriga delar av landet. Utskottet har tidigare och senast under vårriksdagen bestämt motsatt sig tanken på regionala differentieringar av skatte- och avgiftsreglerna. Utskottet vidhåller att sådana åtgärder måste få ogynnsamma konsekvenser och leda till komplikationer av skilda slag. Det framstår enligt utskottets mening som angeläget från skatteteknisk synpunkt att bevara de praktiska fördelar som vissa skatte- och avgiftsfor-

mer erbjuder genom sin förhållandevis enkla konstruktion. Inför man undantag eller särregler för att tillgodose särskilda intressen, riskerar man uppenbarligen att förlora inte bara de tekniska fördelarna utan också möjligheterna att överblicka kostnaderna för samhällets åtaganden.

Vad utskottet här anfört äger också tillämpning på utredningsyrkandet i motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. om differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften i syfte att bereda arbetskraftsintensiva näringsgrenar särskilda lättnader.

Stockholm den 18 november 1971

På skatteutskottets vägnar

ERIK BRANDT

Närvarande: herrar Brandt (s), Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), fru Nettelbrandt (fp), fru Holmqvist* (s), herrar Kristenson (s), Josefson i Arrie (c), Wärnberg (s), Larsson i Umeå (fp), Carlstein (s), Nilsson i Trobro* (m), Stadling (s), Westberg i Hofors (s), Björk i Gävle (c) och fru Normark (s).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Avvikande mening

av herrar Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), fru Nettelbrandt (fp), herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m) och Björk i Gävle (c), vilka anfört följande:

»I de i anledning av särskild inträffad händelse vid höstriksdagens början väckta motionerna framhölls att sysselsättningsläget i landet gjorde det angeläget att riksdagen *skyndsamt* fattade beslut om kraftfulla konjunkturstimulerande åtgärder. För att få en samlad bedömning av detta frågekomplex har samtliga motioner och även den senare avlämnade propositionen 1971: 140 jämte i anledning därav väckta motioner remitterats till finansutskottet. En sådan samlad bedömning är icke möjlig i flera utskott, varför vi anser att skatteutskottet uteslutande bort yttra sig om förslagen från teknisk synpunkt. De sakliga ställningstagandena bör sålunda ske i finansutskottet. Genom den långdragna riksdagsbehandlingen har vissa av motionsförslagen i någon mån blivit överspelade från tidsmässig synpunkt sett. I övrigt är samtliga till utskottet remitterade förslag – med undantag för propositionens förslag rörande energiskatten – tekniskt genomförbara.»

*Bilaga 1***Skatteutskottets förslag till ändring av 3 § förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt.***Kungl. Maj:ts förslag**Skatteutskottets förslag***3 §**

Särskilt investeringsavdrag utgör tjugo procent av anskaffningskostnaden. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under 1971 eller 1972 för leverans efter det år, under vilket avtalet träffats, utgör dock avdraget tjugo procent av det avtalade priset.

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes icke för följande inventarier, nämligen

inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år,
begagnade inventarier,

personbilar, som avses i vägtrafikförordningen (1951: 648) och som icke användes i yrkesmässig trafik eller uthyrningsrörelse,

inventarier, som den skattskyldige själv tillverkar, om tillverkningen börjat före ingången av år 1971,

inventarier, om vars anskaffande skriftligt avtal träffas under år 1971 och som enligt avtalet skall levereras efter utgången av år 1973,

inventarier, om vars anskaffande skriftligt avtal träffas under år 1972 och som enligt avtalet skall levereras efter utgången av år 1974.

Föreligger särskilda skäl, får riksskatteverket medge att särskilt investeringsavdrag får åtnjutas för anskaffning av begagnade inventarier.

För inventarier, som förvärvas från någon med vilken förvärvaren är i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, åtnjutes särskilt investeringsavdrag endast om säljaren är tillverkare och tillverkningen börjat efter ingången av år 1971.

Särskilt investeringsavdrag enligt denna förordning åtnjutes icke för inventarier, för vilka investeringsfond enligt förordningen (1955: 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning eller motsvarande äldre författning tagits i anspråk enligt beslut av Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen eller för vilka förordningen (1963: 216) om extra avskrivning och särskilt investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen skall äga tillämpning enligt beslut av Kungl. Maj:t.

*Bilaga 2***Skatteutskottets förslag till****Förordning om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten.**

Härigenom förordnas som följer.

Utan hinder av bestämmelserna i förordningen (1957: 262) om allmän energiskatt kan Konungen i konjunkturstimulerande syfte förordna om nedsättning av eller befrielse från allmän energiskatt, som skall utgå under tiden den 1 december 1971– den 31 december 1972.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Till finansutskottet

Genom beslut den 4 november 1971 har finansutskottet hemställt att justitieutskottet avger yttrande över propositionen 1971: 140 angående konjunkturstimulerande åtgärder, såvitt avser Kungl. Maj:ts i propositionen, bilaga 1 samt bilaga 11 punkten 2, framlagda förslag.

Justitieutskottet har icke funnit anledning till erinran mot förslagen.

Stockholm den 17 november 1971

På justitieutskottets vägnar

ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Bergegren (s), fröken Mattson (s), herrar Ernulf (fp), Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), Schött (m), fru Hjelm-Wallén (s), herr Polstam (c), fru Nordlander (vpk), herrar Alf Pettersson i Malmö (s) och Stjernström (c).

Till finansutskottet

Genom beslut den 4 november 1971 har finansutskottet hemställt att försvarsutskottet avger yttrande över propositionen 1971: 140 angående konjunkturstimulerande åtgärder, bilaga 2 samt bilaga 8 såvitt avser Diverse kapitalfonder, Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap, punkten 2 Förrådsanläggningar m. m. jämte eventuella följdmotioner.

Med anledning härav får försvarsutskottet anföra följande.

1. Prop. 1971: 140 bil. 2

Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 under Försvarets fastighetsfond anvisa investeringsanslag av sammanlagt 64 925 000 kr. Medlen behövs under innevarande budgetår för att täcka utgiftsbehovet för vissa åtgärder med konjunkturstimulerande effekter. Åtgärderna har redovisats i propositionen.

Försvarsutskottet tillstyrker att medel på tilläggsstat anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

2. Prop. 1971: 140 bil. 8

Kungl. Maj:t har under punkten 2 föreslagit riksdagen att till Förrådsanläggningar m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 under Diverse kapitalfonder, Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap, anvisa ett investeringsanslag av 650 000 kr. Medlen behövs för att under innevarande budgetår fullfölja anskaffningen av ett sjunde centralförråd av fältledningsmateriel för civila, skyddade oljelagringsanläggningar.

Försvarsutskottet tillstyrker att medel på tilläggsstat anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Stockholm den 18 november 1971

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Stenkyrka (c), Enskog (fp), Gustavsson i Ängelholm (s), Pettersson i Kvänum (c), Häll (s), Öhvall (fp), Brännström (s), Virgin (m), Pettersson i Lund (s), Gustavsson i Nässjö (s), och Runesson (s).

Till finansutskottet

Genom beslut den 19 oktober 1971 har finansutskottet hemställt att socialförsäkringsutskottet avger yttrande över motionen 1971: 1493 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk), såvitt avser yrkandet om viss ändring av lagen om finansiering av folkpensioneringen.

Med anledning härav får socialförsäkringsutskottet anföra följande.

Som ett led i de under höstsessionen avgivna motionsförslagen angående konjunkturstimulerande åtgärder föreslås i motionen 1971: 1493 att mervärdeskatten på livsmedel skall upphävas från den 1 januari 1972 samt att det inkomstbortfall för statskassan som härigenom uppkommer kompenseras genom olika inkomstförstärkningar, bland annat ökat uttag av folkpensionsavgift.

Enligt 3 § lagen om finansiering av folkpensioneringen utgår folkpensionsavgift med 5 % av den försäkrades till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst dock med högst 1 500 kronor. Maximeringen av avgiften har tillkommit för att åstadkomma en viss relation mellan förmån och avgift inom pensionssystemet. I motionen föreslås att maximiregeln skall slopas och folkpensionsavgiften utgöra 5 % av den beskattningsbara inkomsten, oavsett dennas storlek. En sådan ändring av gällande regler skulle enligt motionärerna tillföra statskassan ca 850 milj. kr. per år.

Socialförsäkringsutskottet har behandlat ett motionsyrkande med samma innehåll tidigare i år i betänkandet SfU 1971: 9. Motionsyrkandet avstyrktes av utskottet med den motiveringen att folkpensionsavgiftens storlek och konstruktion måste ses i sammanhang med de regler som gäller för inkomstbeskattningen och att skäl därför saknades att avskaffa maximiregeln för avgiftsuttag. Utskottet har inte någon anledning att frångå denna bedömning.

Oavsett hur finansutskottet kommer att ställa sig till motionärernas huvudyrkande om slopande av mervärdeskatten på livsmedel, får socialförsäkringsutskottet med hänvisning till det anförda för sin del avstyrka bifall till motionsyrkandet om slopande av maximeringen av folkpensionsavgift. Vid en teknisk granskning av den i motionen föreslagna lagtexten har utskottet inte funnit anledning till någon erinran.

Stockholm den 26 oktober 1971

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Lundberg (s), Jonsson i Mora (fp), fröken Sandell (s), herrar Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), fru Håvik (s), herrar Mundebo (fp), Nordberg (s), Björck i Nässjö (m), Marcusson (s), fröken Pehrsson (c), herrar Hermansson i Malmberget (vpk) och Adolfsson (m).

Avvikande mening

av herr Hermansson i Malmberget (vpk), som ansett att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar med orden »Socialförsäkringsutskottet har» och slutar med orden »någon erinran» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Skälet att maximera folkpensionsavgiften för att åstadkomma en viss relation mellan förmån och avgift kan enligt utskottets mening inte längre anses relevant med hänsyn till den allmänt åberopade jämlikhetsaspekten. I skattesammanhang brukar också anföras att folkpensionsavgiften mera har karaktären av specialskatt än försäkringsavgift. Vid anläggandet av en sådan synpunkt måste slopandet av folkpensionsavgiftens maximering ses mot bakgrunden av att åtgärden föreslagits genomförd i samband med förslag om avskaffandet av mervärdeskatten på livsmedel. Detta förslag har icke tidsbestämts utan är avsett som en permanent åtgärd. Reglerna för inkomstbeskattningen är inte baserade på något sådant undantag i tillämpningen av mervärdeskatten.

Med hänsyn till det anförda samt till den fördelningspolitiska effekten av förslaget i övrigt tillstyrker sålunda utskottet bifall till motionsyrkandet om slopandet av avgiftsmaximum. Vid en teknisk granskning av den i motionen föreslagna lagtexten har utskottet inte funnit anledning till någon erinran.»

Till finansutskottet

Genom beslut den 4 november 1971 har finansutskottet hemställt att socialförsäkringsutskottet avger yttrande över propositionen 1971: 140 angående konjunkturstimulerande åtgärder, såvitt avser det i Bilaga 3 Socialdepartementet upptagna förslaget om särskilt tillägg till folkpensionärer. Genom beslut den 17 november har finansutskottet vidare hemställt om socialförsäkringsutskottets yttrande över den i anledning av propositionen väckta motionen 1971: 1536 av herr Jonsson i Mora m. fl. (fp).

Med anledning härav får socialförsäkringsutskottet anföra följande.

Som ett led i strävandena att stimulera den privata konsumtionen föreslås i propositionen att folkpensionärerna skall få ett särskilt konstant tillägg till sin pension. Tillägget föreslås få formen av en engångsutbetalning till den som för januari 1972 är berättigad till folkpension i form av ålders-, förtids- eller änkepension eller till hustrutillägg. Tillägget skall utgå med tre procent av basbeloppet till samtliga pensionärer oberoende av den ordinarie pensionens storlek och utbetalas samtidigt som utbetalning sker av folkpensionen i januari 1972. De närmare bestämmelserna för tillägget skall utfärdas av Kungl. Maj:t. Kostnaderna för tillägget beräknas till ca 285 milj. kr. För att täcka dessa kostnader bör föras upp ett särskilt förslagsanslag, benämnt Särskilt tillägg till folkpensionärer.

I motionen föreslås – med hänvisning bl. a. till ökade levnadskostnader för pensionärerna – att tillägget bestäms till fyra procent av basbeloppet och att utbetalningen sker med hälften i december 1971 och med hälften i januari 1972. Förslagsanslaget bör på grund härav föras upp med 380 milj. kr.

Utskottet tillstyrker att ett extra köpkraftstillskott anvisas folkpensionärerna i enlighet med de grunder som redovisas i propositionen. Med hänsyn bl. a. till att pensionstillskotten enligt 1969 års lagstiftning i ämnet byggs upp med utgångspunkt i ett belopp motsvarande tre procent av basbeloppet och att riksdagen vid upprepade tillfällen, senast i år, avvisat motionsförslag om höjning av detta belopp till fyra procent av basbeloppet, ansluter sig utskottet till propositionens förslag angående det särskilda pensionstilläggets storlek. Utskottet avstyrker därigenom förslaget i motionen 1971: 1536 i denna del.

När det gäller frågan om utbetalning av pensionstillägget delar utskottet uppfattningen i propositionen och motionen att denna bör ske så tidigt som möjligt. Av administrativa skäl torde utbetalningen lämpligen böra ske i samband med utbetalning av ordinarie folkpensionsförmåner. Då pensionsanvisningar för december månad 1971 enligt

gällande ordning måste sändas ut endast några få dagar efter den tidpunkt då riksdagen kan väntas fatta beslut i föreliggande ärende, torde tidigaste utbetalningstillfälle vara den ordinarie januariutbetalningen 1972. Utskottet avstyrker därför motionen även i denna del.

Sammanfattningsvis får socialförsäkringsutskottet under återopande av det anförda tillstyrka bifall till propositionen såvitt gäller förslaget om särskilt tillägg till folkpensionärer och avstyrka bifall till motionen 1971: 1536.

Stockholm den 18 november 1971

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Lundberg (s), Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), fru Håvik (s), herrar Mundebo (fp), Nordberg (s), Björck i Nässjö (m), Marcusson (s), fröken Pehrsson (c), herr Andersson i Nybro (c), fröken Bergström (fp), herrar Signell (s) och Lindström (s).

Avvikande mening

av herrar Ringaby (m), Mundebo (fp), Björck i Nässjö (m), fröken Pehrsson (c), herr Andersson i Nybro (c) och fröken Bergström (fp), som ansett att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar med orden »Utskottet tillstyrker» och slutar med »motionen 1971: 1536» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Enligt utskottets mening bör socialförsäkringsutskottets yttrande inskränka sig till att avse en granskning av propositions- och motionsförslagen från teknisk synpunkt. Mot denna bakgrund har utskottet inte något att erinra mot propositionsförslaget och förslaget i motionen om en höjning av pensionstilläggets belopp. När det gäller frågan om utbetalningen delar utskottet uppfattningen i propositionen och motionen att denna bör ske så tidigt som möjligt. Av administrativa skäl torde utbetalningen lämpligen böra ske i samband med utbetalning av ordinarie folkpensionsförmåner. Då pensionsanvisningar för december 1971 enligt gällande ordning måste sändas ut endast några få dagar efter den tidpunkt då riksdagen kan väntas fatta beslut i föreliggande ärende, torde tidigaste utbetalningstillfälle vara den ordinarie januariutbetalningen 1972.»

Till finansutskottet

Genom beslut den 19 oktober, den 4 november och den 17 november 1971 har finansutskottet hemställt att socialutskottet avger yttrande över *dels* motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) om konjunkturstimulerande åtgärder, såvitt avser höjning av de allmänna barnbidragen, och motionen 1971: 1495 av herrar Romanus (fp) och Ahlmark (fp) om höjning av de allmänna barnbidragen, *dels* propositionen 1971: 140 angående konjunkturstimulerande åtgärder, såvitt avser Bilaga 3 Socialdepartementet, med undantag för punkten 1, *dels* ock följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen motionen 1971: 1528 av herr Carlshamre m. fl. (m), motionen 1971: 1529 av herr Carlstein (s) och motionen 1971: 1532 av herr Fälldin m. fl. (c).

Med anledning härav får utskottet anföra följande.

I propositionen föreslås att en engångsutbetalning sker av ett särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer. Detta bostadstillägg bör utgå till de familjer som under år 1971 för december månad uppbär statligt bostadstillägg. Det föreslås att det särskilda bostadstillägget skall utgöra tre gånger det belopp som familjen uppburit i statligt bostadstillägg för december 1971. Utbetalningen bör ske i januari 1972.

I motionerna 1971: 1490, 1971: 1495 och 1971: 1528 framställs yrkanden som samtliga syftar till höjda barnbidrag. I motionerna 1971: 1495 och 1971: 1528 föreslås höjningarna bli temporära. I den sistnämnda motionen yrkas även avslag på propositionen, såvitt avser förslaget om särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer.

Socialutskottet anser att de resurser som nu kan ställas till förfogande för familjepolitiska åtgärder bör användas till selektiva insatser och då i främsta rummet för att stärka stödet till barnfamiljer med låga inkomster, särskilt familjer med flera barn och familjer med höga boendekostnader. I propositionen 1971: 156, som utskottet för närvarande behandlar, läggs fram förslag om kraftigt höjda bostadstillägg för barnfamiljer från den 1 april nästa år. Utskottet biträder förslaget att dessförinnan görs en särskild utbetalning till barnfamiljer som är berättigade till statligt bostadstillägg. Utbetalningen bör göras så snart som möjligt. Med hänsyn härtill biträder utskottet även förslaget att tillägget anknyts till rätten att uppbära statligt bostadstillägg för december 1971. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet motionen 1971: 1490, såvitt här är i fråga, motionen 1971: 1495 och motionen 1971: 1528 samt tillstyrker förslaget i propositionen 1971: 140 att ett särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer utgår.

I motionen 1971: 1529 yrkas att riksdagen skall ge Kungl. Maj:t till

känna att utbetalning under tiden den 1 januari–den 31 mars 1972 av retroaktivt statligt bostadstillägg avseende december månad 1971 skall grunda rätt till särskilt statligt bostadstillägg. Enligt socialutskottets mening är det rimligt att den familj som retroaktivt blir berättigad till statligt bostadstillägg för december 1971 även får den särskilda förmån som engångsutbetalningen innebär. En begränsning bör dock ske så att endast utbetalning som sker under första kvartalet 1972 grundar rätt till det särskilda bostadstillägget. Utskottet tillstyrker således bifall till motionen 1971: 1529. I övrigt har utskottet inte något att erinra mot de i propositionen förordade grunderna för särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer eller mot den föreslagna medelsanvisningen för ändamålet.

Socialutskottet tillstyrker även de övriga förslagen i propositionen 1971: 140, såvitt här är i fråga.

Statsbidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin utgår för närvarande från ett anslag under jordbrukshuvudtiteln. I propositionen föreslås en förstärkning av detta stöd för att ytterligare stimulera industrins investeringar och därigenom öka sysselsättningen. För tiden den 1 november 1971–den 30 juni 1972 föreslås det statliga bidraget bli höjt från högst 25 % till högst 75 % av kostnaden.

I motionen 1971: 1532 yrkas att riksdagen skall besluta medge att stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljö inom industrin beträffande arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar får utgå efter samma grunder som enligt propositionen skall gälla i fråga om vatten- och luftvårdande åtgärder.

Socialutskottet har tidigare i år i betänkandet 1971: 7 behandlat motionsyrkanden om utredning eller åtgärder för att ekonomiskt stimulera industrin till arbetsmiljöinsatser. Motionsyrkandena avstyrktes under hänvisning till arbetsmiljöutredningens arbete. Enligt utskottets mening bör resultatet av utredningens arbete avvaktas innan man tar ställning till frågan om att införa sådana stimulansbidrag som avses i motionen 1971: 1532. Utskottet avstyrker således bifall till motionen.

Stockholm den 18 november 1971

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Gustavsson i Alvesta (c)*, Svensson i Kungälv (s), Hamrin (fp), Dahlberg (s), Carlshamre (m), fru Skantz (s), herrar Larsson i Öskevik (c), Persson i Stockholm (s), fru Sigurdsen (s), herrar Åkerlind (m), Johnsson i Blentarp (s), Andreasson (c)*, fru Marklund (vpk) och herr Romanus (fp).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Avvikande mening

av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Hamrin (fp), Carlshamre (m), Larsson i Öskevik (c), Åkerlind (m), Andreasson (c) och Romanus (fp), som ansett att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar med orden »I propositionen» och slutar med orden »till motionen» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Enligt utskottets mening bör socialutskottets yttrande inskränka sig till att avse en granskning av propositions- och motionsförslagen från teknisk synpunkt. Mot denna bakgrund har utskottet inte något att erinra mot de förslag i propositionen, som här är i fråga, och inte heller mot de här behandlade förslagen i motionerna 1971: 1490, 1971: 1529 och 1971: 1532. Såvitt avser motionerna 1971: 1495 och 1971: 1528 vill utskottet uttala att en temporär höjning av barnbidragen lämpligast bör ske på det sättet att en lag om extra barnbidrag antas. Utskottet har inte någon erinran ur formell synpunkt mot det i motionen 1971: 1528 upptagna förslaget till en sådan lag.»

Till finansutskottet

Genom beslut den 4 november 1971 har finansutskottet hemställt att utbildningsutskottet avger yttrande över propositionen 1971: 140 angående konjunkturstimulerande åtgärder beträffande vad Kungl. Maj:t enligt till propositionen bilagt utdrag (bilaga 6) av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 29 oktober 1971 givit riksdagen till känna angående följande å riksstaten för budgetåret 1971/72 uppförda förslagsanslag, nämligen

Bidrag till driften av gymnasieskolor,

Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m., samt

Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna.

Vad i propositionen i denna del anförts föranleder ej någon erinran eller något uttalande från utbildningsutskottets sida.

Stockholm den 23 november 1971

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande: herrar Alemyr (s), Mårtensson (s), Larsson i Staffanstorp (c), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), fru Sundberg (m), fru Dahl (s), herrar Johansson i Skärstad (c), Berndtson i Linköping (vpk), Stålhammar (fp) och Jonsson i Alingsås (fp).

Till finansutskottet

Genom beslut den 19 oktober 1971 har finansutskottet hemställt att trafikutskottet avger yttrande över motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) såvitt avser yrkandet att riksdagen till Drift av statliga vägar för budgetåret 1971/72 anvisar ett extra reservationsanslag av 50 milj. kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Finansutskottet har vidare – genom beslut den 4 november 1971 – hemställt om trafikutskottets yttrande över propositionen 1971: 140, bil. 4 jämte eventuella följdmotioner.

Med anledning härav får trafikutskottet anföra följande.

Vad först beträffar det i motionen 1971: 1490 framförda yrkandet om ett extra anslag av 50 milj. kr. till Drift av statliga vägar finner utskottet detsamma välmotiverat. Vägverket synes sålunda i stort behov av medel för ändamålet. Den föreslagna medelsanvisningen torde vidare medföra gynnsamma effekter ur sysselsättningssynpunkt.

Utskottet vill dock erinra om att Kungl. Maj:t i bilaga 9 till propositionen 1971: 140 föreslagit riksdagen att på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisa dels till Allmänna beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 825 milj. kr., varav förslagsvis 275 milj. kr. att avräknas mot automobilskattemedlen, dels till Särskilda beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 100 milj. kr., varav förslagsvis 35 milj. kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. Nämda anslagsbelopp har av Kungl. Maj:t ansetts böra ställas till förfogande för att möjliggöra igångsättning av dels vissa större ombyggnadsprojekt, dels ett antal mindre omlägnings- och förbättringsarbeten samt torde till betydande del avse just arbeten av det slag motionärerna förordat. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i dessa delar innebär alltså ett tillgodosende av förut nämnda motionsyrkande.

I bilaga 4 till propositionen 1971: 140 föreslås att riksdagen till Posthus m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag om 1,7 milj. kr. – avseende tidigareläggning av beställningar av bilar och bussar för postverkets räkning. Den sålunda föreslagna medelsanvisningen tillstyrks av utskottet.

I anslutning till förenämnda proposition har i motionen 1971: 1535 av herr Hyltander (fp) hemställts att riksdagen måtte besluta att uppdraga åt Kungl. Maj:t att snarast låta projektera för upprustningsarbete av Göta kanal och utbyggnad av dess västgötadel samt att ställa erforderliga medel till förfogande. Utskottet vill i anledning härav erinra om

att frågan – efter vederbörlig utredning i ämnet – f.n. bereds inom Kungl. Maj:ts kansli. I avvaktan på resultatet härav finner utskottet någon åtgärd från riksdagens sida ej påkallad och avstyrker därför motionen.

Stockholm den 18 november 1971

På trafikutskottets vägnar

SVEN GUSTAFSON

Närvarande: herrar Gustafson i Göteborg (fp), Mellqvist (s), Dahlgren (c), Lindahl (s), Lothigius (m), Hjorth (s), Persson i Heden (c), Hugosson (s), Sellgren (fp), Rosqvist (s), Håkansson (c), Magnusson i Kristinehamn (vpk), Karlsson i Malung (s), fru Thunvall (s) och herr Komstedt (m).

Avvikande mening

av herrar Gustafson i Göteborg (fp), Dahlgren (c), Lothigius (m), Persson i Heden (c), Sellgren (fp), Håkansson (c) och Komstedt (m) som ansett att den del av utskottets yttrande på s. 1 som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »av utskottet» bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets uppfattning bör dock den slutliga avvägningen mellan de olika konjunkturstimulerande åtgärderna ske inom finansutskottet. Sett ur de mera tekniskt betonade synpunkter utskottet i detta fall har att företräda har utskottet ingen invändning mot det i motionen framlagda förslaget.

Ej heller har utskottet i sak något att erinra mot det i propositionen 1971: 140 framlagda förslaget att riksdagen till Posthus m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag om 1,7 milj. – avseende tidigareläggning av beställning av bilar och bussar för postverkets räkning.»

Till finansutskottet

Genom beslut den 4 november 1971 har finansutskottet hemställt att jordbruksutskottet avger yttrande över propositionen 1971: 140 angående konjunkturstimulerande åtgärder, såvitt avser i bilaga 7 redovisade ärenden under jordbruksdepartementets handläggning. Yttrandet borde även avse eventuella följdmotioner.

Med anledning härav får jordbruksutskottet anföra följande.

De till utskottet hänvisade delarna av propositionen 1971: 140 innehåller förslag om tillfälligt höjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk samt till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin. Till förstnämnda ändamål föreslås därjämte en anslagsanvisning på tilläggsstat I av 50 milj. kr. Avsikten med förslagen är bl. a. att skapa ytterligare arbetstillfällen inom byggnads- och anläggningssektorn. Som villkor för höjt bidrag skall i båda nu angivna fall gälla att arbetena påbörjas och till 60 % utförs under tiden den 1 november 1971 – den 30 juni 1972 och att arbetena bedrivs kontinuerligt. För arbeten som påbörjas under denna tid men inte kunnat fullföljas i angiven omfattning bör dock höjt bidrag kunna utgå för de kostnader som hänför sig till nämnda period.

Propositionsförslagen motsvarar enligt utskottets mening från miljövardssynpunkt angelägna önskemål, och utskottet vill för sin del förorda att desamma godtas av riksdagen.

Vad gäller i motionen 1971: 1540 uttryckta farhågor för att föreslagna bidragsvillkor kommer att medföra vissa svårigheter vid tillämpningen vill utskottet som sin mening anföra, att förhöjt bidrag, då synnerliga skäl föreligger, bör kunna utgå till anläggningar även om målsättningen att minst 60 % av arbetena skall ha utförts inom perioden november – juni inte kunnat helt uppfyllas. En oeftergivlig förutsättning synes därvid böra vara att förseningen i förekommande fall skall ha uppstått till följd av omständigheter varöver vederbörande bidragssökande ej kunnat råda. Utskottet utgår från att förevarande fråga bör kunna lösas i samband med utformningen av kommande tillämpningsföreskrifter i ämnet. Därmed skulle enligt utskottets mening också motionens syfte i allt väsentligt vara tillgodosett.

I motionen 1971: 1521 framläggs förslag om att riksdagen måtte medge att statsbidrag får utgå till vatten- och luftvårdande åtgärder inom jordbruket och trädgårdsnäringen enligt samma grunder som i propositionen föreslås för industrin. I anledning härav vill utskottet erinra om att motionsyrkanden med samma innebörd vid ett flertal tillfällen prövats av riksdagen, senast vid innevarande års vårsession (JoU 1971: 1, p. 43).

Yrkandena har genomgående avslagits av riksdagen, bl. a. under hänvisning till att statligt stöd till reningsanordningar inom jordbruket redan lämnas i form av kreditgaranti såväl för anläggning som för utrustning. Vidare har skälen för bidragsgivningen till industrin ansetts ha en sådan tyngd att den borde genomföras utan inskränkningar.

Riksdagen har således hittills haft den uppfattningen att förevarande bidragsgivning bör koncentreras till industrisektorn. Utskottet finner i dagens läge ingen anledning för riksdagen att frångå denna ståndpunkt. Det kan i sammanhanget nämnas att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nyligen jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat särskilda sakkunniga för utredning rörande kostnaderna för miljövården. Enligt direktiven för denna utredning bör inom ramen för en kartläggning av de totala miljövårdskostnaderna också studeras fördelningen av kostnaderna mellan stat, kommun, näringsliv och enskilda. I de sakkunnigas arbete bör ingå en översyn av inriktningen och omfattningen av de ekonomiska stödåtgärder som kommit till användning för att styra kostnadsfördelningen. I det sammanhanget anses bl. a. böra prövas frågan om att omfördela eller utsträcka stödet till andra områden t. ex. avfallshantering. Mot bakgrund av vad nu anförts avstyrker utskottet motionen 1971: 1521.

I motionen 1971: 1532 har hemställts att riksdagen måtte besluta medge att stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar får utgå efter samma grunder som enligt propositionen skall gälla i fråga om vatten- och luftvårdande åtgärder. Motionen kommer enligt vad utskottet erfarit att såvitt avser den socialpolitiska aspekten behandlas av socialutskottet. Jordbruksutskottet vill för sin del i anslagsfrågan endast hänvisa till vad i föregående stycke sist anförts beträffande en kommande utredning om omfördelning eller utsträckning av ifrågavarande stöd till andra områden.

Stockholm den 18 november 1971

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s)*, Persson i Skänninge (s)*, Antby (fp), Hedin (m), Hedström (s), Magnusson i Grebbestad (s), fru Lindberg (s), herrar Takman (vpk), Johansson i Holmgården (c)*, Andersson i Storfors (s), Bergqvist (s), Leuchovius (m), Persson i Heden (c) och fru Anér (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Avvikande mening

av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Hedin (m), Johansson i Holmgården (c), Berndtsson i Bokenäs (fp), Leuchovius (m), Persson i Heden (c) och fru Anér (fp) som anser att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 1 med »I motionen» och slutar med »andra områden» bort ersättas med text av följande lydelse:

»I motionen — — — (lika med utskottet) — — — för industrin. Enligt utskottets mening kan vägande skäl anföras för en utvidgning av området för ifrågavarande bidragsgivning. Vatten- och luftföroreningsproblem av i princip samma karaktär som inom industrin förekommer nämligen även inom andra näringar, främst jordbruket och trädgårdsnäringen. Det kreditstöd, som nu kan utgå till reningsanläggningar inom jordbruket och trädgårdsnäringen, torde såvitt utskottet kunnat bedöma inte utgöra tillräcklig stimulans till åtgärder utan bör vid behov kunna kompletteras med statsbidrag enligt samma regler som gäller för industrin. Utskottet ansluter sig därför till den uppfattning i frågan som framförts i förevarande motion.

I motionen 1971: 1532 har hemställts att riksdagen måtte besluta medge att stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar får utgå efter samma grunder som enligt propositionen skall gälla i fråga om vatten- och luftvårdande åtgärder. Motionen kommer enligt vad utskottet erfarit att såvitt avser den socialpolitiska aspekten behandlas av socialutskottet. Jordbruksutskottet vill i förevarande sammanhang för sin del uttala att det från anslagstekniska synpunkter inte synes finnas något att invända mot en i motionen föreslagen komplettering av bidragsändamålen.

I överensstämmelse med det anförda förordar utskottet att anslagsrubriken ändras till Bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin, jordbruket och trädgårdsnäringen, m. m.»

*Till finansutskottet***Yttrande över motion om ändring av sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitiken.**

Genom beslut den 19 oktober 1971 har finansutskottet hemställt om yttrande av näringsutskottet över motionen 1971: 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk).

Näringsutskottet får anföra följande. Yttrandet begränsas till att avse frågor som normalt hör till näringsutskottets handläggning.

I motionen, som föranletts av det aktuella konjunkturläget, framläggs ett program i tio punkter för ökade samhällsinsatser på olika områden. Motionärerna hemställer bl. a.

att riksdagen skall uttala sig för en sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitik i enlighet med vad i motionen anförts,

— — —

att riksdagen skall uttala sig för en skyndsam projektering av de under punkterna 9 och 10 föreslagna statliga basindustrierna m. m.,

att riksdagen i skrivelse till regeringen skall begära förslag till nödvändiga lagändringar för att medel ur allmänna pensionsfonden skall kunna användas till dessa projekt.

Det enligt gängse terminologi näringspolitiska inslaget i motiveringen för motionärernas förslag om ett uttalande av riksdagen till förmån för »en sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitik i enlighet med vad i motionen anförts» är av ringa omfattning, utom såvitt gäller kravet på utvidgad statlig företagsamhet. I huvudsak får motionärernas näringspolitiska önskemål utläsas ur den kritik som de riktar mot det i Sverige tillämpade ekonomiska systemet. Liksom motionärerna tillmäter utskottet näringspolitikens utformning stor betydelse för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen. Motionen ger emellertid enligt utskottets mening icke tillräckligt underlag för en konkret diskussion av näringspolitiken i positiva termer.

Förslag att statliga basindustrier skall skapas i avfolkningsområdena — företrädesvis i Norrland — har behandlats av riksdagen vid flera tillfällen under de senaste åren. Näringsutskottet vill hänvisa till bankoutskottets av riksdagen godkända uttalanden härom 1968–1970 (BaU 1968: 64, 1969: 30 s. 47 f., 1970: 40 s. 19). I dessa uttalanden har bankoutskottet bl. a. understrukit »önskemålet att ökad uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna att genom ytterligare satsning på statliga företag tillgodose kravet på ett växande antal arbetstillfällen i Norrland» och anfört att

ytterligare åtgärder på den statliga företagsamhetens område kan tänkas vara motiverade från samhällsekonomisk utgångspunkt. Dessa principuttalanden äger alltså giltighet. Något nytt uttalande i ämnet med anledning av motionen finner näringsutskottet inte befogat. I detta sammanhang vill utskottet framhålla att det är uppenbart att en omfattande utbyggnad av den statliga företagssektorn måste vara en långsiktig process och grundas på ingående planering. Den kan således inte, som motionärerna tycks förutsätta, genomföras sprängvis och med kort varsel.

Finansiering av den statliga företagssektorns utvidgning skulle enligt motionärernas förslag ske med hjälp av medel ur allmänna pensionsfonden. Det nu gällande placeringsreglementet tillåter icke detta. Den år 1968 tillkallade kapitalmarknadsutredningen har fått i uppdrag att göra en översyn av reglerna för hur allmänna pensionsfondens medel skall utnyttjas. Den skall därvid bl. a. pröva de skäl som kan tala för ett mera direkt engagemang i näringslivet från fondens sida. Med hänvisning härtill avstyrker näringsutskottet motionärernas förslag om en framställning till Kungl. Maj:t rörande en ändring av placeringsbestämmelserna. Utskottet vill i sammanhanget betona att frågor om kapitalinvesteringar i statliga företag torde böra prövas inom ramen för en totalbedömning av statens ekonomiska resurser.

Stockholm den 2 november 1971

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Rask (s), Ericsson i Ätvidaberg (fp), Holmberg (m), Wååg (s), Sjönell (c), Svensson i Malmö (vpk), Jonsson i Husum (s), Hovhammar (m) och fru Hambræus (c).

Avvikande mening

har anmälts av herr Svensson i Malmö (vpk), som anser att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Den nuvarande ekonomiska krisen är mycket allvarlig. Den är dessutom inte tillfällig. Som klarlagts i motionen 1971: 1492 är den en följd av det kapitalistiska produktionssättets lagar.

Kapitalisterna handlar med hänsyn framför allt till den egna profiten. De ser sig och sin verksamhet som något privat, men produktionen är inte något privat. Den har en samhällelig karaktär, företag är beroende av varandra, branscher är beroende av varandra osv.

Under goda år söker varje kapitalist öka sina profiler genom att driva upp produktionen, framför allt genom att öka arbetsintensiteten och produktiviteten. Man investerar för att varje arbetare under en bestämd tidsenhet skall producera så mycket som möjligt. De ökade investeringarna ökar tidvis behovet av arbetskraft. På en viss nivå av högkonjunkturen kommer dock produktionen att öka snabbare än folkets förmåga att köpa. Och när säljsvårigheterna ökar, minskar investeringarna. Arbetslösheten ökar, till dess att lagren börjar tömmas, nyinvesteringar måste göras och ekonomin åter drivs upp mot en ny högkonjunktur. Det kapitalistiska systemet utvecklas i vågor. Samtidigt med denna vågrörelse finns en tendens hos systemet att skapa en växande armé av konstant arbetslösa.

Statens ekonomiska roll har ökat under efterkrigstiden i en avgörande utsträckning. Stat och monopolkapital bedriver ett nära samarbete.

Den förda samarbetspolitiken har fördjupat krisen. Krisens såväl långsiktiga som kortsiktiga orsaker har förstärkts. Kapitalkoncentrationen med nedläggningar och sammanslagningar av företag liksom snedlokalisering av landet har främjats. Arbetarnas reallöner har drivits tillbaka bl. a. genom en höjd mervärdeskatt. Också dessa omständigheter har klarlagts i motionen.

Utskottet vill med motionärerna hävda att närings- och arbetsmarknadspolitiken måste ges en helt ny inriktning. Lokaliserings- och näringspolitiken måste som målsättning ha full och effektiv sysselsättning i varje län. Man måste eftersträva att ge människorna meningsfulla arbetsuppgifter och garantera rätten till arbete. Därför är det av synnerlig vikt att medel ställs till förfogande för verkställande av de samhällsnyttiga arbetsuppgifter som tecknas i motionens punkter 1-8. Det måste betecknas som absurt att arbetslösheten ökas samtidigt som bl. a. dessa viktiga områden försummas.

Avfolkningen av vissa landsändar måste stoppas. I stället bör enligt utskottets mening medel ställas till förfogande för skyndsamt projektering och igångsättande av statliga basindustrier i avfolkningsområdena. Dessa basindustrier skall ha sin produktion inom expansiva grenar: verkstadsindustri, elektronisk industri, kemisk och petrokemisk industri osv. Gruvprospektering och igångsättande av malmbrytning i det inre Norrland är också nödvändig. Vidare framstår det som angeläget att vidareförädling av skogsprodukter också äger rum i de s. k. skogslänen.

Finansiering av den statliga företagssektorns utvidgning bör enligt motionärernas förslag ske med hjälp av medel ur allmänna pensionsfonden. Det gällande placeringsreglementet tillåter inte detta. Därför bör enligt utskottets mening riksdagen göra en framställning till Kungl. Maj:t om skyndsamt förslag om en ändring av placeringsbestämmelserna. Näringsutskottet tillstyrker således bifall till motionen 1971: 1492.»

*Till finansutskottet***Yttrande över proposition angående konjunkturstimulerande åtgärder jämte motioner.**

Genom beslut den 4 och den 17 november 1971 har finansutskottet hemställt om yttrande av näringsutskottet över propositionen 1971: 140 såvitt gäller bilaga 8 punkten 1 och bilaga 10 samt motionerna 1971: 1527, 1971: 1533 såvitt gäller investeringsstyrning, 1971: 1534 och 1971: 1543.

Med anledning härav får näringsutskottet anföra följande.

Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin

I propositionen 1971: 140 bilaga 8 (punkten B 6, s. 50 f.) föreslås att riksdagen till Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

I motionen 1971: 1534 av herrar Hovhammar (m) och Fagerlund (s) hemställs att riksdagen vid behandlingen av denna punkt i propositionen uttalar att 500 000 kr. av det föreslagna anslaget skall reserveras för den manuellt arbetande glasindustrin.

Det i propositionen föreslagna anslaget är avsett endast för TEKO-industrierna. Motionärernas förslag innebär att de medel som ställs till TEKO-industriernas förfogande reduceras med 500 000 kr., som i stället används till åtgärder avseende den manuellt arbetande glasindustrin. Ett medeltillskott till TEKO-industrierna är välmotiverat. Utskottet har emellertid också förståelse för motionärernas önskemål. Det finns enligt utskottets mening skäl att tillmötesgå detta i så måtto att riksdagen uttalar att Kungl. Maj:t, om så visar sig befogat vid en samlad bedömning av de sysselsättningseffekter som kan uppnås inom de berörda branscherna, bör kunna låta medel från det nu föreslagna anslaget komma även den manuellt arbetande glasindustrin till godo.

Utbildningsåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin

I propositionen 1971: 140 bilaga 10 (punkten B 5, s. 59 f.) föreslås att riksdagen till Utbildningsåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin på tilläggsstat I till

riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

Utskottet har ingenting att erinra mot förslaget.

Återlån från allmänna pensionsfonden

I motionen 1971: 1527 av herrar Annerås (fp) och Levin (fp) hemställs att riksdagen anmodar Kungl. Maj:t att snarast framlägga förslag om vidgad rätt till och utökad amorteringstid för återlån från allmänna pensionsfonden.

Motioner om ändrade regler för återlån från allmänna pensionsfonden har tidigare i år avstyrkts av näringsutskottet (NU 1971: 5) och avslagits av riksdagen. Utskottet hänvisade därvid till att 1968 års kapitalmarknadsutredning enligt sina direktiv skall förutsättningslöst pröva om systemet med återlån från allmänna pensionsfonden bör bibehållas och, om den anser detta, överväga vilka villkor som bör gälla för denna utlåningsform.

Oavsett i vilka former utredningsarbetet bedrivs kan ett förslag till ändrade regler för återlån från allmänna pensionsfonden framläggas för riksdagen tidigast nästa år. Med hänsyn bl. a. härtill kan den åtgärd som motionärerna föreslår inte få någon omedelbar konjunkturstimulerande effekt. Utskottet avstyrker motionen.

Investeringsstyrning

I motionen 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag om investeringsstyrning inbegripande kontroll över lagerutvecklingen.

Motionärerna uttalar, efter en kritik av den politik som förts före och under den nuvarande lågkonjunkturen, att de anser att staten bör använda sin maktapparat för att påverka produktionens inriktning och investeringarnas omfattning och inriktning såväl på näringsgrenar som geografiskt. De utvecklar emellertid inte denna tankegång närmare.

Åtskilliga åtgärder från samhällets sida, både sådana som vidtas regeljärt och sådana som aktualiseras av det nu rådande konjunkturläget, verkar styrande på investeringarna, dock utan att innefatta någon »kontroll» över lagerutvecklingen. Utskottet finner inte skäl att tillstyrka motionärernas krav på en särskild framställning från riksdagen rörande investeringsstyrande åtgärder.

Investeringsbidrag

I motionen 1971: 1543 av herr Sjönell m. fl. (c) hemställs att riksdagen till Investeringsbidrag för maskininvesteringar i rörelse, jordbruk

och skogsbruk på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett anslag av 20 000 000 kr.

Motionärerna synes räkna med att Kungl. Maj:t skall erhålla ett långtgående bemyndigande att fastställa regler för anslagets utnyttjande. Deras förslag bör ställas i relation till de förslag som framlagts i propositionen 1971: 140 bilaga 5 rörande särskilt investeringsavdrag för maskiner och inventarier och i motionen 1971: 1537 rörande investeringsbidrag med anknytning till uppbörden av mervärdeskatt. Då förslaget sålunda bör ses i ett större sammanhang avstår utskottet från att här redovisa någon närmare granskning av det skisserade bidragssystemet och beröra de tekniska problem, sannolikt utan avgörande betydelse för bedömningen, som förslaget aktualiserar.

Stockholm den 18 november 1971

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Andersson i Storfors (s), Rask (s), Svensson i Malmö (vpk), Jonsson i Husum (s) och Clarkson (m).

Avvikande mening

har anmälts av herr Svensson i Malmö (vpk), som anser att i utskottets yttrande avsnittet under rubriken Investeringsstyrning bort ha följande lydelse:

»I motionen 1971: 1533 --- (= utskottet) --- kontroll över lagerutvecklingen.

Det i propositionen framlagda programmet grundar sig på ett konjunkturpolitiskt betraktelsesätt av samma enkla och konventionella slag som förekom under 1930-talet. Tillfällig efterfrågestimulans, lössläppande av vissa byggnadsinvesteringar samt ytterligare lättnader åt företagen utgör dess huvudsakliga innehåll. Situationen är emellertid i dag en helt annan än under 1930-talets mer renodlade konjunkturkris. Dagens kris är samtidigt produkten av strukturella faktorer av djupgående natur. Dit hör bl. a. hela problemet med det kapitalistiska systemets otillräckliga tillväxt, uppkomsten av en stadigvarande reservarmé av arbetslösa och undersysselsatta, den regionala krisen samt frågan om produktions kvalitativa inriktning och sociala prioritering. Vill man i någon mån angripa kärnan i dagens problem, måste man utgå från en analys av dessa problem. I propositionen saknas denna analys helt. En aktiv konjunkturpolitik av i dag kan inte skilja det kortsiktiga från det långsik-

tiga perspektivet på detta sätt. Den kan alltså inte heller undgå att ta ställning till tillväxtproblemet och investeringspolitiken i stort. Investeringsstyrning och investeringskontroll utgör därför oundgängliga delar i varje konjunkturpolitiskt program som har ambitionen att bekämpa de rådande kris- och arbetslöshetsfenomenen. Att avstå därifrån är att solidarisera sig med den maktstruktur vars företrädare utnyttjar den regionala krisen och spekulerar i det tryck på löneutvecklingen som arbetslöshet och undersysselsättning utgör.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet motionen 1971: 1533 i här avsedd del.»

*Till finansutskottet***Yttrande över del av proposition 1971: 140 angående konjunkturstimulerande åtgärder jämte motioner.**

Finansutskottet har hemställt om yttrande av inrikesutskottet över dels den med stöd av 55 § riksdagsordningen väckta motionen 1971: 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) om ändring av sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitiken, såvitt angår andra att-satsen,

dels propositionen 1971: 140 angående konjunkturstimulerande åtgärder såvitt angår bilaga 9, inrikesdepartementet, Arbetsmarknad m. m.,

dels ock följande i anledning av propositionen väckta motioner

1971: 1531 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. (c),

1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) såvitt angår andra och fjärde att-satserna,

1971: 1538 av herr Mattsson i Skee m. fl. (c, s, fp, m),

1971: 1541 av herr Rydén m. fl. (fp),

1971: 1544 av herr Åsling m. fl. (c).

Motionerna 1971: 1492 och 1971: 1533

I motionen 1971: 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär skyndsamma förslag till samhällsnyttiga arbeten i enlighet med punkterna 1–8 i motionen samt att erforderliga förslagsanslag förelägges riksdagen.

De åtta punkterna har följande lydelse:

1. Ökade åtgärder för att rädda den yttre miljön – rening av vatten och luft, återställande av skövlad natur, fysisk och social sanering av stadsmiljöerna osv.
2. Utbyggnad av barnstugor och annan kommunal service.
3. Ökade statsanslag för att bekämpa krisen inom vårdsektorn.
4. Ökning och nyorientering av de sociala och socialmedicinska insatserna.
5. Åtgärder för att skapa ökad trafiksäkerhet, utbyggnad av den kollektiva trafiken.
6. Ökade anslag för yrkesutbildning, särskilt av kvinnor och ungdom.
7. Ökad satsning på att skapa billiga och bra bostäder. Ökad inriktning på ombyggnad och reparationer, vilket snabbt kan öka byggnadssysselsättningen.
8. Byggande av lokaler för hantverk och småindustrier.

I motionen 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag till samhällsnyttiga arbeten särskilt på områden som anges i motionen och av en sådan omfattning att man gör slut på arbetslösheten.

I motiveringen anføres att det för att effektivt bekämpa arbetslösheten bör finnas en rullande plan för samhällsnyttiga arbeten framför allt på de områden som anges i motionen 1971: 1492.

Utskottet

Utskottet noterar att motionen 1971: 1492 väcktes innan Kungl. Maj:t lade fram den aktuella propositionen. I denna och i prop. 1971: 156 om höjda bostadstillägg för barnfamiljer finns förslag om ökade insatser på så gott som samtliga av motionärerna berörda områden. När det gäller förslaget om en rullande plan för samhällsnyttiga arbeten vill utskottet framhålla att inom arbetsmarknadsstyrelsen kontinuerligt utförs ett planlägningsarbete av den art motionärerna synes efterlysa. Även inom andra myndigheter liksom i Kungl. Maj:ts kansli, landstingen och kommunerna sker en planering som har betydelse i aktuellt hänseende. Med hänvisning till det anförda och då utskottet inte anser sig ha anledning att i detalj gå in på de åtta specificerade punkterna avstyrker utskottet de båda motionerna i förevarande delar.

Beredskapsarbeten m. m.

I propositionen föreslås att riksdagen till *Allmänna beredskapsarbeten m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 825 000 000 kr., varav förslagsvis 275 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

För kommunala beredskapsarbeten utgör den nuvarande statsbidragsandelen normalt 33 %. Denna andel föreslås höjd till 75 % för arbeten som påbörjas och avslutas under tiden den 1 november 1971–30 juni 1972. Möjlighet till det högre statsbidraget bör också finnas för tidigare under budgetåret påbörjade arbeten liksom för arbeten som avslutas efter periodens utgång om vissa villkor uppfylles. Till följd av de förordade ändrade bidragsreglerna beräknas ytterligare 500 milj. kr. för kommunala beredskapsarbeten. Detta belopp är alltså inkluderat i det begärda anslaget.

I propositionen föreslås vidare att riksdagen till *Särskilda beredskapsarbeten m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr., varav förslagsvis 35 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motioner

I motionen 1971: 1531 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. (c) yrkas att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 140

bilaga 9 måtte uttala att statsbidrag till beredskapsarbeten som utföres på enskilda vägar under tiden 1 november 1971–30 juni 1972 skall utgå med 75 % av kostnaderna.

I motionen 1971: 1538 av herr Mattsson i Skee m. fl. (c, s, fp, m) yrkas att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att av de medel som enligt proposition 1971: 140, bilaga 9, ställes till förfogande för Allmänna beredskapsarbeten m. m. disponera medel för att minska arbetslösheten hos kantstensindustrin genom statliga stödbeställningar.

Utskottet

Mot bakgrunden av sysselsättningsläget är det nödvändigt med kraftfulla insatser inom arbetsmarknadspolitiken. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse de föreslagna tilläggsanslagen för allmänna och särskilda beredskapsarbeten om sammanlagt 925 milj. kr. Storleken av denna satsning framgår vid en jämförelse med de på riksstaten för innevarande budgetår anslagna medlen för beredskapsarbeten, 650 milj. kr.

Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:ts förslag.

När det gäller yrkandet om statsbidrag till beredskapsarbeten som utförs på enskilda vägar får utskottet anföra följande. I och för sig är det möjligt att använda enskilda vägar som objekt för beredskapsarbeten. I sådana fall utgår för de enskilda vägar, som är bidragsberättigade enligt kungörelsen angående statsbidrag till enskild väghållning, statsbidrag med 70 % eller i vissa fall 85 %. I övriga fall av beredskapsarbeten på enskilda vägar utgår statsbidrag med belopp som motsvarar de godkända kostnaderna för arbetet med avdrag för det belopp av kostnaden som motsvarar värdet för den enskilde av arbetet. Här finns alltså inte någon fast bidragsandel utan statsbidraget får fastställas från fall till fall.

Som framgår av de redovisade reglerna är motionärernas önskemål i allt väsentligt redan tillgodosett i fråga om bidrag till enskilda vägar som i annan ordning är klassade som statsbidragsberättigade. När det gäller vägar för vilka inte föreligger rätt till bidrag enligt den ovan nämnda kungörelsen är utskottet inte berett att tillstyrka ändrade finansieringsregler vid beredskapsarbeten. Vad utskottet anfört innebär inte att utskottet tagit ställning för lämpligheten av anordnande av beredskapsarbeten på enskilda vägar i och för sig. Sådana projekt får vägas mot andra vid prövningen hur tillgängliga resurser skall fördelas. Allmänt kan sägas att projekten inom det allmänna vägväsendet är så angelägna att utrymmet för satsningar på andra vägar ter sig mycket begränsat. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionen 1971: 1531.

I motionen 1971: 1538 begärs att statliga beställningar skall göras för att stödja kantstensindustrin. I den industrin sysselsätts i Bohuslän ca 300 arbetstagare av vilka inte mindre än 67 % är över 55 år. Varsel om företagsnedläggningar eller driftinskränkningar har drabbat så gott

som samtliga som är sysselsatta i branschen.

De problem som föreligger för den kantstensproducerande stenindustrin är inte enbart hänförliga till det rådande konjunkturläget utan har även andra orsaker. Med hänsyn bl. a. härtill är utskottet inte utan vidare berett att ansluta sig till tanken på statliga industribeställningar för att upprätthålla sysselsättningen i de berörda företagen. Ur den drabbade arbetskraftens synpunkt kan i vart fall på längre sikt andra arbetsmarknadspolitiska insatser te sig ändamålsenligare. I viss omfattning torde förtidspension eller omställningsbidrag vara aktuellt. Det är inte möjligt för utskottet att på föreliggande material ha en bestämd uppfattning om vilka åtgärder eller kombination av åtgärder som är lämpligast. Frågan får prövas av arbetsmarknadsmyndigheterna i vanlig ordning. Utskottet är med hänsyn till det anförda inte berett att tillstyrka motionsyrkandet.

Arbetsmarknadsutbildning

I propositionen ges riksdagen till känna att det på riksstaten uppförda förslagsanslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m. på 600 milj. kr. beräknas bli överskridet med uppemot 75 milj. kr. på grund av utökning av arbetsmarknadsutbildningen.

Utskottet har inte något att erinra häremot.

Statligt stöd till lageruppbbyggnad

I propositionen föreslås att ett särskilt stöd för lagerökning skall införas. Stödet skall ha en klar arbetsmarknadspolitisk inriktning och utgå till företag som på grund av svårigheter att avsätta tillverkade produkter har problem med att upprätthålla sysselsättningen. Det skall utgå i första hand till industriföretag med som regel minst 20 anställda. En förutsättning skall vara att sysselsättningen vidmakthålls på minst samma nivå som den 1 november 1971. Stödet skall ha form av ett bidrag med 20 % av lagerökningen under år 1972. Bidraget skall hänföras till det räkenskapsår som avslutas närmast före den 1 mars 1973.

Motioner

I motionen 1971: 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte avslå i propositionen 1971: 140, bilaga 9, punkt 4, anført förslag om statligt bidrag till lagerökning.

I motionen 1971: 1541 av herr Rydén m. fl. (fp) yrkas att riksdagen vid sin behandling av propositionen 1971: 140 måtte besluta att statligt stöd till lagerökning bör utgå till företag där lageruppbbyggnad är väsentlig och svårigheter finns att upprätthålla sysselsättningen under bidragsperioden och där antalet anställda är minst 5 personer.

I motionen 1971: 1544 av herr Åsling m. fl. (c) yrkas att riksdagen vid behandling av proposition nr 140 om statligt stöd till lageruppbyggnad måtte uttala att bidrag till lagerökning skall kunna utgå, förutom vid industriföretag tillverkade hel- eller halvfabrikat även för råvara i form av t. ex. sågtimmer och massaved vid skogsindustrin.

Utskottet

Det föreslagna stödet till lageruppbyggnad utgör ett nytt inslag i arbetsmarknadspolitiken som förefaller väl värt att pröva. Av denna inställning framgår att utskottet avstyrker motionen 1971: 1533 i förevarande del. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag.

I motionen 1971: 1541 föreslås en utvidgning av stödet på det sättet att företag ned till en storlek av minst fem anställda skall kunna komma i åtnjutande därav.

Med hänsyn till den sysselsättningsskapande effekt som är syftet med det föreslagna stödet förefaller det riktigt att dra en principiell gräns vid 20 anställda. Sätts gränsen lägre får det sannolikt relativt liten sysselsättningseffekt samtidigt som man skapar administrativa problem. Det bör emellertid noteras att gränsen vid 20 anställda inte är absolut. Föreligger särskilda skäl skall detta villkor kunna efterges, vilket f. ö. gäller även för andra förutsättningar för stödet. Utskottet förutsätter att möjligheten till elastisk tillämpning av den nu behandlade regeln om 20 anställda kommer att tillvaratas. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1971: 1541.

I motionen 1971: 1544 har väckts frågan i vad mån lagerstödet bör omfatta även uppbyggnaden av råvarulager inom industrin, t. ex. i form av sågtimmer och massaved. Enligt utskottets uppfattning bör reglerna utformas så att det blir möjligt att stödja den angivna formen av lageruppbyggnad. Detta ställningstagande står i överensstämmelse med de grunder för stödet som angivits i propositionen. Med hänvisning till det anförda synes det inte erforderligt med någon åtgärd i anledning av motionen.

Under behandlingen av förslaget om stöd till lageruppbyggnad har utskottet erfarit att i en del fall denna stödform i praktiken inte kan komma till användning, nämligen då företag redan byggt upp stora lager. Detta kan gälla exempelvis inom trä- och massaindustrin men också inom andra industrigrenar. Mot denna bakgrund vill utskottet föreslå att en alternativ stödform till lagerökningsbidraget införs för företag som skulle kunnat få men inte kan utnyttja detta bidrag.

Om företag tvingas överväga temporära driftinskränkningar och inte kan utnyttja lagerstödet, kan personalutbildning inom företaget vara en möjlighet att undvika permitteringar och avskedanden. I det rådande sysselsättningsläget kan det vara berättigat att staten, som en engångsåtgärd

stimulerar till sådan utbildning genom ett särskilt bidrag till företagen. Bidrag bör utgå under första halvåret 1972 och i princip under samma förutsättningar som avses gälla för lagerstödet. Arbetsmarknadsstyrelsen bör administrera bidraget. Det bör ankomma på styrelsen att efter samråd med arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer inom branschen godkänna utbildningens uppläggning och fastställa utbildningstidens längd. Utskottet vill understryka vikten av en effektiv tillsyn så att utbildningen utövas i enlighet med utfärdade föreskrifter. Deltagare i utbildningen skall erhålla avtalsenliga förmåner. Bidraget till företagen bör bestämmas till 4 kr. för varje deltagare och undervisningstimme.

Kostnaden för det föreslagna stödet blir låg med tanke på sysselsättningseffekten och de arbetsmarknadspolitiska åtgärder i annan form som eljest kan behöva vidtas. Kostnaden bör bestridas från anslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m.

Slutligen vill utskottet framhålla att det föreslagna utbildningsstödet inte skall uppfattas som en förändring av statsmakternas syn på kostnadsfördelningen mellan samhälle och företag när det gäller utbildning inom företagen av de anställda. Sådan utbildning skall i princip bekostas av företagen. Undantag från denna regel har hittills gjorts vid lokaliseringsutbildning och i fråga om handikappade och äldre arbetstagare. Det nu föreslagna stödet, som är klart tidsbegränsat, skall ses som ytterligare ett undantag motiverat av det rådande sysselsättningsläget.

Med hänvisning till det anförda föreslår inrikesutskottet att finansutskottet lägger fram förslag för riksdagen om införande av det utbildningsstöd till företag som ovan förordats.

Stockholm den 23 november 1971

På inrikesutskottets vägnar

KARL ERIK ERIKSSON

Närvarande: herrar Eriksson i Arvika (fp), Fagerlund (s), Nilsson i Tvärålund (c), Andersson i Billingsfors (s), Nordgren (m), Fridolfsson (s), Johansson i Simrishamn (s), Oskarson (m), Stridsman (c), Lorentzon (vpk), Nilsson i Kalmar (s), Mattsson i Skee (c), Carlström (fp), Nygren (s) och Olsson i Asarum (s).

Avvikande meningar

1. av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Oskarson (m), Stridsman (c), Mattsson i Skee (c) och Carlström (fp) som ansett att utskottets yttrande efter en inledande redogörelse för

yrkandena i propositionen och motionerna bort ha följande lydelse:

»Utskottet inskränker sitt yttrande till att avse en granskning av de framlagda förslagen från enbart teknisk synpunkt. Att ta ställning i övrigt till propositionen och motionerna samt att ta initiativ utöver dessa förslag får ankomma på finansutskottet.

Mot denna bakgrund har utskottet inte något att erinra mot de förslag som läggs fram i propositionen. Utskottet vill dock i fråga om bidraget till lagerökningar peka på att i vissa fall då företag inte har med kalenderår sammanfallande bokföringsår de föreslagna reglerna medför att lagerökningar under endast några få månader av år 1972 kan tillgodoräknas vid beräkningen av bidraget.

I fråga om motionerna 1971: 1531, 1971: 1538 och 1971: 1541 synes inte föreligga några tekniska hinder mot bifall i annan mån än att ett bifall till motionen 1971: 1531 får konsekvenser för den författningsmässiga regleringen. Motionen 1971: 1544 synes tillgodosedd genom propositionens förslag.

I övrigt har utskottet inte något att anföra i anledning av de remitterade förslagen.»

2. av herr Lorentzon (vpk), som anser

A) att utskottets yttrande under avsnittet »Motionerna 1971: 1492 och 1971: 1533» bort ha följande lydelse:

»Redan vid höstrikedagens början riktade vänsterpartiet kommunisterna i motionen 1971: 1492 uppmärksamheten på att, utöver skisserade långsiktiga uppgifter för att säkra en varaktig sysselsättning, det var nödvändigt att sätta in betydande resurser på samhällsnyttiga arbeten av skilda slag för att med omedelbar verkan ge arbetslösa arbete och utkomst. De i punkterna 1–8 i motionen angivna skilda slagen av arbetsobjekt fyller en påtagligt meningsfull funktion. Angelägenhetsgraden kan växla från ort till ort. Åtgärderna kan avse exempelvis miljöområdet, barnstugor, trafiksäkerhet, ombyggnad och reparationer av bostäder. Möjligheterna att snabbt åstadkomma en satsning på arbeten av dessa slag bör tillvaratas för att arbetslösheten kraftigt skall kunna drivas tillbaka.

Vid medelsanvisningen kan det endast bli fråga om förslagsanslag. Storleken av dessa är svår att ens tillnärmelsevis ange. Vägledande måste vara målet att arbeten anordnas i sådan omfattning att man gör slut på arbetslösheten. Utskottet ansluter sig till motionärernas förslag som bör ligga till grund för riksdagens beslut. Härav följer att – som motionärerna framhåller – ett effektivt bekämpande av arbetslösheten nödvändiggör en rullande plan för samhällsnyttiga arbeten av det slag som anförs i motionen 1971: 1533.

Utskottet ansluter sig således till yrkandena i motionerna 1971: 1492

och 1971: 1533 att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag till samhällsnyttiga arbeten särskilt på områden som anges i motionen 1971: 1492 och av en sådan omfattning att man gör slut på arbetslösheten.»

B) att utskottets yttrande under avsnittet »Statligt stöd till lageruppbyggnad» bort ha följande lydelse:

»Ett statligt stöd till företagen i de former som här föreslås är principiellt felaktigt. Utskottet avstyrker därför propositionen i förevarande del. Vid detta ställningstagande saknas anledning att ingå i prövning av motionsyrkandena.»

Till finansutskottet

I motionen 1971: 1490 av herr Fälldin m. fl. (c) har utom annat hemställts att riksdagen måtte besluta uttala sig för att Kungl. Maj:t i enlighet med av riksdagen erhållet bemyndigande utökar ramen för bostadslån för nybyggnad under år 1971 i enlighet med vad i motionen anförts. I motionen förordas en extra tilldelning av lånekvot motsvarande en igångsättning av 2 000—3 000 lägenheter för kommuner där motiverade anspråk föreligger, sysselsättningsläget kräver det och förutsättningar finns för snar igångsättning.

Finansutskottet, till vilket motionen hänvisats, har den 19 oktober 1971 beslutat inhämta civilutskottets yttrande över motionen i här angiven del. Enligt beslutet borde yttrande avges skyndsamt. Den samlade konjunkturpolitiska bedömningen borde ske i finansutskottet.

Bostadsbyggandets omfattning m. m.

Riksdagen har (prop. 1971: 1, bil. 13, s. 193, CU 12) uttalat sig för en bostadsbyggnadsplan för år 1971 som innebär följande. Statliga bostadslån får beviljas för nybyggnad av bostäder med en våningsyta, beräknad så att den genomsnittliga våningsytan för de bostadslägenheter för vilka preliminärt beslut om bostadslån meddelades åren 1967 och 1968 — 94,8 m² — multipliceras med lägenhetstalet 87 000. Eftersom lägenhetsytorna har minskat under senare år beräknades antalet lägenheter som kunde påbörjas under år 1971 med stöd av bostadslån med all sannolikhet överstiga 87 000. Riksdagen medgav i anslutning härtill att ramen för bostadslån för nybyggnad bestäms med utgångspunkt i ett lägenhetstal om 87 000 — ett garanterat program. Härtill kommer ett inte statligt belånat byggande som beräknades till högst 8 000 bostadslägenheter. Vidare medgav riksdagen att Kungl. Maj:t meddelar bestämmelser om en projektreserv för år 1971 om 10 000 lägenheter, avsedd att möjliggöra att byggandet kan ökas till den nivå som är möjlig med hänsyn till konjunkturutvecklingen. Projektreserven avser både det statsbelånade och det inte statsbelånade byggandet. Enligt tillämpade principer skall det garanterade programmet något understiga den nivå som är möjlig att uppnå med hänsyn till den vid beslutstillfället aktuella konjunkturbedömningen. Projektreserven bör vara så stor att den ger utrymme för att öka bostadsbyggandet upp till nyss nämnda nivå men också därutöver om konjunkturutvecklingen blir svagare än som har antagits.

Genom skilda beslut har Kungl. Maj:t medgivit att bostadslån under år 1971 får lämnas för nybyggnad av bostäder med en våningsyta av

sådan storlek att den skulle motsvara något mer än 89 000 lägenheter av ovan medgiven medelstorlek. Med hänsyn till att medelytan numera är lägre än åren 1967 och 1968 torde medgivandena — enligt vad som upplysts från bostadsstyrelsen — motsvara en faktisk långivning av ca 91 800 lägenheter. Bostadsstyrelsen har i huvudsak fördelat denna ram för preliminära beslut om bostadslån på områden och län. Den 14 oktober 1971 fördelade bostadsstyrelsen en mindre reserv och en ram som tidigare tilldelats Storgöteborg men där inte kunnat avsättas i lånebeslut. Den sålunda nu fördelade ytan motsvarar ca 600 lägenheter.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 22 oktober 1971 medgett att låneramen för 1972 får bestämmas med utgångspunkt i lägenhetstalet 84 500, vilket innebär en vidgning av låneramens våningsyta motsvarande 500 lägenheter av 1967—1968 års medelstorlek. Under tiden före den 1 oktober 1972, och sålunda även under år 1971, får den vidgade ramen tas i anspråk för att tillgodose vissa särskilt angivna bostadsbehov.

Omfattningen av det icke statsbelånade bostadsbyggandet regleras genom de beslut Kungl. Maj:t fattar enligt lagen (1963: 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete. Lagen innebär bl. a. en fullmakt för Kungl. Maj:t att konjunkturreglera byggnadsarbete genom förordnande att sådant arbete inte får påbörjas utan igångsättningstillstånd. Som förutsättning för ett sådant förordnande gäller att det råder allvarlig brist på arbetskraft inom byggnadsindustrin eller att annat avsevärt hinder föreligger för byggnadsverksamheten. I kungörelsen (1963: 269, ändrad senast 1971: 375) med tillämpningsföreskrifter till nämnda lag har Kungl. Maj:t förordnat att vissa slag av byggnadsarbeten inte får påbörjas utan igångsättningstillstånd. Genom skilda beslut, senast den 7 september 1971, har Kungl. Maj:t medgett att igångsättningstillstånd under viss förutsättning får meddelas för påbörjande under år 1971 av sammanlagt dels 9 400 lägenheter i bostadshus som uppförs utan statligt stöd och inte är avsedda uteslutande för fritidsändamål, dels 1 100 lägenheter i ålderdomshem samt pensionärlägenheter.

Kungl. Maj:t har därefter genom beslut den 8 oktober 1971 förklarat att byggnadsarbeten som avser småhus, vilka uppförs utan statligt stöd och inte är avsedda uteslutande för fritidsändamål, får påbörjas under tiden t. o. m. utgången av år 1971 utan hinder av vad som har förordnats i ovan nämnd kungörelse. Bland villkoren för undantaget gäller att de egentliga husbyggnadsarbetena, varmed ej avses schaktning, sprängning, utfyllnad m. m., påbörjas under år 1971.

Enligt det anförda har sålunda Kungl. Maj:t medgivit dels att låneram får fördelas för en våningsyta som motsvarar ca 89 000 lägenheter med 1967—1968 års medelyta, dels att igångsättningstillstånd får beviljas för 10 500 lägenheter. Undantagandet från krav på igångsättnings-tillstånd skulle enligt arbetsmarknadsmyndigheternas uppgivna preli-

minära beräkningar kunna beräknas medföra igångsättning av högst 1 500 lägenheter. Med dessa åtgärder skulle den för riksdagen redovisade bostadsbyggnadsplanen ha uppfyllts i vad avser garanterad låneram av 87 000 lägenheter och beräknat byggande utan statliga lån av 8 000 lägenheter varjämte av projektreserven om 10 000 lägenheter tagits i anspråk ca 6 000 lägenheter. Härtill kommer medgivandet beträffande 500 lägenheter på 1972 års låneram.

Vid tiden för bostadsstyrelsens omfördelning av den ram som tidigare lagts till Storgöteborgsregionen — den 14 oktober 1971 — förelåg framställningar om utökad kvot för bostadslån från 74 kommuner utanför Storstockholm och Storgöteborg och avseende sammanlagt 3 745 lägenheter, i huvudsak i flerfamiljshus och gruppbyggda småhus. Av dessa anspråk tillgodosågs genom beslutet anspråk från 18 kommuner om lån för våningsytor motsvarande ca 600 lägenheter. De nämnda anspråken på ytterligare bostadslån avsåg delvis igångsättning av nya projekt, delvis ett tidigare påbörjande av en senare etapp i ett kontinuerligt byggande. Anspråken grundades på att de enligt kommunernas bedömningar avsåg behövt bostadsbyggande, att arbetskraftssituationen medgav igångsättning och att byggandet kunde påbörjas under år 1971.

Enligt vad som uppgetts från bostadsstyrelsen bedöms fördelade kvoter för år 1971 komma att förbrukas genom lånebeslut under året även om påbörjandet av byggnadsarbetena sker något senare än beräknat.

Som förutsättning för beslut om bostadslån gäller att byggnadsarbetena inte påbörjats. Anspråk på att t. ex. kunna fortsätta en etappbebyggelse utan att avvakta ett nytt års låneram har tillgodosetts genom att länsbostadsnämnderna, i den omfattning bostadsstyrelsen bestämmer, gett dispens för ett tidigare påbörjande. Avräkning av ett följande lånebeslut har då skett på nästa års låneram.

Medgivande att vidga ramen för bostadslångivningen under ett löpande kalenderår har under de sistförflutna åren inte lämnats senare än den 27 oktober, vilket var fallet år 1967 då medgivande lämnades att under år 1967 fördela en del av lägenhetsramen för år 1968.

Frågan om möjligheten att bevilja ytterligare bostadslån har samband även med en bedömning av den önskade fördelningen av igångsättningen under året för att få den bästa sysselsättningsspridningen. För att få en tyngdpunkt i igångsättningen under sommarhalvåret och begränsa igångsättningen under fjärde kvartalet, då påbörjandet från säsongutjämningsynpunkt bör vara lågt, gäller f. n. som villkor för preliminärt beslut om bostadslån för flerfamiljshus och större grupper av småhus att företaget skall ha påbörjats senast den 30 september. För företag i de tre storstadsområdena gäller dock den 15 november som motsvarande sista dag. Bostadsstyrelsen har medgett undantag från dessa tidpunkter och har gjort detta även för år 1971.

Utskottet

Enligt kommunernas ovan redovisade uppgifter till bostadsstyrelsen föreligger ur projekteringssynpunkt möjlighet att börja byggandet av ytterligare ca 3 000 lägenheter med stöd av bostadslån under år 1971. Enligt samma uppgifter skulle dessa byggnadsarbeten kunna påbörjas utan hinder av den lokala arbetskraftssituationen,

Avgörande för prövningen av det föreliggande motionsförslaget blir en konjunkturbedömning på något längre sikt och antaganden om investeringsutvecklingen inom främst byggnadssektorn i första hand under år 1972. Prövningen i denna del torde i förevarande sammanhang ha förbehållits finansutskottet.

Stockholm den 28 oktober 1971

På civilutskottets vägnar

ERIK GREBÄCK

Närvarande: herrar Grebäck (c), Bergman (s), Almgren (s), Tobé (fp), fröken Ljungberg (m), herrar Lindkvist (s), Wennerfors (m), Högström (s), Engström (vpk), Jadestig (s), Franzén (s), Karlsson i Mariefred (c), Åkerfeldt (c), Ångström (fp) och Persson i Karlstad (s).

Till finansutskottet

Kungl. Maj:t har i propositionen 1971: 140 (bilaga 9, s. 57–58) föreslagit riksdagen

1. att godkänna en förordad ändring av villkoren för bostadslån som innebär att lån får lämnas vissa bostadsrättsföreningar med 28 % av låneunderlaget mot säkerhet av inteckningar inom 98 % av pantvärdet om preliminärt lånebeslut meddelats tidigast under år 1971,

2. att medge att beslut om lån som skall utgå från lånefonden för allmänna samlingslokaler meddelas intill 15 000 000 kr. under budgetåret 1971/72.

I motionen 1971: 1539 av herr Nilsson i Tvärålund (c) har föreslagits att riksdagen med avslag å propositionen 1971: 140 i vad avser lånefonden för bostadsbyggande som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad civilutskottets majoritet anförte om lån till vissa bostadsrättsföreningar i dess betänkande CU 1971: 12.

Finansutskottet, till vilket propositionen och motionen hänvisats, har den 4 november 1971 beslutat inhämta civilutskottets yttrande över propositionen i ovan angivna delar. Enligt beslutet borde yttrandet även avse följdmotioner. Yttrandet borde avges skyndsamt. Den samlade konjunkturpolitiska realbedömningen borde ske i finansutskottet.

Lånegränsen för vissa bostadsrättsföreningar

Enligt nu i bostadslånekungörelsen (1967: 552) gällande och av riksdagen godkända villkor för bostadslån (21 §) utgår sådant lån till bostadsrättsförening med 25 % av låneunderlaget under förutsättning att föreningen arbetar utan enskilt vinstsyfte, att i föreningens styrelse från föreningens bildande mer än halva antalet ledamöter är fristående i förhållande till egentliga byggnadsföretagarintressen, att i styrelsen från samma tidpunkt ingår minst en av kommunen utsedd ledamot och suppleant för honom samt att kommunen utser minst en revisor och en suppleant för honom. Inteckning till säkerhet för bostadslån skall (28 §) i angivet fall ha förmånsrätt inom 95 % av pantvärdet.

1971 års vårriksdag behandlade i samband med frågor om bostadsbyggande i statsverkspropositionen ett flertal motioner om ändrade lånegränser för bostadslån, bland dem även motionen 1971: 1165 av herr Lindkvist m. fl. (s) vari föreslogs att riksdagen skulle hemställa hos Kungl. Maj:t om åtgärder för att höja nuvarande övre lånegräns på sätt som nu föreslås i propositionen. Riksdagen beslöt i enlighet med civil-

utskottets hemställan (CU 1971: 12 s. 28–29 mom. 22) att i anledning av motionen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför. Utskottets betänkande innehöll i här aktuella delar följande yttrande:

Slutligen föreslås i motionen nr 1165 att övre lånegränsen höjs till 98 % för de *bostadskooperativa företag* som nu får lån mot säkerhet inom 95 % av pantvärdet. Förslaget motiveras med att en sådan ändring torde vara den enda framkomliga vägen för att minska grundavgifterna vid bostadsrättsupplåtelse.

Departementschefen har i statsrådsprotokollet (s. 205) i anledning av ungdomsbostadsutredningens rekommendation om ökad kommunal borgensteckning för lån till förvärv av bostadsrätt erinrat om kommunernas generella rätt att gå i borgen för halva den nominella insatsen och att inom ramen för den underställningsfria låne- och borgensrätten ge ökad borgen till dem som har behov därav. Bostadsstyrelsen konstaterade – varom departementschefen erinrar – i remissyttrande över utredningens betänkande att utredningens rekommendation inte tar sikte på särskilda typer av småhushåll och att en generell borgensteckning har samma effekt som en höjning av den övre lånegränsen. Departementschefen erinrar även om att borgen bör kunna lämnas till alla hushållsgrupper efter behovsprövning.

Vad angår lån till vissa bostadskooperativa företag har utskottet konstaterat en vikande efterfrågan på bostadsrättslägenheter som måste återföras till svårigheten att betala kontantinsatserna. Vad i motionen nr 1165 anförts och departementschefens redovisade överväganden utgör enligt utskottets mening skäl för prövning av frågan om övre lånegräns för de kooperativa bostadsföretag som nu får lån mot säkerhet inom 95 % av pantvärdet. Med hänsyn till frågans samband med andra överväganden bör den nämnda motionen därför överlämnas till boendeutredningen för skyndsam behandling.

Mot utskottets yttrande och hemställan i denna del anfördes reservationer. Vidare avgavs ett särskilt yttrande.

Enligt vad utskottet erfarit har frågan ännu ej slutligt övervägts inom boendeutredningen.

Den bostadskooperativa sektorns andel av nyproduktionen har minskat enligt uppgifter som utskottet inhämtat och som redovisas i följande tabell.

Tabell 1. Den bostadskooperativa sektorns andel av färdigställda lägenheter i flerfamiljshus

År	Andel lägenheter, %	År	Andel lägenheter, %
1960	37,9	1966	25,4
1961	34,9	1967	24,9
1962	31,5	1968	24,8
1963	31,7	1969	23,0
1964	31,9	1970	22,1
1965	27,0		

I tabellen omfattar den bostadskooperativa sektorn såväl rikskooperativa företag som fristående bostadsrättsföreningar. De sistnämnda har gått tillbaka kraftigt. De rikskooperativa företagen svarade år 1959 för knappt 60 % av denna sektor medan deras andel var nära 85 % år 1969.

I nedanstående tabell, hämtad ur bostadsstyrelsens petita för budgetåret 1972/73, redovisas andelen outhyrda lägenheter för olika företagsformer i hela riket.

Tabell 2. Andel, %, outhyrda lägenheter inom olika företagsformer tre månader efter färdigställandet

Färdigställande-period	Allmännyttiga företag	Kooperativa företag	Enskilda företag	Samtliga
1967				
1—3 kvartalen	2,5	4,9	1,5	3,0
1968				
1 halvåret	3,9	8,6	4,0	5,4
2 »	2,4	11,2	2,9	4,9
1969				
1 halvåret	1,6	8,4	2,6	3,8
2 »	2,1	1,8	2,9	2,2
1970				
1 halvåret	2,0	3,5	1,5	2,2
2 »	1,1	2,1	2,8	1,6

Låneramen för allmänna samlingslokaler

1971 års riksdag har för innevarande budgetår (CU 1971: 12) medgett en låneram om 12 milj. kr. Statens nämnd för samlingslokaler hade hemställt att ramen vidgas till 15 milj. kr. Enligt vad utskottet erfarit har av ramen om 12 milj. kr. nu ca 5,3 milj. kr. disponerats genom beslut om lån. Samlingslokalsnämnden har med tillstyrkan överlämnat ansökningar avseende lån om ca 3,4 milj. kr. och har för prövning inneliggande ansökningar om lån med ca 6,3 milj. kr. Ytterligare ansökningar har aviserats.

Utskottet

Den konjunkturpolitiska bedömningen av frågorna torde i detta sammanhang få ankomma på finansutskottet.

Syftet att genom *höjda lånegränser* stimulera efterfrågan på vissa bostadsrättslägenheter och därmed produktion och utbud därav påverkar även bostadsbyggandets inriktning på längre sikt. Utskottet anser som departementschefen att det är angeläget att efterfrågan på dessa lägenheter inte hålls tillbaka genom krav på höga kontantinsatser. Ur dessa synpunkter föreslås sålunda att finansutskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker motionen.

Utskottet vill dock markera, att en höjning av lånegränserna inte får utgöra någon ersättning för nödvändiga kraftfulla åtgärder i avsikt att sänka produktionskostnaderna i kommande bostadsproduktion.

Föreslagen vidgning av *låneramen för allmänna samlingslokaler* tillstyrks.

Stockholm den 18 november 1971

På civilutskottets vägnar

ERIK GREBÄCK

Närvarande: herrar Grebäck (c), Bergman (s), Almgren (s), Tobé (fp), Kristiansson i Örkellunga (s), Petersson i Nybro (s), Lindkvist (s), Henrikson (s), Wennerfors (m), Engström (vpk), Karlsson i Mariefred (c), Åkerfeldt (c), Ångström (fp), Adolfsson (m) och Persson i Karlstad (s).

Avvikande mening

beträffande *höjda lånegränser*

a. av herrar Grebäck (c), Tobé (fp), Wennerfors (m), Karlsson i Mariefred (c), Åkerfeldt (c), Ångström (fp) och Adolfsson (m) som anser att det stycke i utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Syftet att» och slutar med »avstyrker motionen» bort ha följande lydelse:

»Skilda meningar har yppats i fråga om lämpligheten av den för vissa bostadsrättsföreningar gällande *lånegränsen* för bostadslån. Oavsett om dessa meningar innebär att ingen ändring bör göras eller att önskemålen får tillgodoses på annat sätt bör dock ett minimikrav vara att riksdagen inte bifaller ett ändringsförslag utan att resultatet av boendetredningens skyndsamma bedömningar avvaktas. Civilutskottet föreslår därför att finansutskottet avstyrker propositionsförslaget om ändrade lånegränser för bostadslån på sätt som föreslås i motionen.»

b. av herr Engström (vpk) som anser att i utskottets yttrande som ett näst sista stycke bort tilläggas följande:

»Ett beslut att höja lånegränsen för bostadsrättsföreningar måste följas av lagbestämmelser som stadgar förbud mot försäljning av bostadsrättslägenheter på offentlig auktion och mot överlåtelse av bostadsrättslägenheter till överpriser. Lägenheter bör inte få utbudas som handelsvara allra minst som de vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag kommer att uppföras med statliga lån till 98 procent. Skillnaden i ren hyreskostnad blir mycket liten mellan bostadsrättslägenheter och lägenheter i allmännyttiga företag. De senare kan som bekant inte användas som spekulationsobjekt.»

Innehåll

Inledning	1
Motionerna väckta med stöd av 55 § riksdagsordningen	2
Yrkanden	2
Motivering	6
Propositionen	11
Motionerna väckta med anledning av propositionen	15
Utskottet	
Den allmänna uppläggnngen av den ekonomiska politiken	15
Justitiedepartementet	20
Försvarsdepartementet	21
Socialdepartementet	22
Kommunikationsdepartementet	27
Finansdepartementet	29
Utbildningsdepartementet	44
Jordbruksdepartementet	45
Handelsdepartementet	47
Inrikesdepartementet	49
Industridepartementet	55
Statens allmänna fastighetsfond	57
Reservationer	58
Särskilda yttranden	76
Yttranden från andra utskott	79
Skatteutskottets yttrande nr 2 år 1971	81
Justitieutskottets yttrande nr 1 år 1971	94
Försvarsutskottets yttrande nr 1 år 1971	95
Socialförsäkringsutskottets yttrande nr 1 år 1971	96
Socialförsäkringsutskottets yttrande nr 2 år 1971	98
Socialutskottets yttrande nr 1 år 1971	100
Utbildningsutskottets yttrande nr 2 år 1971	103
Trafikutskottets yttrande nr 1 år 1971	104
Jordbruksutskottets yttrande nr 1 år 1971	106
Näringsutskottets yttrande nr 1 år 1971	109
Näringsutskottets yttrande nr 2 år 1971	112
Inrikesutskottets yttrande nr 1 år 1971	116
Civilutskottets yttrande nr 1 år 1971	124
Civilutskottets yttrande nr 2 år 1971	128